

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2021

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 315 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Izabela Wielicka).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Mikołaj Paczkowski – <i>Tymoteusz Karpowicz: (nie)możliwości poezji</i>	21
Środowisko wielkopolskiej kultury:	
Jan Janusz Tycner – <i>Środowisko poznańskiej kultury w moich wspomnieniach</i>	31
Anna Wawrzyniak – <i>Influencer, youtuber, vloger – zawody nowych mediów?</i>	45
Bibliografie osobowe:	
Ludwik Jerzy Kern.....	57
Maria Pawlikowska-Jasnorzewska.....	62
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – <i>Poznań – miasto śmiechu. Opowieść o satyrze poznańskiej</i>	68
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	83
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego ..	92
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	117
V. KRONIKA.....	119

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na IV kwartał 2021 roku. Szerszy zestaw dat na IV kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

P a ź d z i e r n i k

	X		–	Miesiąc profilaktyki raka piersi
	X		–	Międzynarodowy Miesiąc Bibliotek Szkolnych
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Ludzi Starszych obchodzony od 1991 r. z inicjatywy ONZ
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Lekarza obchodzony od 1984 r.
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Muzyki ustanowiony z inicjatywy Międzynarodowej Rady Muzyki w 1975 r.
(480)	1 X	1541	–	Ur. El Greco (właśc. Dominikos Theotokopulos), malarz i rzeźbiarz hiszpański, pochodzenia greckiego, przedstawiciel manieryzmu (zm. 7 IV 1614)
(120)	1 X	1901	–	Ur. Stanisława Przybyszewska, pisarka, autorka dramatów o rewolucji francuskiej (zm. 15 VIII 1935)
(85)	1 X	1936	–	Ur. Zofia Trojanowiczowa, profesor nauk humanistycznych, filolog, badaczka romantyzmu, kierownik Zakładu Literatury Polskiej XIX w., współautorka pionierskiej pracy Poznański Czerwiec 1956 (zm. 17 XI 2015)
	2 X		–	Światowy Dzień Zwierząt Hodowlanych
(40)	3 X	1981	–	Zm. Tadeusz Kotarbiński, filozof, logik i etyk (ur. 31 III 1886)
	4 X		–	Światowy Dzień Opieki nad Zwierzętami
	4 X		–	Światowy Dzień Architektury obchodzony w pierwszy poniedziałek października
(280)	4 X	1741	–	Ur. Franciszek Karpiński, poeta (zm. 16 IX 1825)

- (10) 5 X 2011 – Zm. Steven Paul Jobs, informatyk, współzałożyciel firmy Apple Inc., która wywarła wpływ na przemysł: informatyczny, telefonii komórkowej i muzyczny (ur. 24 II 1955)
- 6 X – Światowy Dzień Mieszkalnictwa ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
- 8 X – Światowy Dzień Hospicjów i Opieki Paliatywnej
- (175) 9 X 1846 – Ur. Maksymilian Gierymski, malarz polski (zm. 16 IX 1874)
- (125) 9 X 1896 – Ur. Antoni Cwojdzkiński, komediopisarz, fizyk z wykształcenia (zm. 8 VII 1972)
- (100) 9 X 1921 – Ur. Tadeusz Różewicz, poeta, dramaturg, prozaik i scenarzysta (zm. 24 IV 2014)
- (85) 9 X 1936 – Ur. Agnieszka Osiecka, poetka, autorka tekstów piosenek, sztuk teatralnych i telewizyjnych, pisarka i dziennikarka (zm. 7 III 1997)
- (15) 9 X 2006 – Zm. Marek Grechuta, pieśniarz, kompozytor, poeta (ur. 10 XII 1945)
- (5) 9 X 2016 – Zm. Andrzej Wajda, reżyser filmowy i teatralny, przedstawiciel polskiej szkoły filmowej, zdobywca Oscara za całokształt twórczości (ur. 6 III 1926)
- 10 X – Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego
- (160) 10 X 1861 – Ur. Fridtjof Nansen, norweski badacz polarny, przyrodnik i oceanograf (zm. 13 V 1930)
- 11 X – Dzień Pamięci Generała Pułaskiego obchodzony w USA w rocznicę jego śmierci pod Savannah w 1779 r.
- (105) 11 X 1916 – Ur. Julian Kawalec, polski prozaik, poeta, publicysta, członek Rady Krajowej PRON w 1983 r. (zm. 30 IX 2014)
- 12 X – Światowy Dzień Reumatyzmu
- (130) 12 X 1891 – Ur. Edyta Stein (siostra Teresa Benedykta od Krzyża), karmelitanka, filozof i teolog, kanonizowana w 1998 r., od 1999 r. w gronie patronów Europy (zm. 9 VIII 1942)

- (125) 12 X 1896 – Ur. Eugenio Montale, poeta, prozaik, wydawca i tłumacz włoski, laureat Nagrody Nobla w 1975 r. (zm. 12 IX 1981)
- 13 X – Dzień Ratownictwa Medycznego
- (5) 13 X 2016 – Zm. Dario Fo, włoski satyryk, autor sztuk teatralnych, reżyser teatralny oraz kompozytor, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 1997 r. (ur. 24 III 1926)
- 14 X – Światowy Dzień Wzroku obchodzony w drugi czwartek października
- 14 X – Dzień Edukacji Narodowej, dawniej Dzień Nauczyciela, obchodzony w rocznicę powstania Komisji Edukacji Narodowej w 1773 r.
- 14 X – Światowy Dzień Normalizacji ustanowiony w 1991 r. przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO)
- 14 X – Międzynarodowy Dzień Zmniejszania Skutków Klęsk Żywiłowych uchwalony przez ONZ
- (95) 14 X 1926 – Ur. Conrad Drzewiecki, tancerz, choreograf, założyciel Polskiego Teatru Tańca – Baletu Poznańskiego (zm. 25 VIII 2007)
- 15 X – Międzynarodowy Dzień Niewidomych – Dzień Białej Łaski uchwalony przez Europejską Unię Niewidomych w 1993 r.
- (165) 15 X 1856 – Zm. Ewaryst Estkowski, pedagog i działacz oświatowy (ur. 26 X 1820)
- (35) 15 X 1986 – Zm. Aleksander Tansman, kompozytor i pianista (ur. 12 VI 1897)
- 16 X – Światowy Dzień Żywności – święto proklamowane w 1979 r. w rocznicę utworzenia w 1945 r. Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)
- 16 X – Dzień Papieża Jana Pawła II
- 16 X – Światowy Dzień Chleba

- (115) 16 X 1906 – Ur. Dino Buzzati-Traverso, włoski prozaik, poeta, dramaturg, dziennikarz, grafik i malarz (zm. 28 I 1972)
- (100) 16 X 1921 – Ur. Andrzej Munk, reżyser filmowy, przedstawiciel polskiej szkoły filmowej, wykładowca (zm. 20 IX 1961)
- (15) 16 X 2006 – Zm. Marian Koszewski, regionalista i historyk związany z Kościanem, autor wielu publikacji, założyciel Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej (ur. 20 IX 1923)
- 16 X – Polonijny Dzień Dwujęzyczności obchodzony w trzeci weekend października
- 17 X – Międzynarodowy Dzień Walki z Ubóstwem
- 17 X – Dzień Walki z Rakiem ogłoszony przez prezydenta RP w 1997 r.
- (120) 17 X 1901 – Zm. Michał Bałucki, powieściopisarz i dramaturg (ur. 29 IX 1837)
- 18 X – Światowy Dzień Owoców i Warzyw
- 18 X – Dzień Poczty Polskiej, Dzień Łączności
- (150) 18 X 1871 – Zm. Charles Babbage, angielski matematyk, astronom i mechanik, autor tablic logarytmicznych, prekursor informatyki (ur. 26 XII 1791)
- (135) 18 X 1886 – Ur. Helena Boguszevska, prozaik, autorka książek dla dzieci i młodzieży (zm. 11 XI 1978)
- (90) 18 X 1931 – Zm. Thomas Edison (właśc. Thomas Alva Edison), amerykański wynalazca żarówki elektrycznej, megafonu, fonografu, twórcza podstaw współczesnej elektryczności (ur. 11 II 1847)
- 19 X – Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych, obchodzony w dniu śmierci ks. Jerzego Popiełuszki – ustanowiony przez Sejm RP 4 października 2018 r.
- (90) 19 X 1931 – Ur. John Le Carre (właśc. David John Moore Cornwell), pisarz brytyjski, autor literatury kryminalnej i sensacyjnej – powieści szpiegowskich (zm. 12 XII 2020)
- 20 X – Światowy Dzień Osteoporozy

- (35) 20 X 1986 – Zm. Fritz Hochwälder, pisarz i dramaturg austriacki (ur. 28 V 1911)
- (210) 22 X 1811 – Ur. Franciszek Liszt, węgierski kompozytor i pianista (zm. 31 VII 1886)
- (115) 22 X 1906 – Zm. Paul Cézanne, malarz francuski (ur. 19 I 1839)
- (115) 23 X 1906 – Ur. Antoni Kenar, rzeźbiarz, pedagog i taternik (zm. 19 II 1959)
- (10) 23 X 2011 – Zm. Bogdan Zakrzewski, polski historyk i badacz literatury polskiej, profesor Uniwersytetu Wrocławskiego (ur. 25 IX 1916)
- (100) 23 X 1921 – Ur. Henryk Derwich, rysownik-humorysta i satyryk, artysta plastyk i architekt wnętrz oraz dziennikarz tworzący przede wszystkim dla „Expressu Poznańskiego”, a także innych czasopism (zm. 13 X 1983)
- 24 X – Dzień Organizacji Narodów Zjednoczonych obchodzony w rocznicę wejścia w życie Karty NZ (1945)
- 24 X – Światowy Dzień Informacji obchodzony z inicjatywy ONZ od 1972 r.
- (140) 25 X 1881 – Ur. Pablo Picasso, malarz hiszpański rzeźbiarz i działacz społeczny, twórca kubizmu (zm. 8 IV 1973)
- (80) 26 X 1941 – Zm. Arkadij Gajdar (właśc. Arkadij Pietrowicz Golikow), pisarz rosyjski (ur. 22 I 1904)
- 27 X – Światowy Dzień Dziedzictwa Audiowizualnego
- 27 X – Światowy Dzień Modlitwy o Pokój
- (105) 27 X 1916 – Ur. Kazimierz Brandys, prozaik, eseista, dramaturg, autor scenariuszy filmowych (zm. 11 III 2000)
- (30) 27 X 1991 – Zm. Andrzej Panufnik, kompozytor i dyrygent (ur. 24 IX 1914)
- (30) 27 X 1991 – Zm. Stefan Kisielewski, pisarz, krytyk muzyczny, kompozytor, publicysta (ur. 7 III 1911)
- (95) 28 X 1926 – Ur. Henryk Bereza, polski krytyk literacki, eseista, redaktor miesięcznika „Twórczość” (zm. 21 VI 2012)

- 29 X – Światowy Dzień Udaru Mózgu
- (110) 29 X 1911 – Zm. Joseph Pulitzer, amerykański publicysta, wydawca, fundator nagrody swego imienia (ur. 10 IV 1847)
- (150) 30 X 1871 – Ur. Paul Valéry, poeta francuski, symbolista, eseista i krytyk (zm. 20 VII 1945)
- (110) 30 X 1911 – Ur. Wanda Błęńska, lekarka, „matka trędowatych”, misjonarka (zm. 27 XI 2014)
- 31 X – Światowy Dzień Oszczędności
- (175) 31 X 1846 – Ur. Edmondo de Amicis, pisarz włoski (zm. 12 III 1908)

L i s t o p a d

- 1 XI – Wszystkich Świętych
- (15) 1 XI 2006 – Zm. William Styron, powieściopisarz amerykański, laureat Nagrody Pulitzera w 1968 r. za powieść „Wyznania Nata Turnera”, autor „Wyboru Zofii” (ur. 11 VI 1925)
- (100) 1 XI 1921 – Ur. Ida Fink, polskojęzyczna pisarka izraelska, dziennikarka radiowa, bibliotekarka, tłumaczka (zm. 27 IX 2011)
- (185) 2 XI 1836 – Ur. Michał Elwiro Andriolli, polski rysownik, ilustrator i malarz, twórca ilustracji do pierwszego wydania „Pana Tadeusza” (zm. 23 VIII 1893)
- (50) 2 XI 1971 – Zm. Janina Porazińska, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 29 IX 1888)
- (25) 2 XI 1996 – Zm. Artur Międzyrzecki, poeta, tłumacz literatury francuskiej i anglosaskiej, prezes polskiego (1991-1996) i wiceprezes światowego PEN Clubu (ur. 6 XI 1922)
- 3 XI – Dzień św. Huberta – patrona myśliwych, leśników i jeźdźców

- (120) 3 XI 1901 – Ur. Andre Malraux, francuski pisarz i polityk (zm. 23 XI 1976)
- (15) 3 XI 2006 – Zm. Zbigniew Henryk Grzegorski, poznański artysta fotografik, prezes Stowarzyszenia Klub Fotograficzny Pryzmat, redaktor kwartalnika „Foto-Zeszyty” (ur. 5 III 1921)
- (220) 4 XI 1801 – Ur. Seweryn Goszczyński, poeta, polityk (zm. 25 II 1876)
- (90) 4 XI 1931 – Zm. Artur Oppman (pseud. Or-Ot), poeta, varsavianista (ur. 14 VIII 1867)
- (75) 4 XI 1946 – Założenie UNESCO – Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Szkolnictwa, Nauki i Kultury
- (100) 6 XI 1921 – Ur. James Jones, pisarz amerykański (zm. 9 V 1977)
- (45) 6 XI 1976 – Zm. Václav Čtvrtek (właśc. Václav Cafourek), pisarz czeski, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 4 IV 1911)
- (175) 7 XI 1846 – Zm. Jan Karol Marcinkowski, lekarz, działacz społeczny (ur. 23 VI 1800)
- (5) 7 XI 2016 – Zm. Leonard Cohen, kanadyjski piosenkarz, poeta i pisarz (ur. 21 IX 1934)
- (365) 8 XI 1656 – Ur. Edmund Halley, angielski astronom i matematyk (zm. 14 I 1742)
- 9 XI – Międzynarodowy Dzień Walki z Faszyzmem i Antysemityzmem
- 9 XI – Światowy Dzień Jakości obchodzony od 1989 r. z inicjatywy międzynarodowych organizacji ds. standaryzacji jakości
- (105) 9 XI 1916 – Ur. Kazimierz Romanowicz, polski wydawca, księgarz, porucznik artylerii Polskich Sił Zbrojnych, twórca księgarni i wydawnictwa „Libella” w Paryżu (zm. 25 IX 2010)
- 10 XI – Międzynarodowy Dzień Młodzieży

- (130) 10 XI 1891 – Zm. Artur Rimbaud, poeta francuski (ur. 20 X 1854)
- 11 XI – Święto Niepodległości – święto narodowe; odzyskanie przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli
- (200) 11 XI 1821 – Ur. Fiodor Dostojewski, pisarz rosyjski (zm. 9 II 1881)
- (215) 13 XI 1806 – Ur. Emilia Plater, uczestniczka powstania listopadowego (zm. 23 XII 1831)
- (190) 13 XI 1831 – Ur. James Clerk Maxwell, fizyk i astronom brytyjski (zm. 5 XI 1879)
- (185) 13 XI 1836 – Ur. Jarosław Dąbrowski, generał, dowódca Komuny Paryskiej (zm. 23 V 1871)
- (75) 13 XI 1946 – Ur. Stanisław Barańczak, poeta, tłumacz, krytyk literacki i eseista związany z Poznaniem (zm. 26 XII 2014)
- 14 XI – Światowy Dzień Cukrzycy; w rocznicę odkrycia insuliny (27 czerwca) obchodzony jest Światowy Dzień Walki z Cukrzycą
- (305) 14 XI 1716 – Zm. Gottfried Wilhelm Leibniz, filozof i matematyk niemiecki (ur. 1 VII 1646)
- (190) 14 XI 1831 – Zm. Georg Wilhelm Hegel, filozof niemiecki (ur. 27 VIII 1770)
- 15 XI – Międzynarodowy Dzień Pisarzy Uwięzionych obchodzony z inicjatywy Światowej Federacji PEN-Clubu
- (105) 15 XI 1916 – Zm. Henryk Sienkiewicz, powieściopisarz, nowelista, laureat Nagrody Nobla w 1905 r. (ur. 5 V 1846)
- 16 XI – Światowy Dzień Tolerancji proklamowany przez UNESCO, obchodzony od 1996 r.
- 17 XI – Ogólnopolski Dzień bez Długów
- 17 XI – Światowy Dzień Wcześniaka
- 17 XI – Międzynarodowy Dzień Studentów obchodzony od 1941 r.

- (505) 17 XI 1516 – Ur. Klemens Janicki, poeta, przedstawiciel humanistycznej poezji polsko-łacińskiej (zm. 1543, dzień śmierci nieznan)
- (100) 17 XI 1921 – Ur. Mieczysław Tomaszewski, polski muzykolog, teoretyk, estetyk muzyki (zm. 14 I 2019)
- 18 XI – Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach
- 18 XI – Dzień Walki z Paleniem Tytoniu obchodzony od 1977 r., w trzeci czwartek listopada
- 18 XI – Światowy Dzień Filozofii ogłoszony przez UNESCO, obchodzony w trzeci czwartek listopada
- (235) 18 XI 1786 – Ur. Karol Maria Weber, kompozytor niemiecki, twórca narodowej opery romantycznej (zm. 5 VI 1826)
- (310) 19 XI 1711 – Ur. Michaił Łomonosow, rosyjski poeta i uczyony (zm. 15 IV 1765)
- (170) 19 XI 1851 – Ur. Wacław Nałkowski, geograf, publicysta, krytyk (zm. 29 I 1911)
- (10) 20 XI 2011 – Zm. Olgierd Budrewicz, polski dziennikarz, reportażysta, pisarz, varsavianista, podróżnik (ur. 10 II 1923)
- 21 XI – Międzynarodowy Dzień Transferu Technologii ogłoszony przez Agencję Rozwoju Przemysłu (ARP) w 2019 r. w Polsce
- 21 XI – Światowy Dzień Życzliwości (zwany też Światowym Dniem Pozdrowienia – World Halo Day) obchodzony od 1973 r.
- 21 XI – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków Drogowych obchodzony w trzeci niedzielę listopada
- 21 XI – Światowy Dzień Telewizji
- (210) 21 XI 1811 – Zm. Heinrich von Kleist, dramaturg i prozaik niemiecki (ur. 18 X 1777)
- (90) 21 XI 1931 – Ur. Jerzy Koenig, polski krytyk teatralny, publicysta, rusycysta (zm. 11 VII 2008)

- (105) 22 XI 1916 – Zm. Jack London (właśc. John Griffith Chaney), pisarz amerykański (ur. 12 I 1876)
- (105) 23 XI 1916 – Ur. Tadeusz Hołuj, poeta, prozaik, dramatopisarz i publicysta (zm. 23 X 1985)
- (45) 23 XI 1976 – Zm. Andre Malraux, francuski pisarz i polityk (ur. 3 XI 1901)
- (195) 24 XI 1826 – Ur. Carlo Collodi (właśc. Carlo Lorenzini), włoski pisarz i dziennikarz, znany jako twórca postaci Pinokia (zm. 26 X 1890)
- (130) 24 XI 1891 – Ur. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, poetka (zm. 9 VII 1945)
- 25 XI – Światowy Dzień Pluszowego Misia ustanowiony w 2002 r. w setną rocznicę powstania zabawki „miś”
- 25 XI – Międzynarodowy Dzień Eliminacji Przemocy wobec Kobiet
- 25 XI – Dzień Kolejarza
- (120) 25 XI 1901 – Ur. Władysław Jan Grabski, poeta, powieściopisarz i publicysta (zm. 3 XI 1970)
- (75) 26 XI 1946 – Zm. Anatolij Winogradow, pisarz rosyjski (ur. 9 IV 1888)
- (320) 27 XI 1701 – Ur. Anders Celsjusz (właśc. Anders Celsius), szwedzki fizyk i astronom, w 1742 r. opracował skalę temperatur, tzw. „skalę Celsjusza” stosowaną w wielu krajach (zm. 25 IV 1744)
- (150) 28 XI 1871 – Ur. Andrzej Strug (właśc. Tadeusz Gałęcki), powieściopisarz, nowelista (zm. 7 XII 1937)
- (140) 28 XI 1881 – Ur. Stefan Zweig, pisarz austriacki (zm. 22 II 1942)
- 29 XI – Dzień Podchorążego
- (20) 29 XI 2001 – Zm. George Harrison, angielski muzyk i kompozytor, członek zespołu The Beatles (ur. 25 II 1943)

G r u d z i e ń

- 1 XII – Światowy Dzień Zapobiegania AIDS ogłoszony przez WHO z inicjatywy Międzynarodowej Konferencji AIDS w Londynie 1988 r.
- (95) 1 XII 1926 – Ur. Tadeusz Drewnowski, polski filolog, dziennikarz, literaturoznawca (zm. 13 IX 2018)
- 2 XII – Międzynarodowy Dzień Upamiętniający Zniesienie Nievolnictwa
- (80) 2 XII 1941 – Zm. Edward Rydz-Śmigły, marszałek Polski od 1936 r., polityk, jeden z organizatorów i przywódców Polskiej Organizacji Wojskowej (ur. 11 III 1886)
- 3 XII – Międzynarodowy Dzień Osób z Niepełnosprawnościami ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1992 r.
- 3 XII – Dzień Naftowca i Gazownika
- 4 XII – Dzień Górnika – Barbórka
- (10) 4 XII 2011 – Zm. Adam Hanuszkiewicz, polski aktor i reżyser teatralny, dyrektor artystyczny Teatru Powszechnego w Warszawie, Teatru Narodowego w Warszawie i Teatru Nowego w Warszawie (ur. 16 VI 1924)
- 5 XII – Międzynarodowy Dzień Pomocy Cierpiącym (Dzień Wolontariusza) ogłoszony w 1985 r. z inicjatywy Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, obchodzony od 1986 r.
- (230) 5 XII 1791 – Zm. Wolfgang Amadeusz Mozart, kompozytor austriacki (ur. 27 I 1756)
- (185) 5 XII 1836 – Ur. Walery Wróblewski, działacz rewolucyjny (zm. 5 VIII 1908)
- (120) 5 XII 1901 – Ur. Walt Disney (właśc. Walter Elias Disney), amerykański reżyser i producent filmowy, wielokrotnie nagradzany Oscarem (zm. 15 XII 1966)

- (105) 5 XII 1916 – Ur. Hilary Koprowski, polski lekarz zamieszkały w USA, wirusolog i immunolog, twórca szczepionki przeciwko wirusowi polio (choroba Heinego-Medina) (zm. 11 IV 2013)
- (15) 5 XII 2006 – Zm. Cezary Leżeński, polski pisarz i dziennikarz; autor książek dla dzieci, młodzieży i dorosłych; podpułkownik Wojska Polskiego (ur. 6 I 1930)
- (95) 6 XII 1926 – Zm. Claude Monet, malarz francuski, przedstawiciel impresjonizmu (ur. 14 XI 1840)
- (140) 7 XII 1881 – Ur. Marian Falski, pedagog, autor elementarza (zm. 8 X 1974)
- (125) 7 XII 1896 – Ur. Wiktor Dega, lekarz ortopeda, twórca polskiej szkoły rehabilitacji, Wielkopolanin, profesor UAM i AM (zm. 16 II 1995)
- (45) 8 XII 1976 – Zm. Kazimierz Lisiecki, pedagog i wychowawca, współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Ulicy w 1928 r. (ur. 9 II 1902)
- 9 XII – Międzynarodowy Dzień Przeciwdziałania Korupcji
- (75) 9 XII 1946 – Podpisanie międzynarodowej konwencji o zapobieganiu i karaniu zbrodni ludobójstwa
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Ochrony Praw Dziecka
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka uchwalony w 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- (130) 10 XII 1891 – Ur. Nelly Sachs, poetka niemiecka, laureatka Nagrody Nobla w 1966 r. (zm. 12 V 1970)
- (125) 10 XII 1896 – Zm. Alfred Nobel, uczonec szwedzki, wynalazca dynamitu, fundator Nagrody Nobla (ur. 21 X 1833)
- (120) 10 XII 1901 – Pierwsze przyznanie Nagrody Nobla
- (85) 10 XII 1936 – Zm. Luigi Pirandello, pisarz i dramaturg włoski, laureat Nagrody Nobla w 1934 r. (ur. 28 VI 1867)
- 11 XII – Międzynarodowy Dzień Terenów Górskich
- 11 XII – Światowy Dzień Tanga

- (145) 11 XII 1876 – Ur. Mieczysław Karłowicz, kompozytor, taternik (zm. 8 II 1909)
- (110) 11 XII 1911 – Ur. Nadżib Mahfuz, pisarz egipski, pierwszy arabski laureat Nagrody Nobla w 1988 r. (zm. 30 VIII 2006)
- (75) 11 XII 1946 – Utworzenie funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF)
- (255) 12 XII 1766 – Ur. Mikołaj Karamzin, pisarz i historyk rosyjski (zm. 3 VI 1826)
- (200) 12 XII 1821 – Ur. Gustave Flaubert, pisarz francuski (zm. 8 V 1880)
- 13 XII – Dzień Księgarza
- 13 XII – Dzień Pamięci Ofiar Stanu Wojennego ogłoszony przez Sejm RP w 2002 r.
- (205) 13 XII 1816 – Ur. Ernest von Siemens, niemiecki wynalazca i konstruktor w dziedzinie elektrotechniki (zm. 6 XII 1892)
- (55) 13 XII 1966 – Zm. Stanisław Mikołajczyk, polityk, premier rządu RP na uchodźstwie od listopada 1944 r. (ur. 18 VIII 1901)
- (40) 13 XII 1981 – Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; utworzenie Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego z gen. Wojciechem Jaruzelskim na czele
- (120) 14 XII 1901 – Ur. Kazimierz Michałowski, archeolog, egiptolog, historyk sztuki, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, kierownik polskiej ekspedycji archeologicznej w Azji i Afryce (zm. 1 I 1981)
- (20) 14 XII 2001 – Zm. Ignacy Moś, fundator Muzeum Literackiego Henryka Sienkiewicza w Poznaniu (ur. 17 V 1917)
- (100) 15 XII 1921 – Ur. Tymoteusz Karpowicz, poeta, prozaik, dramaturg, tłumacz, twórca poezji lingwistycznej (zm. 29 VI 2005)
- (65) 15 XII 1956 – Reaktywacja Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek
- (55) 15 XII 1966 – Zm. Walt Disney (właśc. Walter Elias Disney), amerykański reżyser i producent filmowy, wielokrotnie nagradzany Oscarem (ur. 5 XII 1901)

- (105) 16 XII 1916 – Zm. Honorat Koźmiński, polski kapucyn, teolog, prezbiter, założyciel wielu zgromadzeń zakonnych, beatyfikowany 16 października 1988 (ur. 16 X 1829)
- (40) 16 XII 1981 – Pacyfikacja strajku w kopalni „Wujek” przez oddziały ZOMO; zginęło 9 górników
- (15) 16 XII 2006 – Zm. Ryszard Liskowacki, polski pisarz, dramaturg, poeta, dziennikarz i publicysta (ur. 12 VII 1932)
- (100) 17 XII 1921 – Zm. Gabriela Zapolska (Korwin-Piotrowska, 1 v. Śnieżko-Błocka, 2 v. Janowska), pisarka, nowelistka (ur. 30 III 1857)
- 18 XII – Międzynarodowy Dzień Migranta ustanowiony przez ONZ 4 grudnia 2000 r.
- (125) 18 XII 1896 – Ur. Stanisław Cat Mackiewicz, poeta, publicysta (zm. 18 II 1966)
- (105) 18 XII 1916 – Bitwa pod Verdun, podczas I wojny światowej.
- (50) 18 XII 1971 – Zm. Aleksandr Twardowski, poeta rosyjski, nowelista, krytyk literacki (ur. 21 VI 1910)
- (15) 18 XII 2006 – Zm. Andrzej Szmidt, poeta polski, członek pokolenia „Współczesności” (ur. 1 X 1933)
- (155) 19 XII 1866 – Ur. Edmund Biernacki, lekarz, patolog i neurolog, autor prac o opadaniu erytrocytów (OB – odczyn Biernackiego) (zm. 29 XII 1911)
- 20 XII – Międzynarodowy Dzień Solidarności
- (25) 20 XII 1996 – Zm. Carl Sagan, astronom i pisarz amerykański (ur. 9 XI 1934)
- (10) 20 XII 2011 – Zm. Leopold Unger, polski dziennikarz żydowskiego pochodzenia, publicysta, eseista, komentator ds. międzynarodowych (ur. 12 VIII 1922)
- 21 XII – Dzień Pamięci o Poległych i Zmarłych w Misjach i Operacjach Wojskowych poza Granicami Państwa
- (160) 22 XII 1861 – Ur. Zenon Przesmycki (pseud. Miriam; Jan Żagiel), poeta i krytyk literacki (zm. 17 X 1944)

- (145) 22 XII 1876 – Ur. Filippo Marinetti, pisarz i polityk włoski, tworzący także w języku francuskim, inicjator i teoretyk futuryzmu (zm. 2 XII 1944)
- (190) 23 XII 1831 – Zm. Emilia Plater, uczestniczka powstania listopadowego (ur. 13 XI 1806)
- (135) 23 XII 1886 – Ur. Giuseppe Tomasi di Lampedusa, włoski powieściopisarz (zm. 23 VII 1957)
- (225) 24 XII 1796 – Ur. Tytus Działyński, mecenas sztuki, wydawca, założyciel Biblioteki Kórnickiej (zm. 11 IV 1861)
- (95) 24 XII 1926 – Ur. Maria Janion, polska historyk literatury, krytyk literacki, znawczyni polskiego i europejskiego romantyzmu, profesor nauk humanistycznych (zm. 23 VIII 2020)
- (15) 24 XII 2006 – Zm. Tadeusz Chrzanowski, profesor UJ, historyk sztuki, publicysta, fotografik, poeta i tłumacz, przewodniczący Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, współautor tomików Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce (ur. 14 V 1926)
- (230) 26 XII 1791 – Ur. Charles Babbage, angielski matematyk, astronom i mechanik, autor tablic logarytmicznych (zm. 18 X 1871)
- (135) 26 XII 1886 – Ur. Stefan Vrtel-Wierczyński, bibliograf, bibliotekarz, historyk literatury polskiej i słowiańskiej, profesor UP (zm. 3 II 1963)
- (130) 26 XII 1891 – Ur. Henry Miller, pisarz amerykański, przedstawiciel skrajnego indywidualizmu (zm. 7 VI 1980)
- 27 XII – Rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego w 1918 r.
- (450) 27 XII 1571 – Ur. Johannes Kepler, astronom i matematyk niemiecki (zm. 15 XI 1630)
- (85) 27 XII 1936 – Zm. Leon Wyczółkowski, malarz i grafik polski (ur. 11 IV 1852)
- (135) 28 XII 1886 – Zm. Kazimierz Kantak, działacz polityczny, poseł do sejmu pruskiego, propagator turystyki tatrzańskiej, związany z Wielkopolską (ur. 22 III 1824)

- (35) 28 XII 1986 – Zm. John D. MacDonald (właśc. John Dann MacDon-
ald), amerykański autor powieści i opowiadań krymi-
nalnych (ur. 24 VII 1916)
- 29 XII – Światowy Dzień Różnorodności
- (110) 29 XII 1911 – Zm. Edmund Biernacki, lekarz, patolog i neurolog, au-
tor prac o opadaniu erytrocytów (OB – odczyn Bier-
nackiego) (ur. 19 XII 1866)
- (100) 29 XII 1921 – Ur. Ludwik Jerzy Kern, poeta, satyryk, dziennikarz, au-
tor utworów dla dzieci (zm. 29 X 2010)
- (95) 29 XII 1926 – Zm. Rainer Maria Rilke, poeta austriacki, prekursor
egzystencjalizmu (ur. 4 XII 1875)
- (5) 29 XII 2016 – Zm. Jerzy Pomianowski (właśc. Jerzy Birnbaum), pol-
ski prozaik, eseista, ekspert do spraw historii Europy
Wschodniej, krytyk teatralny, scenarzysta filmowy,
tłumacz literatury pięknej z języka rosyjskiego i nie-
mieckiego (ur. 13 I 1921)
- (165) 31 XII 1856 – Ur. Wojciech Kossak, malarz polski (zm. 29 VII 1942)
- (160) 31 XII 1861 – Ur. Włodzimierz Przerwa Tetmajer, malarz, poeta, dzia-
łacz ludowy (zm. 26 XII 1923)
- (45) 31 XII 1976 – Zm. Elżbieta Jackiewiczowa, prozaik, publicysta (ur.
22 II 1902)
- (35) 31 XII 1986 – Zm. Olgierd Terlecki, pisarz i eseista historyczny (ur.
18 X 1922)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Mikołaj Paczkowski

TYMOTEUSZ KARPOWICZ: (NIE)MOŻLIWOŚCI POEZJI

15 grudnia 2021 roku świętować będziemy setną rocznicę urodzin Tymoteusza Karpowicza – wybitnego poety, prozaika, tłumacza i literaturoznawcy. Choć przez ekspertów jest on uznawany za jedną z najważniejszych postaci polskiej literatury XX wieku, w powszechnej świadomości czytelniczej nadal pozostaje autorem obecnym w niewielkim stopniu. Jest to o tyle zaskakujące, że bogaty dorobek pisarski „ostatniego wielkiego modernisty”, jak zwykle się określać Karpowicza, to korpus tekstów zróżnicowanych tematycznie i gatunkowo. Znajdują się w nim liczne zbiory wierszy oraz poematy, sztuki teatralne (radiowe i sceniczne), eseje, opowiadania czy wreszcie opracowania naukowe. Warto więc pokrótce przypomnieć o randze tej twórczości oraz zachęcić do lektury przynajmniej kilku utworów poety.

Życie Tymoteusza Karpowicza, które przypadło niemal na cały wiek XX (1921-2005), naznaczone zostało wieloma tragicznymi wydarzeniami tego okresu. Niewątpliwie odcisnęły one piętno na tożsamości autora, a także znalazły bezpośrednie odbicie w jego twórczości. Pisarz urodził się w niewielkiej wsi Żalioji (Zielona) położonej kilkanaście kilometrów od Wilna. Z dziecięcych lat wspominał przede wszystkim straszliwą biedę i ciężką pracę. Nieszczęśliwy wypadek sprawił, że kilkuletni Karpowicz stracił lewą dłoń (później badacze będą łączyli z tym faktem widoczną w twórczości poety fascynację symetrią i uporządkowanymi strukturami). Ślady okresu wileńskiego dostrzec możemy w wierszu *Niezrozumiały krzyk*:

wilk mego dzieciństwa przy którego
ślepiach widzę prześwietlone wszystkie
lasz świata

żołdak zlizujący krew z bagnetu
tak straszliwie jasną pod brzozą
przyglądający się łapczywie
wilkowi

są przerażającymi dwoma knotami
mojej pierwszej lampy co rodziła
okrakiem nad śniegami wilna
zamrożone kawałki
światła
[...] [280]¹

Niepokojące obrazy przedstawione w utworze znacząco różnią się od, obecnej w polskiej literaturze powojennej, nostalgiczno-idealistycznej wizji Kresów. Wileńszczyzna z wiersza Karpowicza to świat w którym dominuje niepewność, strach przed jutrem, lęk wobec tego, co może nadejść ze Wschodu. Jak twierdzą badacze, powracająca w twórczości Karpowicza antyrosyjskość mogła wynikać z tragicznych losów ojca poety, który prawdopodobnie zaginął jako jeniec wojenny. Dzieciństwo spędzone w takich warunkach musiało więc być naznaczone traumą, wiązać się z trudem oraz nieustanną walką o przetrwanie.

Stolica Litwy (do której młody Tymoteusz miał chodzić z Zielonej na piechotę) to jednak także miasto pierwszych zainteresowań literaturą i własnych prób pisarskich. W 1941 roku dwa utwory dwudziestolatka ukazały się na łamach „Prawdy Wileńskiej”. W publikacji pomógł Karpowiczowi Aleksander Maliszewski – poeta i pisarz w międzywojniu związany z Kwadrygą, ówczesny redaktor działu literackiego pisma. Po latach autor *Odwróconego światła* tak wspominał ich pierwsze spotkanie: „Aleksander Maliszewski [...] w swoich pamiętnikach opisał mnie jak zjawiłem się w redakcji w dwóch lewych butach i z jakimiś papierami w dłoni. Byłem wtedy strasznie upartym wiejskim chłopakiem, mającym za sobą pierwsze teksty poetyckie. Dzięki Maliszewskiemu dostąpiłem niebywałego dla mnie wówczas zaszczytu, bo będąc kompletnym żółtodziobem, zdołałem go przekonać, że mam w sobie jakieś zadatki na poetę”². Autor nie tylko docenił pomoc, jaką otrzymał od swojego pierwszego wydawcy, ale po latach – pracując jako redaktor naczelny czasopisma „Poezja” – sam wspierał młodszych twórców. Wśród nich znalazł się, między innymi, Rafał Wojaczek, który dzięki patronatowi Karpowicza mógł zadebiutować na łamach periodyku, a wprowadzenie³ napisane przez uznanego już wtedy poetę dało mu przepustkę na literackie salony. Nie może więc dziwić fakt, że wydany pośmiertnie tomik *Nie skończona krucjata* Wojaczka otwiera następująca dedykacja: „Mistrzowi Mowy Polskiej – Tymoteuszowi Karpowiczowi”.

¹ Wszystkie utwory Tymoteusza Karpowicza cytuję za: tegoż, *Utwory poetyckie (wybór)*, oprac. B. Małczyński, Wrocław 2014, podając w nawiasie numer strony, z której pochodzi tekst.

² *Świat niemożliwy. Z Tymoteuszem Karpowiczem rozmawia Stanisław Beres*, „Plus Minus” [dod. do] „Rzeczpospolita” 2005, nr 33, 34.

³ Zob.: T. Karpowicz, *Rafał Wojaczek*, „Poezja” 1965, nr 1.

Wileńska młodość autora *Kamiennej muzyki* przerwana została we wrześniu 1939 roku. Karpowicz, urodzony na początku lat dwudziestych minionego stulecia, generacyjnie należał do pokolenia Kolumbów, dla którego II wojna światowa stała się doświadczeniem inicjacyjnym. Ze względu na swoją niepełnosprawność, przysły poeta nie mógł zostać pełnoprawnym żołnierzem, zaangażował się jednak w akowską partyzantkę. Zakończenie wojny nie przynosi Karpowiczowi spokoju. Wraz z rodziną i pozostałymi mieszkańcami Zielonej zostaje repatriowany na obszary poniemieckie, które znalazły się w obrębie nowych granic kraju. Trafia do Lęborka, z którego przeprowadza się do Szczecina. Tam, dzięki protekcji Maliszewskiego, udaje mu się otrzymać pracę w dziale literackim Polskiego Radia. Ukazują się także jego debiutanckie książki – tom poetycki *Żywe wymiary* oraz zbiór prozy *Legendy pomorskie* (obie w 1948 roku). Stabilizacja nie trwa jednak długo.

Zmiany polityczne zachodzące w powojennej Polsce (powstanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, a później szczeciński Zjazd Związku Literatów Polskich, na którym wskazano socrealizm jako jedynie słuszną doktrynę estetyczną) spowodowały, że coraz trudniejsze stawało się zachowanie neutralności politycznej. Odmowa wstąpienia do PZPR sprawiła, że pisarz stracił stanowisko w redakcji. W 1949 roku przeniósł się do Wrocławia, gdzie rozpoczął studia polonistyczne i całkowicie zaniechał publikowania nowych utworów. Z Uniwersytetem Wrocławskim związał się na dłużej i w latach 1953-1958 pracował tam na stanowisku asystenta.

Odwilż październikowa i jej konsekwencje stały się kolejnym przełomem w biografii Tymoteusza Karpowicza. Rok 1956 przyniósł odstępianie od zasad socrealizmu w twórczości artystycznej oraz chwilowe złagodzenie cenzury. Pozwoliło to zadebiutować młodej generacji autorów, którzy skupili się wokół czasopisma „Współczesność”. Oprócz twórców urodzonych w latach trzydziestych, na polskiej scenie literackiej pojawiła się ówczesnie plejada wybitnych pisarzy starszego pokolenia, którzy z przyczyn politycznych jeszcze nie publikowali lub w dotychczasowej twórczości nie mogli w pełni zaprezentować swojego talentu, więc dopiero utwory poodwilżowe uznaje się za ich debiuty właściwe. Do grupy tej należą tak wielkie postacie jak choćby Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Miron Białoszewski, a także Tymoteusz Karpowicz. W 1957 roku publikuje on tomik poetycki *Gorzkie źródła*, a rok później zbiór *Kamienna muzyka*.

Wydane w drugiej połowie lat pięćdziesiątych książki przynoszą prawdziwy przełom w biografii artystycznej poety. Istotne stały się przede wszystkim wiersze zawarte w tomie *Kamienna muzyka*, w których uobecniło się wiele wątków charakterystycznych dla całego późniejszego pisarstwa Karpowicza. To w tym zbiorze po raz pierwszy z taką siłą objawiły się awangardowe tendencje jego

poetyki. Szczególne zainteresowanie językiem zadeklarowane zostaje w wierszu *Zmyślony człowiek* (jego pierwodruk miał miejsce na łamach czasopisma „Twórczość” już w 1956 roku), który traktować możemy jako utwór *ars poetica*:

[...]
Nie przysłuchuj się mojej mowie –
jest także zmyślona
Dokonałem niezwykłego czynu:
ominałem język ojczysty
W wieży Babel
wymieniłem rzecz czarnoleską
na syntezę mowy
[...] [5]

„Rzecz czarnoleska”, a więc tradycja polskiej poezji zapoczątkowana przez Jana Kochanowskiego zostaje przez podmiot liryczny jawnie odrzucona na rzecz „syntezy mowy”, czyli języka niecodziennego, nieoczywistego. Wybór ten potwierdza także metafora nawiązująca do biblijnej wieży Babel, w której język ojczysty – ten, który wydaje się najbardziej oczywisty, niemal naturalny – zostaje tutaj ostentacyjnie ominięty. W centrum zainteresowań artystycznych Karpowicza znalazł się więc język jako tworzywo poezji, jego możliwości oraz potencjalne sposoby wykorzystania. Należy jednak pamiętać, że *Zmyślony człowiek*, oprócz wymiaru metapoetyckiego, jest również osadzony w sytuacji społeczno-politycznej końca lat pięćdziesiątych i może być interpretowany jako przykład rozrachunkowej literatury poodwilżowej.

Stałym elementem karpowiczowskiej twórczości, który uobecnił się już w wierszach z *Kamiennej muzyki*, jest fascynacja światem natury i wykorzystywanie symboliki roślinnej. Jako przykład posłużyć może tutaj utwór *Las*:

Położ się na poszyciu
niby kropla olbrzymia
niech przechodzi przez ciebie:

dąb twardym krokiem
kalina smutnym
leszczyna trwożnym
świerk suchym
i buk stąpnęciem
nie do nazwania

Leż cicho
Leż niby liść tego lasu
niby nasiono wszystkich drzew [21]

Podmiot liryczny przyjmując postawę milczącą i bierną („Leż cicho”) skłania się ku przeżyciu epifanicznemu. Proponuje on więc, a wręcz zachęca odbiorcę do odrzucenia nazywania na rzecz kontemplacji jako sposobu poznawania. Źródłem silnej obecności wątków przyrodniczych w pisarstwie Tymoteusza Karpowicza były z całą pewnością młodzieńcze doświadczenie pracy na roli oraz osobista pasja poety. Zarówno we Wrocławiu, jak i w okresie amerykańskiej emigracji, pisarz posiadał ogród, który pielęgnował z niezwykle zaangażowaniem. Z czasem zaczął być nawet określany mianem „jednorękiego ogrodnika”. Motywy dendrologiczne pojawiają się już w samych tytułach jego kolejnych tomów: *Trudny las* (1964) i *Stoje zadrzewne* (1999).

Okres po 1956 roku to w życiu Karpowicza czas nie tylko intensywnej pracy twórczej, ale także zaangażowania w życie literackie. W roku 1957 został wybrany prezesem wrocławskiego oddziału Związku Literatów Polskich (funkcję tę pełnił do roku 1961). Realizował się również pracując w redakcjach kilku ważnych czasopism literackich: oprócz wspomnianej już „Poezji”, związany był także z „Nowymi Sygnałami” oraz „Odrą”. Działalność ta pozwalała mu nie tylko promować młodych, interesujących pisarzy czy poetów, ale także prezentować polskim czytelnikom najnowsze tendencje dominujące w zachodniej – przed odwilżą praktycznie niedostępnej – literaturze (co później stało się przyczyną odsunięcia go od pracy redakcyjnej).

Fascynacja nieograniczonym potencjałem języka poetyckiego, poszukiwanie nowych form wyrazu oraz nieustanne eksperymentowanie wpisuje twórczość Tymoteusza Karpowicza w nurt awangardowy polskiej poezji. Nie dziwi więc fakt, że za jednego z jej patronów uważa się Juliana Przybosia, którego autor *Kamiennej muzyki* zaliczał do wielkiej trójki gigantów rodzimej literatury. Pozostali dwaj – Norwid oraz Leśmian (poeci także starający się w swoim pisarstwie „odpowiednie dać rzeczy słowo”) – również stanowili dla Karpowicza źródło inspiracji. Temu ostatniemu poświęcił on obronioną w 1973 roku pracę doktorską, która ukazała się dwa lata później pod tytułem „*Poezja niemożliwa. Modele Leśmianowskiej wyobraźni*” i stanowi jedyną publikację naukową w dorobku pisarza. Spoza polskiej literatury wskazywał na dwóch poetów szczególnie dla siebie istotnych: Rainera Marię Rilkego oraz Ezrę Pounda.

Awangardowy charakter ma także twórczość dramaturgiczna Tymoteusza Karpowicza, której poświęcił się szczególnie w latach sześćdziesiątych. Ukazały się wtedy sztuki: *Zielone rękawice* (1960), *Człowiek z absolutnym węchem*

(1964), *Dziwny pasażer* (1964), *Kiedy ktoś zapuka* (1967) oraz *Przyjdź jak najprędzej* (1970). Trafiły one na afisze teatrów w całym kraju (szczególną popularnością cieszyły się na scenach wrocławskich), a także realizowano na ich podstawie przedstawienia radiowe. Dramaty autora *Słojów zadrzewnych*, obok tekstów takich pisarzy, jak Tadeusz Różewicz czy Sławomir Mrożek, klasyfikowane są często jako kanoniczny przykład polskiego teatru absurdu. By zrozumieć ich ówczesnie nowatorski charakter wystarczy pokrótce opisać sztukę *Dziwny pasażer*. Jej tytułowy bohater to człowiek, który wsiada do taksówki przekonany, że stracił połowę ciała. Z tajemniczym pakunkiem wyrusza na wyprawę po Warszawie (hojnie płacąc za każdy przejechany kilometr) w poszukiwaniu dawnego towarzysza z czasów okupacji. Samochodowa eskapada staje się podróżą w przeszłość, zderzeniem z wojenną traumą, a taksówkarz zmuszony zostaje do odgrywania roli i recytowania tekstu, co jeszcze bardziej zaciera granice między światem realnym a wspomnieniami nietypowego podróżnego. Miasto staje się labiryntem wspomnień, tworem abstrakcyjnym, choć zbudowanym z nazw realnie istniejących miejsc. Pasażer pragnie uciec przez własnymi lękami, a więc przed samym sobą, ale nie ma pojęcia, dokąd mógłby się udać. W konsekwencji bohaterowie przemierzają się bez celu od miejsca do miejsca, a ich podróż okazuje się coraz bardziej absurdalna i tragiczna.

Utworky teatralne Karpowicza ściśle łączą się z jego twórczością liryczną. Dominuje w nich fascynacja językiem, sposobem komunikowania się i budowania znaczeń. Jak zauważa Krystyna Latawiec „świat przedstawiony jego dramatów jest pochodną mówienia, rozwijania sentencji czy aforyzmu w ciąg sytuacji scenicznych, mało zróżnicowanych pod względem dramaturgii zdarzeń, natomiast w znacznym stopniu podporządkowanych autorskiemu w istocie projektowi intelektualnemu”⁴. Również w poezji tego autora da się dostrzec labiryntową (czy też polifoniczną) strukturę tekstów oraz chęć nieustannego testowania możliwości formy literackiej i poszukiwania jej rzeczy-wistych granic.

W 1972 roku Tymoteusz Karpowicz wydał pisany przez co najmniej dziesięć lat tom *Odwrócone światło*, dziś uznawany za *opus magnum* w całym jego dorobku literackim. Radykalnie awangardowa książka (do której autor zaprojektował okładkę i obwolutę) zaskakiwała nie tylko zawartymi w niej utworami, ale także samą konstrukcją. Całość podzielona została na dziesięć części, a każda z nich obejmuje mniejsze układy, określone przez samego autora jako „trójkąty semantyczne”. Składają się one ze ściśle symetrycznej

⁴ K. Latawiec, *Dramat poetycki po 1956 roku. Jarosław M. Rymkiewicz, Stanisław Grochowiak, Tymoteusz Karpowicz*, Kraków 2007, s. 6.

struktury trzech powtarzalnych elementów: oryginału (która fraza, rodzaj tytułu umieszczony u góry prawej strony) oraz większych utworów poetyckich, zakwalifikowanych jako kalki logiczne (od jednego do sześciu wierszy drukowanych po prawej stronie, pod oryginałem) i kopie artystyczne (jeden wiersz drukowany po lewej stronie). Taka budowa nie pozwala traktować *Odwróconego światła* jako klasycznego zbioru poetyckiego, a raczej każe o nim myśleć w kategorii rozbudowanego poematu.

Głosy krytyczne po ukazaniu się książki nie były jednoznaczne. Recenzenci doceniali monumentalność projektu oraz erudycję i kunszt autora. Wątpliwości wzbudzały jednak realne możliwości lektury dzieła przez czytelników, a także skrajnie pesymistyczny wizerunek człowieka zaprezentowany w poemacie. Autorowi zarzucano hermetyzm, przesadny konceptualizm, a nawet turpizm. Utwór Karpowicza stanowi dzieło bardzo silnie osadzone w europejskiej tradycji, czego dowodzą liczne odniesienia historyczne, literackie i kulturowe. Same tytuły poszczególnych układów nawiązują do przedstawionych w ewangelii losów Jezusa Chrystusa (od *Zwiastowania* do *Zmartwychwstania*). Kompozycję książki traktować można jako odwołanie do filozofii antycznej (znaczenie trójkątnej budowy układów czy symbolika liczby dziesięć) lub struktury dzieła muzycznego. Zdaniem Elżbiety Winieckiej *Odwrócone światło* to „tom, który już w tytule zapowiada rozprawę z fundamentalnymi dla środkowoeuropejskiej kultury mitami. Najważniejszy z nich to mit racjonalności i, będącej na jej usługach, logiki”⁵. Ideą, która przyświecała autorowi podczas pisania utworu była ewidentnie chęć objęcia całości, zebrania i opisania wszystkiego. Utopijność celu nieuchronnie musiała więc prowadzić do porażki. Stąd częste wykorzystywanie w kontekście twórczości Karpowicza określenia, które on sam stworzył, aby opisać poetykę Bolesława Leśmiana: poezja niemożliwa.

Ukazanie się *Odwróconego światła* tylko umocniło opinię (wyrażaną już po ukazaniu się *Kamiennej muzyki*) o lingwistycznym charakterze poezji Tymoteusza Karpowicza, choć sam poeta krytycznie odnosił się do tego określenia. Poetów-lingwistów cechować miała tendencja do szczególnego eksponowania właściwości struktury języka. Prócz autora *Trudnego lasu* zaliczano do tej grupy także Mirona Białoszewskiego, Witolda Wirpszę, Edwarda Balcerzana czy Krystynę Miłobędzką. Rozbijanie konwencjonalnych form językowych i zaskakiwanie czytelnika nieoczekiwanymi zestawieniami słów widać na przykład w wierszu *Stojąca chmura* z tomu *W imię znaczenia* (1962):

⁵ E. Winiecka, *Z wnętrza dystansu. Leśmian – Karpowicz – Białoszewski – Miłobędzka*, Poznań 2012, s. 221.

ona stała w sprzeczności z ptakami
odwadniała sprzecznie z wodą wodę
oddrzewiała las bez zgody lasu
ona stała w samych opozycjach
lotu wilgotności szumu
nikt tak nie stał dotąd w tym stanie
[...] [74]

Poeta bawi się utartymi wyrażeniami i związkami frazeologicznymi, skonstruowanymi wokół czasownika *stać* (chmura stojąca na niebie – stać w sprzeczności – stać w opozycji). Choć stosuje on także neologizmy (*oddrzewiać*), przede wszystkim poszukuje nowych, nieznanych znaczeń słów już istniejących, a także stara się pokazać, jak różnie mogą one funkcjonować w zależności od kontekstu. Używając frazeologizmów nie zastanawiamy się bowiem nad znaczeniem pojedynczych wyrazów, z których te się składają, mówimy niemal automatycznie. Celem poezji jest więc przeciwdziałanie takiemu zachowaniu, skupienie uwagi na samym języku.

Okres wrocławski w życiu Tymoteusza Karpowicza to czas aktywnej pracy twórczej oraz względnej stabilizacji życiowej. Jednak na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych sytuacja polityczna w Polsce stawała się coraz bardziej napięta. Pisarz został stopniowo odsunięty od pracy w kolejnych redakcjach, coraz trudniejsze okazywało się także publikowanie własnych utworów. W 1973 otrzymał stypendium International Writing Program i wyjechał wraz z żoną do Stanów Zjednoczonych, gdzie ostatecznie osiadł w Oat Park na przedmieściach Chicago. Etap amerykański to przede wszystkim zaangażowanie w pracę uniwersytecką: nauczanie o polskiej literaturze, organizowanie konferencji naukowych oraz promowanie kolejnych doktorów. Karpowicz poświęcił się także stopniowemu remontowaniu nowego domu (procesu tego nigdy nie ukończył) i wreszcie swojej największej pasji, a więc ogrodnictwu. Milczał jednak jako poeta. Poemat polimorficzny *Rozwiązywanie przestrzeni* – planowana druga część *Odwróconego światła*, nad którym twórca pracował niemal trzydzieści lat, ostatecznie nie został ukończony. Stał się on więc kolejną odsloną poetyckiej niemożliwości. Wchodzące w jego skład triady poetyckie (zbudowane na podobnej zasadzie do tych, które pojawiły się w poemacie z 1972 roku) stanowią rodzaj autointerpretacji wierszy opublikowanych przez Karpowicza we wcześniejszych zbiorach. Dawne liryki i poetyckie komentarze do nich wchodzą ze sobą w skomplikowaną grę tekstową, która wyzwala nowe sensy i prowokuje do wysiłku intelektualnego. Fragmenty *Rozwiązywania przestrzeni* pisarz opubli-

kował w prasie, a następnie włączył je w obręb ostatniego wydanego za życia zbioru poetyckiego *Słoje zadrzewne* z 1999 roku.

Spuścizna literacka Tymoteusza Karpowicza to, poza poezją i dramatami, także eseje, szkice literackie czy proza poetycka. Pisarz pozostawił więc po sobie zbiór tekstów niezwykle różnorodnych. Z całą pewnością nie jest to pisarstwo łatwe. Awangardowe dążenie do nowatorstwa, fascynacja strukturą języka, rozbijanie utartych, automatycznych wyrażeń i poszukiwanie nowych znaczeń słów, wreszcie maksymalistyczna koncepcja poezji, zakładająca włączanie w obręb tekstu lirycznego języków z różnego rejestru – wszystko to może sprawiać wrażenie świata hermetycznego, w którym brak miejsca dla czytelnika. Z całą pewnością warto jednak podjąć trud lektury, zwłaszcza wierszy. Są one bowiem wymagające, ale jednocześnie dostarczające mnóstwo czytelniczej satysfakcji. Przekonanie to potwierdza stopniowo następujący renesans twórczości Tymoteusza Karpowicza. Obecność na rynku wydawniczym wznowień jego utworów cieszy, gdyż niewątpliwie jest to jeden z najciekawszych polskich poetów minionego stulecia.

Bibliografia (wybór)

Literatura podmiotu:

1. Karpowicz T., *Dzieła zebrane*, red. J. Stolarczyk, t. I-VI, Wrocław 2011-2015.
2. Karpowicz T., *Poezja niemożliwa: modele leśmianowskiej wyobraźni*, Wrocław 1975.
3. Karpowicz T., *Utwory poetyckie (wybór)*, oprac. B. Małczyński, Wrocław 2014.

Literatura przedmiotu:

1. Balcerzan E., *Poezja polska w latach 1939-1965*, cz. 1.: *Strategie liryczne*, Warszawa 1984.
2. Łatawiec K., *Dramat poetycki po 1956 roku. Jarosław M. Rymkiewicz, Stanisław Grochowiak, Tymoteusz Karpowicz*, Kraków 2007.
3. Kluba A., *Poetyki lingwistyczne*, „Przestrzenie Teorii” 2005, nr 5.
4. Małczyński B., *Rozwiązywanie tekstów: poetyckie polimorfie Tymoteusza Karpowicza*, Kraków 2010.
5. Michalczuk J., *Dramaturgia Tymoteusza Karpowicza*, Lublin 2015.
6. Roszak J., *Syntezy mowy Tymoteusza Karpowicza*, Poznań 2010.

7. Winiecka E., *Z wnętrza dystansu. Leśmian – Karpowicz – Białoszewski – Miłobędzka*, Poznań 2012.

Mikołaj Paczkowski – absolwent filologii polskiej i kulturoznawstwa, obecnie doktorant na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół historii literatury i kultury artystycznej XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem dwudziestolecia międzywojennego), komparatystyki literackiej i kulturowej oraz kontekstów antropologicznych w literaturoznawstwie.

ŚRODOWISKO WIELKOPOLSKIEJ KULTURY

Jan Janusz Tycner

ŚRODOWISKO POZNAŃSKIEJ KULTURY
W MOICH WSPOMNIENIACH

Pamięć oraz szacunek okazywany osobom starszym są dla mnie bardzo ważne. Dzięki ludziom, których poznałem w moim życiu jestem duchowo bogatszy.

Zapraszam czytelników Poradnika Bibliograficzno-Metodycznego do peregrynacji wspomnień, których przewodnikiem niech będą słowa Rainera Marii Rilkego.

Chce cię błagać z całego serca
o cierpliwość dla wszystkich
nie odkrytych tajemnic twego serca
i o to abyś polubił
pytania bez odpowiedzi
które są jak zamknięte komnaty
i jak książki napisane
w nieznanym języku
nie szukaj odpowiedzi
nie mogą być ci dane
bo jeszcze teraz nie mógłbyś nimi żyć
a chodzi właśnie o to, aby nimi żyć
dlatego na razie żyj pytaniami
być może kiedyś pewnego dnia
stopniowo nawet tego nie dostrzegając
zacznieś żyć odpowiedziami

KRYSTYNA FELDMAN – aktorka
(1916–2007)

„Właśnie wyszedł przed chwilą
jeszcze jego papieros
pokój dymem napelnia

jeszcze cienie od gestów
jeszcze ten dym nad świecą

Z głośnika płynie Bach.
Chmurami pełnia.

Teraz chodzę i chodzę i przypominam sobie jego słowa
i jak las pod – ateński szumi w mej głowie ta rozmowa...

(Konstanty Idefons Gałczyński, fragment wiersza „Rozmowa z aktorem”)

Moje pierwsze „spotkanie” z Krystyną Feldman było w 1966 roku. Wtedy w moim rodzinnym mieście Kcyni w kinie „Orzeł” obejrzałem film pt. „Celuloza” w reżyserii Jerzego Kawalerowicza. Pani Krystyna zagrała epizod, który pozostał mi w pamięci. Kto by przypuszczał, że po latach będę miał przyjemność poznać ją osobiście i podziwiać na deskach poznańskich teatrów?

Po przyjeździe na studia do Poznania w 1972 roku, jako miłośnik sztuki Melpomeny, dorabiałem w Teatrze Polskim w charakterze statysty. Tam poznałem Krystynę Feldman. Podziwiałem ją w spektaklach teatralnych, a i zamieniłem kilka słów w teatralnym bufecie, co było dla mnie wielkim zaszczytem! Pamiętam jej udział w przedstawieniu „Krzesa” E. Ionesco w reżyserii J. Grebera, w Teatrze Nowym „Piękna Lucynda” M. Hemara w reżyserii E. Korina.

Każdy z nas zna różne role K. Feldman. Jej genialna postać w „Nikiforze” w reżyserii K. Krauzego, „Pociąg do Hollywood” w reżyserii R. Piwowarskiego oraz w teatrze telewizji „Ciemno” w reżyserii J. Majewskiego – pozostaną w mojej pamięci.

Raz gościłem u pani Krystyny w jej mieszkaniu na os. Armii Krajowej na Ratajach. Pamiętam wspólną herbatkę oraz pokój, a w nim ołtarzyk ze zdjęciami Papieża Jana Pawła II oraz Marszałka Józefa Piłsudskiego ze świeżymi kwiatkami w wazoniku. Byłem wzruszony... Potem od czasu do czasu spotykaliśmy się na obiadach w Osiedlowym Domu Kultury „Jędrus”.

Z inicjatywy Spółdzielni Mieszkaniowej „Osiedle Młodych” w Poznaniu utrwalono pamięć Krystyny Feldman tablicą pamiątkową przed miejscem zamieszkania na os. Armii Krajowej 74 oraz muralem jej wizerunku autorstwa Wojciecha Ejsmondta. Pani Krysia jeździła z przystanku os. Bohaterów II Wojny Światowej autobusem nr 74 do Teatru Nowego. I miała specjalną „rezerwację” – napis na krzeselku Krystyna Feldman. Czyli tak zwaną miejscówkę. A to dzięki MPK w Poznaniu.

Krystyna Feldman spoczywa w Alei Zasłużonych na Miłostowie. Pochowano ją w kostiumie ze spektaklu „I to mi zostało”.

Polecam książki poświęcone aktorce:

- Tadeusz Żukowski „Krystyna Feldman albo festiwal tysiąca i jednego epizodu”, Wydawnictwo Św. Wojciecha w Poznaniu
- „Szczelbaczehowa. Co było, a nie jest. Poznań artystyczno-towarzyski lat 70/80 zeszłego wieku”. Wydawnictwo: Towarzystwo Jerzego Piotrowicza, Galeria Miejska „Arsenał” w Poznaniu
- Krystyna Feldman „Światła, które nie gasną”. Wydawnictwo Miejskie w Poznaniu i Teatr Nowy.

ROMAN KORDZIŃSKI – reżyser teatralny i operowy, pedagog

(1941–2016)

„Dziękuję ci za ciernisty dar samotności
i choć samotność miała być
jak pustynia
to jednak wyrósł na niej krzew
od korzeni aż po wierzchołki gałęzi
nocą i za dnia
krzew gra na wietrze
i wszystko jest PRZYPOMNIENIE”

(Julia Hartwig)

Pana Romana Kordzińskiego poznałem w 1975 r. jako dyrektora Teatru Polskiego w Poznaniu, statystując (miałem 22 lata) w „Kordianie” J. Słowackiego w jego reżyserii.

Często pana Romana widywałem na Ratajach. On z os. Jagiellońskiego, ja z Piastowskiego. Kiedyś, nieśmiało podszedłem, przedstawiłem się rozmawiając o spektaklach w jego reżyserii. O „Weselu”, „Horsztyńskim”, „Wiśniowym sadzie”. Pełen radości i uśmiechu podziękował mi i przeszliśmy na ty. Zapraszał mnie później do kultowej, już nie istniejącej w Poznaniu, restauracji „Smakosz”. Któż ze starszych bywalców nie pamięta zielonego kafłowego pieca, smacznych golonek, śledzików i zimnej wódeczki? Dzięki Romkowi jako młody chłopak poznałem poznańską bohemę, której moim zdaniem od dawna już nie ma! Smutno.

Bywał w moim mieszkaniu. Różne były rozmowy, nie tylko na temat sztuki, ale również metafizyki życia i śmierci. Pamiętam naszą „ostatnią” przed jego śmiercią rozmowę telefoniczną. Był radosny... Romek nie miał łatwego charakteru, ale nigdy nie były to docinki lub złośliwości. To były twórcze prowokacje

„między ustami a brzegiem pucharu”. Z moich prezentów cieszył się jak dziecko. Bo miał w sobie serce i radość dziecka. Mieliśmy ulubionego aktora Gustawa Holoubka. Polecam czytelnikom najnowszą książkę Zofii Turowskiej pt. „Gustaw. Opowieść o Holoubku” i proponuję książkę „Gustaw Holoubek. Wspomnienia z niepamięci”.

I tak zaczęła się nasza znajomość, która przerodziła się w szlachetną i mądrą przyjaźń.

Poznałem jego żonę Małgorzatę (byłem świadkiem na ich ślubie) i córkę Martę.

Będąc później pedagogiem w Akademii Muzycznej w Poznaniu zapraszał mnie na spektakle dyplomowe. Współpracował z Wojewódzką Biblioteką Publiczną i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, prowadząc programy edukacyjne dla młodzieży. Młodzież go bardzo lubiła za bezpośredni sceniczny kontakt.

Pamiętam mój udział (jako recytator) w spektaklu „Ezopy” wg jego scenariusza i reżyserii podczas Festiwalu Malta 2004 r. Rozmowy w Radiu Merkury Poznań z prof. Ryszardem K. Przybylskim na temat wydarzeń kulturalnych Poznania i Wielkopolski przejął do historii mistrzostwa słowa i wiedzy.

Później Romek zamieszkał z rodziną w Wagowie k/Gniezna. Był miłośnikiem kwiatów, krzewów i drzew. Jego działkowy ogród był kilkakrotnie nagradzany.

Wracam myślami do naszych wspólnych rodzinnych uroczystości, spacerów po lesie oraz rozmów na temat sztuki, poezji. Były one i są dla mnie, Romek, wielką skarbnicą wiedzy.

Na temat drogi artystycznej Romana Kordzińskiego można przeczytać w książce: „Szczelbaczehowa. Co było, a nie jest. Poznań artystyczno-towarzystki lat 70/80 zeszłego wieku”. Wydawnictwo: Towarzystwo Jerzego Piotrowicza, Galeria Miejska „Arsenał” w Poznaniu.

MILAN KWIATKOWSKI – teatrolog, pedagog

(1938–1999)

„Przyjaźń

jest wielką wartością, być może ostatnią na naszym marnym świecie, dlatego powinna być chroniona i ostrożnie dawkowana”

(Tadeusz Konwicki)

Milana poznałem trzy lata po moim przyjeździe z rodzinnego miasta Kcyni do Poznania. Był to rok 1975. Zainteresowany poezją i teatrem brałem udział w konkursach recytatorskich oraz warsztatach, które prowadził również Milan Kwiatkowski. Był członkiem jury wielu regionalnych i ogólnopolskich konkursów, z wielką rzetelnością i uczciwością oceniającym pracę innych.

Zaimponował mi swoją wiedzą, wrażliwością oraz niepowtarzalnym poczuciem humoru. Bardzo poważnie traktował młodych wrażliwców zainteresowanych sztuką słowa. Miał w sobie jakiś niebywały dar pozyskiwania sympatii i zaufania. Po kilku latach oczekiwania na własne mieszkanie okazało się, że jesteśmy sąsiadami. Wspólnie obchodziliśmy uroczystości rodzinne oraz święta, a talent kulinarny żony Milana, Danusi był wspaniałym przyczynkiem do długich nocnych rozmów.

Z okien mieszkania Kwiatkowskich na szesnastym piętrze na os. Piastowskim roztaczał się widok na długie szeregi ratajskich bloków. Gabinet Milana był jednocześnie wspaniałą biblioteką. Należałem do uprzywilejowanych osób, które mogły z tej skarbnicy wiedzy korzystać.

Od śmierci Milana minęły 22 lata. Trudno mi jednak pisać o nim w czasie przeszłym. Wracam często myślami do znamienitych strof Anny Kamieńskiej: „Nie pamięta się ostatnich słów, one są tak ważne, że muszą być zapomniane, aby dojrzewały ukryte w ciszy i w tęsknocie”.

Milan Kwiatkowski urodził się 15 marca 1938 roku w Poznaniu. Jego rodzina od wielu pokoleń związana była z Wielkopolską. Ojciec Dymitr Bogdan, był socjologiem i nauczycielem, matka Zofia Arendt nauczycielką. Zainteresowania teatralne Milana ugruntowała działalność w amatorskim Zespole Dramatycznym „Studio” oraz udział w seminarium prof. Z. Szweykowskiego. Był absolwentem VI Liceum Ogólnokształcącego im. I.J. Paderewskiego. W roku 1960 ukończył filologię polską na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza. Pełnił funkcję prezesa Koła Polonistów, był redaktorem w wydawnictwie „Pospress” i magazynie studenckim „ITD”. Po studiach uczył języka polskiego w Technikum Budowlanym. Jeden z jego wychowanków, Mieczysław Hryniewicz został aktorem. W 1972 roku Milo, bo tak się często do Niego zwracałem, będąc kierownikiem literackim w Teatrze im. Al. Fredry w Gnieźnie, utworzył edukacyjny ruch młodzieżowy „Proscenium”. Na zasadzie pełnej dobrowolności, młodzież zainteresowana teatrem skupiała się w szkolnych klubach, które miały swoich opiekunów wśród nauczycieli, uznających teatr za istotną wartość. Jak mawiał Milan Kwiatkowski: „Wśród prosceniowców rodzi się widz, który w chaosie i labiryncie współczesnego świata, w czasach niepokoju moralnego, właśnie przez teatr rozszerza granice własnej wolności, często przewycięża zagubienie czy własną samotność. W kontakcie ze sztuką, tą najbardziej ludzką, bezpośrednio przeżywaną, próbuje odnaleźć ład serca, najlepiej poznać i odkryć siebie oraz

uzyskać odpowiedź na pytanie – kim jestem bez maski?”. Z Jego inicjatywy powstał cykl edukacyjny adresowany do nauczycieli i młodzieży pt. „Kuchnia Teatralna”, „Zbliżenia”, korowody ulicami Poznania z okazji Międzynarodowego Dnia Teatru, Nieformalne Przeglądy Dorobku Artystycznego Klubów „Proscenium” oraz peregrynacje, które były niezwykłą przygodą teatralno-krajoznawczą. Swoją pasją odkrywania miejsc, znanych ludzi, teatru, obdarowywał młodzież, przyjaciół... Odtąd podążaliśmy razem, najpierw teatralnymi drogami Wielkopolski, ponieważ Milan chciał żebyśmy umieli patrzeć i doceniać „małe ojczyzny”. Niejednokrotnie wspólnie przeżyliśmy przygodę z przeszłością, tą bliższą i dalszą po to, by lepiej zrozumieć współczesność. Wiódł nas od Glinna Wojciecha Bogusławskiego, Wronczyna Leona Schillera, Kościanek Stanisława Przybyszewskiego po teatralną Warszawę, Gdańsk, Wrocław, Kraków, Gardzience... Uczył nas rozumieć, czym jest uszanowanie tradycji, historii, kultury. Podróżą była z nim każda rozmowa, co jest dobre, co złe, co jest wartością, a co zwykłym szalbierstwem, czym jest sztuka, a czym nigdy nie powinna się stać. Wreszcie, czym jest przyjaźń oraz mądra wrażliwość na drugiego człowieka.

Wieloletnia działalność Milana była głównie adresowana do młodych ludzi. Zależało mu na ukształtowaniu młodego człowieka – wrażliwego na piękno, wtajemniczonego w misterium sztuki i akt jej tworzenia, oswojonego z teatrem, przyjaznego światu i drugiemu człowiekowi.

Od 1973 roku w Teatrze Nowym w Poznaniu jego pokój kierownika literackiego był zawsze pełen młodzieży, dla której zawsze miał czas, witając ich swoim charakterystycznym ciepłym uśmiechem.

Programy teatralne pod jego redakcją były niepowtarzalnym przykładem rzetelności w doborze tekstów i szaty graficznej. Był współautorem i redaktorem albumów: Teatr Nowy w Poznaniu 1923-1973 i 1973-1983 oraz scenariuszy teatralnych: „Ojczyzny chochołów”, „Opłatków polskich”, „Aktorki”. Ogłosił drukiem wiele artykułów o teatrze, salonach artystycznych, twórczości E. Żegadłowicza i K. Morawskiego. Publikował w „Kamieniu”, „Akcencie”, „Kronice Wielkopolski”, „Kronice Miasta Poznania”, „Scenie”, „Teatrze”, „Magazynie Kulturalnym”, „Przekroju”, w Wydawnictwie Miejskim „IKS”, „Gazecie Malarzy i Poetów”. Był twórcą poznańskiej Sceny Verbum przy Teatrze Nowym w Poznaniu.

Świat zewnętrzny często Milana przygniatał, był wrażliwy na chamstwo i brak tolerancji. Wtedy uciekał w świat książek i zwierząt. Kochał psy. Kuba, który przypominał małego baranka, był Jego przewodnikiem po ratajskich nadwarciańskich ścieżkach.

Ludzi, których chciał wyróżnić, obdarowywał książkami. Zawsze z piękną, przemyślaną dedykacją. Były to jego intymne listy. W podarowanej mnie publikacji z okazji 20-lecia „Proscenium” napisał: „Drogiemu Jasiowi w serdecznej podzięce za wszystko, co pozwoliło nam pokonać chwile trudne, a przede

wszystkim zdecydowało o trwałym wspólnym działaniu i pięknej formie naszego jubileuszu”.

Kiedy odchodzą od nas bliscy zadajemy sobie często wiele pytań. Wtedy przypominają mi się słowa Jana Kotta wypowiedziane po zgonie Konstantego Puzyry: „Wszystkie śmierci są dziurą nie tylko na ziemi, ale w nas samych. Wszystkie śmierci są niezasłużone i zawsze za wczesne. Ale, są śmierci, które wydają się szczególnie niesprawiedliwe, ponad miarę krzywdzące”. Taka była na pewno śmierć Milana.

WINCENTY RÓŻAŃSKI – poeta

(1938–2009)

„Płaczesz do ściany
w ten wieczór
może bóg go usłyszy
pełny ciebie
wychodzę z domu
i opowiadam że szczęśliwy jesteś
a ten płacz na koniu wędruje
ucieka do lasu
nazbiera go babka i spali
ocieplą się ściany
i uśmiechnie się twarz
skamieniała
łyż jak korale zawieszysz na niebie
one spadną w potrzebie

(Wincenty Różański)

Poznałem Wincentego Różańskiego dzięki również poecie – Jerzemu Grupańskiemu, w Osiedlowym Domu Kultury „Cybinka” Spółdzielni Mieszkaniowej „Osiedle Młodych” w Poznaniu. Był rok 1983. Bardzo mi zależało, aby kierowany przeze mnie Dom Kultury „Cybinka” skupiał młodzież wrażliwą na sztukę słowa. I tak się stało. Pokłosiem spotkania z poetą było zorganizowanie młodzieżowego klubu piszących wiersze.

Jak to się w życiu układa... Przed znajomością z Witkiem poznałem w 1978 roku w Domu Przyjaźni „Trojka” SM „OM” w Poznaniu Małgorzatę Kasztelan, później żonę poety. Zawarli ślub 7 października 2000 roku. Dzięki Barbarze Łoteckiej, która kierowała „Trojką” – moja przyjaźń z Małgosią i jej synem

Andrzejem trwa do dziś... Małgorzata Kasztelan-Róžańska zmarła w kwietniu 2021 r. To ona, absolwentka Akademii Muzycznej w Poznaniu była muzą swego ukochanego męża Witka. Pełna miłości, tolerancji i wiary w ludzkie serca. To ty, Małgosiu, spacerowałaś w wiosenne, letnie i jesienne dni z Witkiem wokół jeziora Malta ciesząc się waszą miłością.

Wincenty Róžański z dedykacją dla Małgosi Kasztelan

XXX

Miłości moja nieskończona
jak słońca strony nie z tej strony
gwiazdozbiory ocienione
jak morze słów już opóźnionych
Miłości moja zatrwożona
przed głosem Boga opóźniona
przed głosem moim zatrwożona
miłości moja już skończona
Gdzie wy tam ja po drugiej stronie
na końcu świata i początku
jak nić babiego lata w skonie
przez miłość do Was ja się kończę

Byli również poeci, którzy pisali o Witku. Nie sposób wszystkich przedstawić. Bohaterem powieści Edwarda Stachury „Cała jaskrawość” był Wincenty Róžański, którego Stachura nazwał „Synem Bogini”.

Emilia Waśniowska w przedśmiertnym tomie poezji (zmarła w 2005 roku) „Nie obrażam się na Boga” napisała w wierszu „Jeśli się modlicie, a nie otrzymujecie”, takie słowa (fragment)

Prosiłam o mszę świętą
Tu jedenastego
Za Anię P. Marysię B.
I Witka Róžańskiego
są bardzo chorzy
któż nie my
wspomoże ich modlitwą
cieszyłam się że tego dnia
tak wielu ludzi przyszło...

Emilia Waśniowska

A propos słów Emilki Waśniowskiej „tak wielu ludzi przyszło”...

Dnia 22 października 2008 roku – Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu zorganizowała uroczystość „70 wierszy/70 urodziny Witka Różańskiego”. Sala pękała w szwach...

Jubileusz prowadził przyjaciel bohatera wieczoru Andrzej Sikorski. Witek był pełen radości życia. Jego oczy mówiły za słowami, które kiedyś powiedział ksiądz Janusz Stanisław Pasierb „jednym z najpiękniejszych darów miłości jest obecność”. Twoją „obecność” (wiersze), Witku, nagrałem w Katolickim Radiu Emaus w Poznaniu.

Odczytano 70. wierszy. Mnie w recytacji przypadł wiersz Witka:

xxx
chwała tobie rzeko i cudzie jasny
gdym do szkoły chodził w jesienne godziny
chwała tobie chmuro i wietrze porywisty
gdym ze szkoły wracał w zimowe godziny
tyś i herbatę dał z rąk mojej matki
Panno przeczysta co otulasz dziatki
jam się do Ciebie modlił w zimowe ostatki

Wincenty Różański był mistrzem sztuki epistolografii. Wielkiej sztuki, która niestety zanika. Pisał do mnie wraz z żoną Małgorzatą życzenia z okazji świąt wielkanocnych i Bożego Narodzenia.

Oto jeden z nich :

w ten dzień Wielkiej Nocy
zapukam do ciebie
może użyczysz mi miejsca
i przy chudym chlebie
przełamawszy miłość na dwie połowy
ty wypijesz wino ja wypiję wodę
a gdy odejdę
rzuć okiem na ślady moje
bo to co było nie było i nie jest
Tylko bóg się rodzi

Witku!

Pisałeś w jednym z wierszy „przybądź do mnie aniele smutku...”

Nie ma smutku. Jesteś wśród nas!

16 stycznia 2009 r. twój przyjaciel Janusz Nowacki (mistrz fotografii) obchodził 70. urodziny. Jego Benefis miał miejsce w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu.

Powiedziałem wtedy twój wiersz, o który prosił Janusz.

xxx
jedzie muza na koniu
chusta wiewa
nam ciszy wiatru
potrzeba
lecz biesy czekają i wyją
dzieci zamykają okna
dzień kończy stukoty młota
i mądra robota

Dedykuję ci, Witku, strofy wiersza Zbigniewa Herberta pt. „Przesłanie Pana Cogito”

Idź dokąd poszli tamci do ciemnego kresu...
Po złote runo nicości
Twoją ostatnią nagrodę...

Poezja Wincentego Różańskiego stanowi wyjątkowy dorobek naszej kultury, trzeba ją czytać w tramwaju, w lesie, na powitanie poranka po przebudzeniu...

W Parku Górczyńskim pomiędzy cmentarzem a pętlą tramwajowo-autobusową jest pomnik Wincentego Różańskiego i ławeczka.

MARIUSZ SABINIEWICZ – aktor

(1963–2007)

„Kiedyś posiędziesz tajemnicę dzisiejszego dnia,
czekasz beczynnienie objawienia,
bierny,
bezzadny,
onieśmielony,
wydarty naturze,
zapatrzonej w niewidomy punkt własnego cienia”

(Mariusz Sabiniewicz, „Posiąść tajemnicę istnienia”)

Mariusza poznałem w 1977 roku. Pracowałem wówczas jako instruktor teatralny w Domu Przyjaźni „Trojka” przy Spółdzielni Mieszkaniowej „Osiedle Młodych” na poznańskich Ratajach. Teraz Dom Kultury nazywa się „Jędrus” na os. Armii Krajowej. Obok znajduje się Szkoła Podstawowa nr 18. Szukałem aktorów amatorów, którzy podjęliby pracę w mojej grupie teatralnej w tworzącym przeze mnie Teatrze Małych Form „Sieć”.

We wspomnianej szkole, która znajdowała się po sąsiedzku, młodzież wystawiała „Zemstę” Aleksandra Fredry. Dyrektorka szkoły pani Zofia Dombka zaprosiła mnie na to przedstawienie wierząc, że znajdę odpowiednie osoby do współpracy. Tak też się stało. Wówczas odkryłem niesamowity talent Mariusza Sabiniewicza, który rewelacyjnie grał Cześnika. Wiedziałem już wtedy, że ta rola będzie miała ciąg dalszy w jego życiu zawodowym. Zaprosiłem do współpracy innych uczniów.

Moim zadaniem było nie tylko wychowywać młodych ludzi na aktorów, ale również otwierać ich na piękno sztuki, tajemnic strof poetyckich. I tak Mariusz rozpoczął swą drogę po ścieżkach poezji i dramatu występując w ciągu kilku lat w poetyckich spektaklach teatralnych poświęconych twórczości Sergiusza Jesienina „Dokąd nas pędzi zdarzeń fatum” i Aleksandra Błoka „Podłuchane wśród wierzb”.

Mariusz brał udział w wielu konkursach recytatorskich. Został laureatem Wierzbowego Liścia w Poznaniu. Do Zgorzelca pojechaliśmy z monodramem pt. „Ciemne złoto wczesnej jesieni” według tekstu poznańskiego poety Aleksandra Wojciechowskiego, otrzymał wyróżnienie. Z Rzeszowa przywiózł główną nagrodę Złoty Lemiesz za interpretację wiersza pt. „List do pozostałych” Edwarda Stachury.

Był bardzo pracowity. Szybko uczył się tekstu, interpretację po prostu wyczuwał. Miał niezwykły talent.

W następnym okresie naszej współpracy napisaliśmy razem sztukę o problemach współczesnej młodzieży pt. „Dlaczego właśnie ja?” Maszynę do pisania, na której pisaliśmy scenariusz mam do dziś. W tamtych latach nie mówiło się głośno o narkomanii, samotności, braku porozumienia z rodziną. Spektakl ten wykonała młodzież Teatru „Sieć”.

W 1982 roku Mariusz zdał egzamin do Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi.

Na profesjonalnej scenie zadebiutował już jako student w „Doktorze Judydzie” w reżyserii Jana Machulskiego w Teatrze Studyjnym w Łodzi. Po ukończeniu studiów zaangażował się do Teatru Polskiego w Poznaniu. Któż z nas nie pamięta znakomitej roli Gustawa – Konrada w „Dziadach” A. Mickiewicza w reżyserii Grzegorza Mrówczyńskiego. Spektakl grany był 113 razy, zawsze przy pełnej widowni. Rozkwit jego artystycznego kunsztu nastąpił w Teatrze

Nowym w Poznaniu pod dyrekcją E. Korina, w którym grał do końca swych dni. Między innymi jako Adam Faworski w „Pięknej Lucyndzie”, Brodin w „Czerwonych nosach”, Syfon w „Ferdydurke”, Waclaw we „Fredrze dla dorosłych”, Haendel w „Kolacji na cztery ręce”. Współpracował również z Poznańskim Kabaretem „Tey”. Pamiętam jego rolę w serialu „Boża podszewka” w reżyserii Izabelli Cywińskiej. Role w teatrze telewizji: „Kosmos” W. Gombrowicza oraz „Szkoła uczuć” Gustawa Flauberta. Wielkiej widowni telewizyjnej pozostanie w pamięci jako Norbert Wojciechowski w serialu „M jak miłość”.

Mariusz był dobrym człowiekiem, przyjacielem.

Wybudował piękny dom, żył tworzeniem rodzinnego gniazda. Jako domator lubił prasować, gotować, skręcać meble. Wydawało się, że ma wszystko, co składa się na piękne, szczęśliwe życie. I przyszła choroba. Zabrała go w wieku, nomen omen, 44 lat, jak tajemnicza cyfra w „Dziadach” A. Mickiewicza.

W maju 2017 r. w Osiedlowym Domu Kultury „Jędrus” w 10. rocznicę śmierci Mariusza zorganizowałem artystyczne spotkanie wspomnień i refleksji. Byli między innymi: rodzice Krystyna i Zbigniew Sabiniewiczowie, Małgorzata Derwich, Andrzej Lajborek, Daniela Popławska, Wojciech Siedlecki, mieszkańcy Rataj.

Nie każdy wie, że Mariusz pisał wiersze. Podarował mi je pięknie, odręcznie napisane (piórem), oprawione, opatrzone dedykacją. Dziś ten osobisty tomik zatytułowany „Wolność nieutulona” jest dla mnie biciem jego serca.

Dedykuję ci Mariuszu strofy wiersza ks. Jana Twardowskiego

Niedługo spotkamy się znowu
tym razem
bez dyplomów naukowych
bez wynalazków i gazet
bez dowodów na istnienie Boga
bez kwitów
bez programów i ziemskiej glorii
po drugiej stronie życia
po drugiej ciemnej stronie serca
po drugiej stronie teorii

ROMAN WILHELMI – aktor

(1936–1991)

„Więc wiem,
Że nic się nie dzieje przedwcześnie,
I nic się nie dzieje za późno,
I wszystko się dzieje w swoim czasie,
Wszystko...
Wszystkie uczucia, spotkania,
Odejścia, powroty, czyny, zamiary,
Zawsze właściwą godzinę biją Boże Zegary”
(Roman Brandstaetter, „Pieśń o Bożych zegarach”)

W 1974 roku byłem słuchaczem Policealnego Studium Geodezyjnego w Poznaniu przy ulicy Szamotulskiej. Po trzech semestrach wziętem urlop dziekański. Współpracowałem wtedy z Estradą Poznańską. Roznosiłem i wywieszałem w okiennych sklepach plakaty kabaretu TEY. Płacono wtedy 1,- zł od plakatu. Dzięki temu byłem również zapraszany na spektakle Tey'a. Poszedłem do Estrady dzieląc się moim problemem przerwania studiów. Zaproponowano mi pracę w Estradzie Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Pojechałem. Otrzymałem pracę w charakterze organizatora i realizatora imprez artystycznych. Miałem wtedy 21 lat. Praca z artystami: Ryszardą Hanin, Romanem Kłosowskim, Tadeuszem Woźniakiem, Ewą Demarczyk, była dla mnie wyzwaniem i radością. Po kilku miesiącach zostałem kierownikiem objazdowego teatru, którego dyrektorem był Andrzej Kondratiuk. Pan Andrzej napisał sztukę „Kogel-mogel” i wyreżyserował. Wykonawcy: Iga Cembrzyńska, Ewa Szykulska, Emilia Krakowska i... Roman Wilhelmi. Pierwsze spotkanie z „pancernym” było dla mnie miłym zaskoczeniem. Zaimponował mi szczerym uśmiechem, kolorowymi spodniami w kratkę i śmiesznym kapelusikiem. Klepnął mnie w plecy i powiedział: Romek jestem. Przejechaliśmy ze spektaklem kilkanaście miast w Polsce. Moja rola, oprócz organizacji spektakli, polegała również na pracy inspicjenta, rekwizytora, suflera i garderobianego. Była to wspaniała lekcja poznania trudnej, acz pięknej sztuki Melpomeny. Podczas podróży często z Romkiem rozmawiałem na różne tematy. Miał w sobie radość życia i poczucie humoru. Po roku wróciłem do szkoły geodezyjnej, którą ukończyłem. Miałem problem ze znalezieniem stancji w Poznaniu. Romek polecił mi swoją mamę panią Stefanię i brata Eugeniusza, również, nomen omen, geodetę. Bardzo mi rodzina Romka pomogła.

Dzięki Romkowi poznałem jego żonę Maricę Kollar (z pochodzenia Węgierka) i ich syna Rafała.

W trakcie studiów na UAM w Poznaniu – kulturoznawstwo, znów podjąłem współpracę z Romkiem. Organizowałem spektakl „Słówka” wg Tadeusza Boya Żeleńskiego z nim i Grażyną Barszczewską. Pamiętam jak Romek w samochodzie podczas teatralnych peregrynacji uczył się, mając na uszach walkmana, języków obcych. Miał propozycję grania w filmie francuskim.

Dzięki zaproszeniom od Romka miałem przyjemność zobaczyć spektakle teatralne z jego udziałem. Były to: „Kuchnia” A. Weskera, „Wyspa” A. Fugarda, „Dwoje na huśtawce” W. Gibsona oraz „Tragiczne dzieje Doktora Fausta” W. Szekspira.

Wśród wielu filmów najbardziej utkwiły mi w pamięci: „Dzieje grzechu”, „Wiano”, „Ćma”, „Zakłęte rewiry”, „Widziadło”, „Nikodem Dyzma”, „Alternatywy 4”. Z realizacji teatru telewizji: „Lęki poranne” St. Grochowiaka i „Proces” F. Kafki. Polecam również audiobook „Moskwa – Pietuszki” W. Jerofiejewa.

Pomnik Romana Wilhelmiego, wybitnego aktora teatralnego i filmowego stoi w Poznaniu przy skwerze jego imienia w centrum miasta, tuż przy Teatrze Scena na Piętrze. Autorem pomnika jest rzeźbiarz Roman Kosmala.

Godne uwagi są książki pióra Marcina Rychcika: „Roman Wilhelmi. I tak będzie wielki” oraz „Roman Wilhelmi. Biografia”.

Jan Tycner, ur. w 1953 r. w Rynarzewie, absolwent Liceum Ogólnokształcącego im. K. Libelta w Kcyni, Policealnego Studium Geodezyjnego w Poznaniu, magister kulturoznawstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, absolwent podyplomowych studiów wiedzy o kulturze, dziennikarstwa i pedagogiki oraz Studio 68 Theatre Arts. Były aktor Poznańskiego Teatru May'a. Obecnie prezentuje na estradzie program poetycko-muzyczny pt. „Ziemia trudnej jedności” oraz na YouTube interpretuje wiersze Aleksandra Wojciechowskiego pod hasłem „Żyjąc słowo”. Były prezenter PTV Poznań oraz lektor Katolickiego Radia Emaus w Poznaniu. Społecznie współpracował z Towarzystwem Kultury Teatralnej, Lożą Patronów Teatru Nowego, Fundacją Wspierania Kultury im. Łucji Danielewskiej.

Jest laureatem między innymi: głównych nagród i wyróżnień w konkursach recytatorskich i monodramach w Poznaniu, Rzeszowie, Zgorzelcu, Rudzie Śląskiej i w Wałczu.

Został odznaczony: Zasłużony Działacz Kultury i Za Zasługi w Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, Odznaką Honorową Miasta Poznania oraz Srebrnym Medalem „Labor Omnia Vincit” im. H. Cegielskiego za krzewienie idei pracy organicznej, Srebrną Odznaką Zasłużony Działacz Związkowy Kultury i Sztuki Federacji Związków Zawodowych w Warszawie.

Emerytowany pracownik Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu.

Anna Wawrzyniak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

INFLUENCER, YOUTUBER, VLOGGER – ZAWODY NOWYCH MEDIÓW?

Influencer, youtuber, instagramer – nowy trend, moda czy pełnowartościowy zawód i sposób na życie? Według badań przeprowadzonych przez firmę Awin w Wielkiej Brytanii w 2019 roku czy agencję badawczą IQS dla organizacji Inspiring Girls Polska w 2021 roku i dotyczących wyboru przyszłego zawodu przez młodych ludzi, coraz większą popularność zyskują powyższe profesje, w tyle zostawiając tradycyjne zawody takie jak lekarz, nauczyciel czy prawnik. Atrakcyjność pracy influencera może wynikać z wyobrażenia jej jako łatwej, przyjemnej i przynoszącej duże zarobki. Z innej strony badania te obejmują grupę wiekową między 11. a 18. rokiem życia, a więc osoby urodzone w XXI wieku, dla których smartfony, media społecznościowe, dostęp do Internetu istnieją od „zawsze”, a granica między światem wirtualnym, a realnym jest dość płynna. Nic zatem dziwnego, że istotnym źródłem informacji – od mody po kuchnię, podróże czy rozrywkę – są dla nich treści i opinie publikowane w sieci (na Facebooku, Instagramie, Youtube, TikToku) przez osoby – influencerów, których młodzi ludzie lubią, cenią i uważają za ekspertów w danej tematyce, łącznie z wyborem podobnej drogi zawodowej.

Kim jest influencer i czy każdy może nim zostać? Termin „influencer” pochodzi od angielskiego słowa „influence” i oznacza: wpływ, nacisk, oddziaływanie. Influencer to osoba aktywna w mediach społecznościowych np. mająca profil na Facebooku, Instagramie, TikToku, prowadząca bloga, kanał na Youtube i publikująca swoje opinie, komentarze tzw. treści dotyczące różnych dziedzin życia (np. związanych z hobby, modą, rozrywką, szeroko pojętym stylem życia). Influencer wyróżnia się dużą popularnością w Internecie, mierzoną ilością odbiorców (wizjów, obserwatorów, subskrybentów, czytelników) i umiejętnością budowania silnych relacji ze swoimi fanami, postrzegającymi influencera jako eksperta w danej dziedzinie, osobę godną zaufania, autentyczną i wartą naśladowania. Jednym słowem, odbiorcy w dużej mierze utożsamiają się z influencerem. Dzięki temu może on wpływać na opinie, gust i zachowanie swoich fanów. Publikując komentarze, rekomendacje danych produktów oddziałuje na decyzje zakupowe innych ludzi. W końcu nikt nie doradzi lepiej, niż osoba, którą się lubi i uważa za znawcę w danej dziedzinie. Tak więc, influencer poprzez swoją działalność pracuje na własną wartość marketingową i zarabia pieniądze nawiązując współpracę z różnymi markami (testując, opiniując produkty

danej firmy) lub tworząc produkty sygnowane swoim nazwiskiem (gadżety, ubrania, książki, artykuły spożywcze). Jak by się przyjrzeć historii marketingu, zawód ten nie jest wcale taki nowy. Działalność osoby popularnej w towarzystwie, polegająca na reklamowaniu konkretnego produktu lub usługi za pieniądze istnieje od dawna, tylko obecnie zmieniła się forma, skala i zarobki.

Wbrew pozorom influencerem nie może zostać każdy. Aby osiągnąć sukces i dobre dochody, konieczna jest determinacja, cierpliwość, inwestycja dużej ilości czasu i ciężka praca. Bycie influencerem polega w dużej mierze na wystawianiu pozytywnych opinii danym markom i wiąże się z wieloma działaniami marketingowymi – reklamowaniem, pokazywaniem się na różnych imprezach, PR -em, zarządzaniem relacjami z otoczeniem.

Pierwszym krokiem by zostać influencerem jest określenie swoich zainteresowań i predyspozycji. Warto pomyśleć co się lubi i w czym jest się dobrym. Osoba wykonująca ten zawód musi być przekonująca i zaangażowana, a jest to możliwe gdy faktycznie pasjonuje się daną dziedziną. I tutaj nieważne jest czy będzie to moda, gry komputerowe, zdrowie, czy wiedza historyczna. Ważne jest by przedstawić swój temat w sposób oryginalny, nietuzinkowy, wyróżniający spośród innych influencerów. Po drugie niezbędne jest stworzenie spójnego wizerunku, a więc wykorzystanie różnych mediów społecznościowych i prowadzenie nie tylko Instagrama, ale także Insta Stories, YouTube, Facebooka czy bloga. Następnym krokiem jest zbudowanie strategii, planu własnych działań i realizacja konkretnych celów. Influencer musi regularnie publikować zdjęcia, filmiki, komentarze i dbać o relacje ze swoją publicznością. Odpowiadać na pytania, doradzać, dyskutować. Dzięki temu zdobywa zaufanie i przyciąga nowych odbiorców, a kiedy liczba obserwujących przekroczy setki tysięcy, znane marki same zaczną zabiegać o kontakt z influencerem, wysyłać swoje produkty do przetestowania czy wypromowania. Obecnie zawód ten, traktowany jest jako poważny biznes, który może przynieść dobre dochody, ale wymaga też ciężkiej pracy, kreatywności i predyspozycji osobowościowych.

Influencerzy stanowią bardzo różnorodną grupę twórców, od hobbystów, dziennikarzy, artystów, nauczycieli, lekarzy po ekspertów i aktywistów. Co charakterystyczne, mają zróżnicowany poziom wiedzy, doświadczenia, opierają swoje relacje z odbiorcami na różnych wartościach, reprezentują odmienne style komunikacji. Tak niejednorodną zbiorowość trudno sklasyfikować. Można próbować podzielić ją ze względu na liczbę obserwujących, platformę komunikacji, rozpoznawalność, charakter działań czy tworzone treści. I tak na przykład wśród influencerów korzystających z różnych mediów społecznościowych można wyróżnić: blogerów, youtuberów, facebookowców, snapchatów, instagraimerów czy twitterowców. Ze względu na liczbę odbiorców: nanoinfluencerów (każdy kto prowadzi swój kanał społecznościowy i może wpływać na znajomych

czy rodzinę), mikroinfluencerów (ich treści wychodzą poza grono najbliższych, mają pomysł na tworzone treści), influencerów (są w stanie zarabiać na swojej działalności internetowej), celebrytów (np. sportowcy, aktorzy, piosenkarze, posiadają co najmniej kilkaset tysięcy obserwujących ze względu na swoje działania poza Internetem), makroinfluencerów (ich popularność wykracza poza działalność internetową i przenosi się na inne obszary np. telewizję).

Aby odnaleźć się w dużej ilości influencerów można przejrzeć rankingi najpopularniejszych i najczęściej obserwowanych twórców internetowych. Zestawienia takie tworzą firmy marketingowe analizując m.in. liczbę obserwujących, ilość odwiedzin bloga, popularność mierzoną liczbą polubień, udostępnień i komentarzy. Rok 2020, ze względu na pandemię okazał się rokiem dość specyficznym. Wiele codziennych aktywności zostało przeniesionych do sieci. Liczba użytkowników serwisów społecznościowych takich jak Facebook, Instagram i WhatsApp znacznie wzrosła, a co za tym idzie wzmocniła się pozycja influencerów. I tak według SeeBloggers – organizatora największego festiwalu dla influencerów w Polsce, najbardziej wpływowymi osobami w świecie mediów społecznościowych w 2020 roku byli Robert Lewandowski oraz Weronika „Wersow” Sowa i Karol „Friz” Wiśniewski – gwiazdy internetowego projektu o nazwie Ekipa, w którym grupa influencerów mieszka w jednym domu i wspólnie nagrywa filmy, piosenki, teledyski na YouTube’a i TikToku oraz produkuje firmowane przez siebie ubrania, gadżety, produkty (w tym słynne lody). Wśród blogerów numerem jeden okazała się Mama Ginekolog – oceniona również najlepiej w kategorii parenting, następnie Kasia Tusk prowadząca blog Make Life Easier, na którym dokumentuje swoje codzienne życie i opisuje nowinki modowe i kosmetyczne oraz Janina Bąk szerzej znana jako Janina Daily – autorka popularnonaukowego bestselleru „Statystycznie rzecz biorąc. Czyli ile trzeba zjeść czekolady, żeby dostać Nobla”, twórczyni bloga, gdzie zachęca tysiące czytelników do poznawania statystyki. Spośród setki przeanalizowanych youtuberów najpopularniejszy jest Friz, a za nim pojawiają się kanały Błowka, który w 2019 r. wydał książkę „Zostań YouTuberem” i Kalucha – na jego kanale można znaleźć głównie nagrania z wielu popularnych gier komputerowych. Duży rozgłos przyniosły mu filmy, w których naśladuje głos bajkowego lemura – Króla Juliana. Jak bardzo rozbudowana jest branża influencerów świadczy fakt, że oprócz ogólnej klasyfikacji grupuje się twórców internetowych w kilku kategoriach takich jak: lifestyle, moda i dział beauty, rozrywka, jedzenie, sport & fitness, parenting, podróże, motoryzacja, design & DIY.

Ciekawym zjawiskiem jest popularność dzieci i nastolatków – influencerów. Dziecięce gwiazdy Internetu (niektóre mają nawet poniżej 10 lat) posiadają tysiące obserwatorów na swoich kanałach społecznościowych prowadzonych zazwyczaj przez rodziców, którzy podejmują współpracę z firmami marketingo-

wymi. I tutaj również występuje szerokie spektrum publikowanych treści: od testowania zabawek, gier wideo lub przekąsek po tworzenie rękodzieła, eksperymentów naukowych czy działań uświadamiających kwestie ekologiczne, społeczne. Dla dzieci praca jako influencer może być dobrą zabawą i zupełnie odmienić ich życie, ale trzeba również brać pod uwagę zagrożenia wynikające z obecności w sieci, takie jak negatywne komentarze czy „hejt” ze strony odbiorców.

Zawód influencera dla niektórych (np. rodziców nastoletnich fanów) może wydawać się szczególnie kontrowersyjny. Zachowania, publikacje, komentarze twórców internetowych mają niewątpliwie duży wpływ na odbiorców, zwłaszcza tych najmłodszych. Możliwość kontaktu, zaspokojenie potrzeby bycia w grupie, dzielenia się zainteresowaniami, potrzeby przynależności (influencerzy skracają dystans i pokazują, że są podobni do swoich widzów) to na pewno pozytywna strona tego zjawiska. Negatywne światło na tę profesję rzuca m.in. komercyjny charakter działań influencera, bezrefleksyjne naśladowanie zachowań gwiazdy Internetu przez młodych widzów, pułapka konsumpcji czy rosnąca frustracja, gdy różnica między światem influencera a codziennością jest coraz większa. By zminimalizować negatywne skutki z jednej strony pomocne są działania mediów społecznościowych, blokujących patologiczne treści, zachowania influencerów (zwanych także patoinfluencerami) czy firm marketingowych zrywających kontrakty ale przede wszystkim duże znaczenie ma postawa rodziców – budujących poczucie wartości swoich dzieci, próbujących kształtować krytyczne myślenie i wspierających samodzielne podejmowanie decyzji.

Z pewnością 10 lat temu nikt nie słyszał o zawodzie influencera i mało kto miał świadomość znaczenia mediów społecznościowych w polityce, kulturze czy gospodarce. Lajki, komentarze, udostępnienia zdomowały się w naszym języku i stały się wyznacznikiem popularności twórców internetowych. Twórców, mających realny wpływ na swoich obserwatorów i będących dla branży marketingowej ważnym łącznikiem między konsumentem a firmą sprzedającą dany towar czy usługę. Influencerzy, co warto dostrzec udostępniają treści nie tylko wywołujące pozytywne zmiany np. promujące ekologiczny styl życia, lecz jako element marketingu – budują, kreują swój wizerunek tak by wzbudzić w innych chęć posiadania kolejnych rzeczy. Są częścią gałęzi marketingu zwanej – influencer marketing, oznaczającej wszelkie działania (m.in. realizacje kampanii reklamowych) opierające się na współpracy danej firmy z influencerem. Na pewno trudno jednoznacznie stwierdzić czy zawód influencera jest czymś trwałym, czy rynek nasyciwszy się tego rodzaju wpływem na konsumenta straci zainteresowanie pracą influencera. Jedno jest pewne świat mediów społecznościowych jest jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się i istnieje duże prawd-

podobieństwo, że zawody, które będą wykonywane w niedalekiej przyszłości jeszcze nie zostały wymyślone.

Poniższe zestawienie tematyczne obejmuje trzy obszary związane z pojęciem influencer, zawierające pozycje zwarte (od 2016 r.), artykuły (od 2017 r.) i netografię. Pierwszy obszar dotyczy definicji, zagadnień ogólnych związanych z influencer marketingiem, drugi rozwija znaczenie i rolę influencera – kim jest, cechy i wpływ na odbiorców, trzeci odnosi się do youtuberów – wyszczególnionych z powodu dużej popularności wśród grupy influencerów.

I. Zagadnienia ogólne; influencer marketing:

a. Pozycje zwarte

1. DECYZJE podmiotów gospodarczych w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu / red. Natalia Iwaszczuk. – Kraków : Wydawnictwa AGH, 2020. – 229 s. : il., mapy, wykresy
2. E-MARKETING : planowanie, narzędzia, praktyka / red. Grzegorz Mazurek. – Warszawa : Wydawnictwo Poltext, 2018. – 482 s.
Bibliografia, netografia przy pracach.
3. INFLUENCER / Angelika Ogrocka. – Bielsko-Biała : Wydawnictwo Dragon, 2020. – 47 s., il.
4. INFLUENCER marketing od A do Z / Patrycja Górecka-Butora, Paweł Strykowski, Katarzyna Biegun. – Bielsko-Biała : WhitePress, 2019. – 464 s. : il., wykresy
5. INFLUENCER marketing w dobie nowych mediów / Kinga Stopczyńska. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2021. – 232 s. : il.
6. INNOWACJE i cyfryzacja gospodarki / red. nauk. Marek Cisek. – Siedlce : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, 2019. – 156 s. : il.
7. INSTAGRAM bez filtra / Sarah Frier. – Łódź : Feeria Wydawnictwo, 2020. – 431 s. : il.
8. NOWE media i technologie w komunikacji marketingowej – wybrane obszary zastosowań / red. nauk. Andrzej Bajdak, Zbigniew Spyra. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2021. – 102 s. : il., wykresy
9. REWOLUCJA 4.0 : nowe technologie w marketingu / red. nauk. Magdalena Kowalska, Anna Szwajlik. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2020. – 138 s. : il., wykresy
10. TRENDY w biznesie. T. 2 / red. Ewa Śnieżek. – Łódź : Wydawnictwo SIZ, 2018. – 198 s.

Zawiera: Rola influencerów w promowaniu produktu / Daria Ter-tychna, Klaudia Petecka, s. 35-47

11. TRENDY w biznesie. T. 3 / red. Ewa Śnieżek. – Łódź : Wydawnictwo SIZ, 2020. – 243 s.

Zawiera: Influencer marketing na portalu Instagram / Izabela Bor-kowska, Faustyna Jabłońska, s. 31-43

12. WIEDZA – gospodarka – społeczeństwo : wybrane instrumenty zarzą-dzania marketingiem, jakością i turystyką / red. nauk. Agata Niemczyk, Małgorzata Tyrańska. – Kraków : Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie ; Toruń : Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organi-zatora”, 2020. – 170 s. : il., wykresy
13. WSPÓŁCZESNE problemy badawcze nauk o zarządzaniu i jakości z perspektywy młodych naukowców / red. nauk. Marek Lisiński, Joanna Dzieńdziora, Magdalena Wróbel. – Dąbrowa Górnicza : Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB, 2020. – 299 s.

b. Artykuły

1. CHCEMY żyć, a nie przeżyć : influencer na kółkach / Wojtek Sawicki, Agata Tomaszewska ; rozm. Ludmiła Anannikova. W: Duży For-mat. – 2021, nr 16, s. 12-15
2. INFLUENCER na propsi / Anna Druś. W: Puls Biznesu. – 2017, nr 123, dod. s. 44-47
3. INFLUENCERZY wychodzą na prostą / Marcel Zatoński. W: Puls Biznesu. – 2020, nr 147, s. 8-9
4. MARKA z człowiekiem / Maciej Florek. W: Media i Marketing Polska. – 2017, nr 10, s. 56-59
5. NOWOCZESNE wydanie marketingu. W: Puls Biznesu. – 2021, nr 34, s. 13
6. NOWY gatunek celebrytki : nieludzki influencer / Yoree Koh, Georgia Wells. W: Gaz. Wyborcza. – 2018, nr 298, dod. The Wall Street Journal nr 50[51], s. 8
7. REALIZACJA funkcji influencer marketingu w opinii influencerów oraz ich followersów / Sylwia Kuczamer-Kłopotowska, Kinga Piekarska. W: Zarządzanie i Finanse. – 2018, nr 3, cz. 3, s. 159-173
8. SPOŁECZNOŚCI zarobkowe : nowe szlaki biznesu wytycza TikTok / Maciej Florek. W: Media i Marketing Polska. – 2020, nr 4, s. 45-44
9. ŚWIAT influencerów : nawet kilka tysięcy za jeden post na Instagramie / Karina Hertel ; rozm. Jacek Losik. W: Gaz. Wyborcza. – 2020, nr 40, dod. Mój Biznes, s. 6

10. TWÓRCY internetowi zmieniają świat / Joanna Rubin. W: Puls Biznesu. – 2019, nr 233, dod., s. 56-58
11. WYKORZYSTANIE influencer marketingu w kreowaniu wizerunku marki / Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska, Bartosz Gomoła. W: Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing. – 2019, nr 21, s. 56-67
Bibliografia, netografia, s. 66-67
12. WYKORZYSTANIE influencer marketingu w kreowaniu relacji z klientami pokolenia Y / Kinga Stopczyńska. W: Studia Oeconomica Posaaniensia. – 2018, nr 5, s. 104-115
13. ZALEW wpływaczy / Adam Grzeszak. W: Polityka. – 2018, nr 51/52, s. 57-59

II. Influencer: definicja, cechy, znaczenie:

a. Pozycje zwarte

1. EDUKACJA jako praktyka istotna egzystencjalnie / red. Barbara Chojnacka, Natalia Cybort-Zioło. – Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US Minerwa, 2016. – 155 s. : il.
2. INSTAGRAM : wyzwania, zasady, porady / Karol Juchniewicz ; il.: Maciej Maćkowiak. – Warszawa : Wydawnictwo SBM, 2020. – 127 s. : il.
3. INSTASTORY / Iva Hadj Moussa. – Rudno : Wydawnictwo Stara Szkoła, 2020. – 306 s.
4. JAK nie zostałam influencerką / Majka Nowak. – Poznań : Filia, 2020. – 249 s.
5. KWESTIE i problemy społeczne współczesnego świata / red. nauk. Janusz Kawa, Marlena Stradomska. – Łódź : ArchaeGraph Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 187 s.: il., wykresy
6. OD NATURALIZACJI do funkcjonalizacji : taktyki użytkownika serwisu Instagram / red. Miłosz Babecki, Szymon Żyliński. – Olsztyn : Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2018. – 200 s. : il., wykresy
Bibliografia, netografia na stronach 187-198 i przy pracach.
7. ZDROWIE kobiet : ujęcie interdyscyplinarne / red. Monika Wójta-Kempa, Irena Wolska-Zogata. – Wrocław : Wydawnictwo Continuo, 2020. 196 s. : wykresy

b. Artykuły

1. 10 mln minut uwagi / Krystian Botko ; rozm. Tomasz Wygnański. W: Media i Marketing Polska. – 2018, nr 2/3, s. 8-11

2. BĘDĘ influencerką / Sylwia Czubkowska. W: *Gaz. Wyborcza.* – 2019, nr 180, s. 28-29
3. BYĆ jak influencer / Wojciech Kardys ; rozm. Piotr Świątkowski. W: *W Drodze.* – 2020, nr 7, s. 79-87
4. CELEBRYCI w skali mikro : lansowanie dzieci w serwisie internetowym YouTube / Anna Brosch. W: *Chowanna.* – 2018, t. 1, s. 77-92
5. CZAS influencerów / Magdalena Soroczyńska. W: *Media i Marketing Polska.* – 2019, nr 11, s. 79-81
6. CZERWONY algorytm : boicie się, że Facebook i Twitter zmieniły naszą demokrację i kulturę? Oto nadchodzi TikTok / Monika Ochędowska. W: *Tyg. Powszechny.* – 2021, nr 4, s. 12-17
7. CZY młodzież potrzebuje biblioteki? : Tiktok-owy challenge na Bemowie. W: *Poradnik Bibliotekarza.* – 2020, nr 7/8, s. 33
8. DORWAĆ influencera / Jakub Styczyński, Mariusz Szulc. W: *Dziennik Gaz. Prawna.* – 2019, nr 198, s. A18-A19
9. DZIECI, gwiazdy sieci / Leah McLaren. W: *Forum.* – 2018, nr 19, s. 56-59
10. FEJM, hajs i seks / Ewa Dziemidowicz ; rozm. Agnieszka Jucewicz. W: *Wysokie Obcasy.* – 2018, nr 48, s. 7-11
11. GDY influencerzy zawodzą / Tomasz Rożek. W: *Rzeczpospolita.* – 2020, nr 102, s. 4-6
12. GRANFLUENCERKI / Magdalena Kacalak. W: *Wysokie Obcasy.* – 2021, nr 28, s. 20-24
13. INFLUENCERZY bez nadzoru / Piotr Szostak. W: *Gaz. Wyborcza.* – 2019, nr 15, s. 14
14. INSTAMATKA ekspertka: rola Instagrama w upowszechnianiu wiedzy o tematyce dziecięcej / Joanna Urbaś. W: *Studia Socialia Cracoviensia.* – 2019, nr 1, s. 75-89
15. JAK jeden wirus i dwa hashtagi zmieniły świat nie tylko social mediów / Kamila Klimczak. W: *Media i Marketing Polska.* – 2020, nr 1, s. 64-65
16. JAK zarabiają influencerzy / Miłosz Węglewski. W: *Newsweek Polska.* – 2018, nr 11, s. 56-60
17. PRZELAJKOWALI / Aleksandra Zelazińska. W: *Polityka.* – 2019, nr 37, s. 64-66
18. RAFAŁ Oracz: Influencerzy to zjawisko, nie ciekawostka / rozm. Anita Czupryn. W: *Polska.* – 2018, nr 21, s. 30-31
19. ROZGŁOS w sieci oparty na krzywdzie / Agnieszka Bartusiak. W: *Rzeczpospolita.* – 2021, nr 108, s. A12

20. SENIORZY, którzy dyktują trendy : Internet ludzi dojrzałych / Agnieszka Niewińska. W: D o R z e c z y . – 2020, nr 35, s. 28-30

III. Youtuber: cechy i wpływ:

a. Pozycje zwarte

1. CAŁY ten Rock / Remigiusz Maciaszek, Michał Wojtas. – Kraków : Znak Horyzont – Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2017. – 317 s. : il.
2. DZIŚ tak bardziej / Cyber Marian. – Kraków : Insignis Media, 2016. – 293 s. : il. Wspomnienia youtubera
3. KOMPLEKSIARA : jak zaistnieć w necie i być sobą? / Kinga Sawczuk. – Warszawa : YA!, 2020. – 173 s. : il.
4. MIEJSCE pracy w przyszłości – kobiety w organizacjach / red. Agnieszka Kołodziej-Durnaś, Karolina Izdebska. – Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2020. – 219 s.
5. NATURA, człowiek, kultura / red. nauk. Katarzyna Potyrała, Andrzej Kornaś, Małgorzata Kłyś. – Kraków : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2017. – 185 s. : il.
6. POD maską / Adam Boroń. – Konin : Psychoskok, 2020. – 120 s.
Pamiętnik youtubera
7. PYTA.PL : polowanie na frajerów / Mikołaj Janusz. – Warszawa : Czerwone i Czarne, 2016. – 300 s.
8. RODZIC, dziecko, nauczyciel w przestrzeni wirtualnej / red. Józef Bednarek, Anna Andrzejewska. – Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2018. – 223 s. : il.
9. ROZUM i godność człowieka / Krzysztof Gonciarz ; rozm. Bartek Przybyszewski. – Warszawa : KG Tofu Media, 2019. – 340 s.
Wywiad z youtuberem
10. WIELKA księga youtubera : co zrobić, by zaśląnąć w necie? / Martyna Adamska-Pakuła, Julia Zalewska, Amelia Zalewska. – Warszawa : Grupa Wydawnicza Foksal, 2021. – 135 s. : il.
11. WSPÓŁCZESNY świat dziecka : media i konsumpcja / red. Małgorzata Boguni-Borowska. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2019. – 370 s. : il.
12. WSZYSTKO o Charli : przewodnik po życiu w zgodzie ze sobą / Charli D'Amelio. – Warszawa : Mamania, 2020. – 188 s. : il.
13. WYBRANE obszary edukacyjnej, zawodowej i społecznej aktywności człowieka / red. Marek Lewandowski. – Sosnowiec : Oficyna Wydawnicza „Humanitas”. Wyższa Szkoła Humanitas, 2018. – 216 s. : il.

14. YOU tuber : like & subscribe / Angelika Ogrocka. – Bielsko-Biała : Wydawnictwo Dragon Sp. z o.o., 2019. – 47 s. : fotografie, il.
Broszura skierowana do młodzieży
15. ZOSTAŃ YouTuberem! : czyli Jak robić wideo, które pokocha internet / Karol „Blówek” Gązwa ; rozm. Marcin Osiadacz. – Warszawa : Altenberg. 2019. – 220 s. : il.

b. Artykuły

1. ALGORYTM nigdy nie mruga : wpływ algorytmu zarządzającego portalem YouTube na rzeczywistość społeczną / Olga Kosińska. W: *Kultura Współczesna*. – 2019, nr 1, s. 99-111
2. BEZ wygłupów i konfetti / Rafał Gębura ; rozm. Jacek Tomczuk. W: *Newsweek Polska*. – 2018, nr 51, s. 44-46
3. CELEBRYCI odkrywają Youtube / Magdalena Soroczyńska. W: *Media i Marketing Polska*. – 2020, nr 5, s. 24
4. CHROŃMY dzieci przed patostreamami nie w przyszłości, ale już! / Maria Rotkiel ; rozm. Jakub Pacan. W: *Tyg. Solidarność*. – 2018, nr 19, s. 22-25
5. CYBERPRZEMOC : kiedy dziecko staje się celem przestępców : liczy się kasa, zasięgi, lajki / Katarzyna Stańko. W: *Polska*. – 2019, nr 46, s. 08-09
6. CZY Big Brother da radę w erze patostreamingu : czy ktoś, kto marzy o tym, by zostać celebrytą, powinien dziś wziąć udział w nowej edycji Big Brothera, czy raczej otwierać własny kanał na YouTube / Jan M. Zajęc ; rozm. Witold Głowacki. W: *Polska*. – 2019, nr 21, s. 42-43
7. DZIWNY jest ten świat / Mariusz Sepiolo. W: *Polityka*. – 2019, nr 45, s. 33-35
8. ERA zagrajmera / Michał Klimko. W: *Polityka*. – 2019, nr 13, s. 66-68
9. HOP hop na na na, wszyscy krzyczą na na na : gwiazdy polskiego YouTube'a : a teraz – muzyki / Jarek Szubrycht. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2020, nr 70, s. 14-15
10. INTERNET bez smyczy / Sylwester Wardęga ; rozm. Mateusz Kosiński. W: *Tyg. Solidarność*. – 2018, nr 19, s. 14-18
11. JAK rządzić światem przed dwudziestką / Katarzyna Skrzydłowska-Kalukin. W: *Wprost*. – 2018, nr 36, s. 47-49
12. JAK zarobić na libacji : ciemna strona internetu / Agnieszka Niewińska. W: *Do Rzeczy*. – 2018, nr 24, s. 42-43
13. JEŚĆ jak Robert Makłowicz, czyli za co pokochali go Polacy? / Mariusz Grabowski. W: *Polska*. – 2021, nr 34, s. 19

14. KLOCUCH kradnie show raperom : co słycać w polskim YouTube / Jarek Szubrycht. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2019, nr 193, s. 14-15
15. KOCHA, lubi, subskrybuje / Edyta Gietka. W: *Polityka*. – 2017, nr 43, s. 24-26
16. KURZ i brud, czyli żyła złota : jak zrobić karierę na sprzątaniu? : szorują łazienki, myją piekarniki, porządkują garaże i pokazują to w Internecie, zarabiając całkiem duże pieniądze : poznajcie clean influencerów / Agnieszka Niewińska. W: *Do Rzeczy*. – 2019, nr 21, s. 86-87
17. LEPSZA twarz polskiego YouTube'a / Antoni Grześczyk. W: *Przełąd*. – 2019, nr 38, s. 46-48
18. MATKA psycholog w świecie youtuberów / Anna Dembińska. W: *W drodze*. – 2020, nr 7, s. 88-95
19. MELINA live / Krzysztof Story. W: *Tyg. Powszechny*. – 2019, nr 2, s. 28-30
20. MŁODZI w złotych / Aleksandra Żelazińska. W: *Polityka*. – 2020, nr 8, s. 66-68
21. MODA na let's play : jak zarabiać w zgodzie z prawem i fiskusem / Joanna Pieńczykowska, Patryk Słowik, Jakub Styczyński, Marcelina Szwed. W: *Dziennik Gaz. Prawna*. – 2017, nr 39, dod. *Tygodnik Gaz. Prawna*, s. C29-C39
22. OGLĄDAJĄ go miliony Polaków : jak Karol „Friz” Wiśniewski podbił YouTube'a? / Karol „Friz” Wiśniewski ; rozm. Kacper Rogacin. W: *Polska*. – 2020, nr 70, s. 16-17
23. ONI wychowują rasistów / Kacper Sulowski, Piotr Żytnicki. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2018, nr 50, s. 4
24. PERSONAL branding na YouTube w USA i Polsce : analiza porównawcza / Mateusz Grzesiak. W: *Przełąd Nauk Ekonomicznych*. – 2017, nr 27, s. 65-75
25. PUNKTY zaczepne i fantastyczne rzeczy / Dawid Myśliwiec ; rozm. Kamil Koziół. W: *Dziennik Wschodni*. – 2018, nr 189, dod. „Magazyn”, s. 2-3
26. SOKRATES YouTube'a / Sebastian Stodolak. W: *Dziennik Gaz. Prawna*. – 2018, nr 83/85, s. 26-31
27. SZAFIARKI wychodzą z szafy / Aleksandra Żelazińska. W: *Polityka*. – 2017, nr 34, s. 80-82
28. TAKA kultura / Blanka Martyna Bartosz ; rozm. Barbara Michałowska. W: *Tyg. Solidarność*. – 2018, nr 19, s. 11-13
29. WIDEOBLOG – przyczyny popularności (stanowisko twórcy i odbiorcy) / Urszula Sawicka. W: *Media, Kultura, Komunikacja Społeczna*. – 2017, nr 4, s. 67-81

30. YOUTUBE robię dla zabawy / Karolina Domagalska. W: *Wysokie Obcasy*. – 2017, nr 41, s. 18-21
31. YOUTUBE to nie szkoła : rozmowa z Pauliną Mikułą „Mówiąc inaczej” / rozm. Tomasz Kowalewicz. W: *Para*. – 2018, nr 5, s. 6
32. YOUTUBE trzęsie handlem / Piotr Mazurkiewicz, Michał Duszczyk. W: *Rzeczpospolita*. – 2021, nr 98, s. A1, A17
33. YOUTUBERZY książki piszą / Natalia Szostak. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 4, s. 14
34. YOUTUBERZY o Polsce / Michał Szuldrzyński. W: *Rzeczpospolita*. – 2017, nr 256, s. A7
35. YOUTUBERZY w pułapce / Aleksandra Tarka. W: *Rzeczpospolita*. – 2021, nr 97, s. A1, A12
36. YOUTUBERZY walczą o reklamy / Sylwia Czubkowska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2018, nr 179, s. 15
37. ZMIENIŁO się wiele i nic / Dawid Myśliwiec ; Tomasz Maciuszczak. W: *Dziennik Wschodni*. – 2020, nr 75, dod. Magazyn, s. 12

Netografia:

<https://brief.pl/kim-jest-influencer/>

<https://fabrykamarketingu.pl/czytelnia/kim-jest-influencer-i-co-influencer-marketing-moze-dac-twojej-marce/>

<https://geex.x-kom.pl/lifestyle/influencer-zawod-przyszlosci/>

<https://glos.pl/badanie-polskie-nastolatki-chca-byc-youtuberkami-instagramerkami-tiktokerkami>

<https://harbingers.io/blog/influencer-marketing-od-a-do-z>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Influencer>

<https://www.awin.com/pl/influencer-marketing/5-nieprawdopodobnych-ale-prawdziwych-faktow-o-influencer-marketingu>

<https://www.seebloggers.pl/ranking/>

<https://www.whitepress.pl/baza-wiedzy/275/kim-jest-influencer-pozasiegach-i-charyzmie-ich-poznacie>

<https://www.whysosocial.pl/kim-jest-lider-opinii-trendsetter-i-influencer/>

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Ludwik Jerzy Kern
(100. rocznica urodzin)

Ludwik Jerzy Kern – ur. 29 grudnia 1921 (niektóre źródła podają 1920), zm. 29 października 2010 r. – polski poeta, pisarz, satyryk, dziennikarz, reportażysta, tłumacz literatury pięknej, autor tekstów piosenek oraz książek dla dzieci i młodzieży.

Urodził się w Łodzi. Jego ojciec, również Ludwik, był nauczycielem łaciny. Dla odróżnienia od niego satyryk używał dwojga imion. Maturę zdał w Liceum Humanistycznym im. Aleksego Zimowskiego w Łodzi, a następnie podjął studia w łódzkiej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej – chciał zostać reżyserem. Studiów nie ukończył, rozwijał natomiast zamiłowania dziennikarskie. Pracował w Polskiej Agencji Prasowej oraz współpracował z redakcjami tygodników satyrycznych – „Szpilki” i „Róźgi”. Jako poeta zadebiutował w 1938 r. na łamach „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” wierszem „Szukanie chwili”. W 1939 r. uczestniczył w kampanii wrześniowej, a lata okupacji spędził w Warszawie. Po wojnie zamieszkał w Krakowie, gdzie na długo (1948-2002) związał się z tygodnikiem „Przekrój” – jako pracownik, a potem współpracownik redakcji. Odpowiadał za „Rozmaitości” – ostatnią stronę pisma. Zamieszczał tu dowcipne teksty własnego autorstwa na temat obyczajowości współczesnych Polaków. Stworzył stałe rubryki – „O Wacusiu” i „Prosimy nie powtarzać” – oraz cykle wierszy, jak: „Gry i zabawy ludu polskiego”, „Imiona nadwiślańskie” czy „Świąteczny bukiet”. W „Przekroju” publikował również reportaże z Wielkiej Brytanii, Indonezji i Japonii. Na łamach tygodnika ukazywały się także jego przekłady, publikowane pod pseudonimem „H. Olekinaz” oraz recenzje, które podpisywał jako „Top”. Praca redaktorska umożliwiła mu zawarcie znajomości z wieloma wyjątkowymi postaciami kultury, jak: Marian Eile, Konstanty Ildefons Gałczyński, Stefan Kisielewski, Zbigniew Lengren, Eryk Lipiński, Daniel Mróz, Edmund Osmańczyk, Leopold Tyrmand, Jerzy Waldorf, Antoni Słonimski czy Antoni Uniechowski. Owocem tych sympatii stała się wspomnieniowa książka „Moje abecadło” (2000). Publikował także w warszawskim tygodniku ilustrowanym „Świat”.

Ludwik Jerzy Kern był przede wszystkim mistrzem krótkich satyrycznych form, jak fraszki i bajki. Dostarczał swoim odbiorcom niebanalną rozrywkę. W jego satyrze nie było zjadliwości – humor Kerna charakteryzował się wdziękiem, lekkością i liryzmem, który porównywano do twórczości Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Publikował pod wieloma pseudonimami. Literackie dokonania Kerna uczyniły go bardzo popularnym w polskich mediach. Tworzył bo-

wiem teksty do widowisk muzycznych, programów telewizyjnych oraz piosenek. Niektóre z nich stały się polskimi szlagierami, np.: „Cicha woda” napisana dla krakowskiego Teatru Satyryków, „Lato, lato” z filmu „Szatan z siódmej klasy” czy piosenki z serialu „Wojna domowa” – tytułowa i „Nie bądź taki szybki Bill”. Jego piosenki śpiewali znani artyści: Zbigniew Kurtycz, Mieczysław Fogg, Maria Koterbska, Halina Kunicka, Halina Wyrodek, Kasia Sobczyk oraz jego druga żona Marta Stebnicka – aktorka, reżyserka teatralna, pieśniarka i wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie, związana z Kabaretem Jama Michalika.

Ważną część dorobku literackiego Kerna stanowi twórczość dla dzieci i młodzieży, którą opierał na tradycji bajkopisarstwa, łącząc morał z zabawą. Wydał wiele książek pisanych wierszem i prozą dla młodych czytelników, współpracował również z czasopismami dla dzieci i młodzieży, np. z „Płomykiem” i „Płomyczkiem”. Największą popularnością wśród młodych odbiorców cieszyła się jego książka „Ferdynand Wspaniały” (1963). Doczekała się ona jedenastu wydań, wielu tłumaczeń, adaptacji dla teatru lalek, filmu rysunkowego oraz kontynuacji w postaci kolejnych tomów. Ogromny sukces odniosła także powieść „Proszę słonia” (1964), którą kilkakrotnie wznawiano i która stała się podstawą filmów rysunkowych – serialu (1968) i filmu pełnometrażowego (1978).

Poeta należał do Związku Zawodowego Dziennikarzy RP i Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, Związku Literatów Polskich oraz Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Pod koniec życia okazjonalnie publikował w miesięczniku „Kraków”. Zmarł w wieku 89 lat na skutek ciężkiej choroby. Pochowano go w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Satyryk był laureatem wielu nagród i wyróżnień. Otrzymał m.in.: Nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1976, 1979), Nagrodę Literacką Miasta Krakowa (1977), Nagrodę im. Andrzeja Waligórskiego (1996), Nagrodę Wojewody Krakowskiego (1997), Nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2008), Order Uśmiechu (1972), Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury (1975), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1977), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1998) oraz Medal Polskiej Sekcji IBBY (2007).

Do dorobku Ludwika Jerzego Kerna należą książki dla dorosłych, m.in.: „Wolne wnioski” (1954), „Powrót Ramony” (1961), „Spacer z koniem” (1963), „Zemsta szafy” (1967), „Kernalia” (1969), „Podglądanie rodaków” (1972), „Jaśnie Pan Rym” (1982), „Portrety kwiatów” (1992), „Pogaduszki” (2002), oraz książki dla dzieci, np.: „Menażeria kapitana Ali” (1957), „Kapitan Ali i jego pies” (1959), „Żyrafa u fotografa” (1961), „Błądny rycerz” (1963), „Ferdynand Wspaniały” (1963), „Proszę słonia” (1964), „Niedźwiedź w szafie” (1964), „Jurek Ogórek” (1965), „Z Florkiem przez pół świata” (1966), „Karampuk” (1968), „Zbudź się Ferdynandzie” (1965), „Cztery łapy” (1969), „Pan Tygrys” (1970), „Nasze po-

dwórko” (1975), „Rower z Rowerowa” (1976), „Przygoda w Plamie” (1971), „Mądra poduszka” (1972), „Wiersze pod choinkę” (1983), „W królestwie kotów” (1991), „Żółta lokomotywa” (1995), „Łapy, pióra i rymów cała fura” (2002). Do historii polskiej telewizji przeszły jego programy autorskie, jak: „Kernalia” (1965), „Trzy tysiące sekund z Ludwikiem Jerzym Kernem” (1965), „Kuchenny walc” (1967), „Karnawał ante portas” (1968), „U fotografa” (1968), „Na plaży” (1970), „Porachunki małżeńskie” (1974) czy „Kernalia, czyli cztery łapy” (1994). Tłumaczył z francuskiego i angielskiego m.in. utwory: Claude Aveline’a („Historijki o lwie, o słoniu, o kotku i kilka innych jeszcze w środku”, „Tik-Tak”, „O wilku, który lubił tylko truskawki”), Roalda Dahla („Jakubek i brzoskwinia olbrzymka”), Uri Orleva („Wyspa na ulicy ptasiej”).

a. Pozycje zwarte

1. HUMOR dla dzieci w poezji Ludwika Jerzego Kerna / Iwona Biernacka. – Kraków : „Impuls”, 1999. – 127 s.
2. OBIADY niedopowiedziane / Olgierd Jędrzejczyk. – Kraków : Wydawnictwo MCDN, 2003. – 116 s.
M.in. wywiad z Ludwikiem Jerzym Kernem
3. STRATEGIE humoru / pod red. Aliny Kwiatkowskiej i Agnieszki Staneckiej. – Piotrków Trybunalski : Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie przy Filii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2014. – 157 s. : il.
Zawiera: LUDWIK Jerzy Kern dla dzieci / Izabela Kiełtyk-Zaborowska, s. 131-139

b. Artykuły

1. ADAPTACJE teatralne utworów Ludwika Jerzego Kerna / Małgorzata Kucharska. W: *G u l i w e r*. – 2010, nr 3, s. 62-71
2. GDY PISZĘ dla dzieci, to piszę w ten sposób, żeby mógł to zrozumieć nawet dorosły... / Ludwik Jerzy Kern ; rozm. Wirginia Borodicz. W: *W y c h o w a n i e w P r z e d s z k o l u*. – 2006, nr 11, s. 16-21
3. HUMOR w utworach L.J. Kerna jako postawa wobec rzeczywistości / Jolanta Olkusz. W: *W y c h o w a n i e w P r z e d s z k o l u*. – 2012, nr 6, s. 28-34
4. JA SE PISZĘ wierszyki / Ludwik Jerzy Kern ; rozm. Anna Żebrowska. W: *D u ż y F o r m a t*. – 2010, nr 37, s. 12-15
5. KERN i jego mistrz. O poetyckich i niepoetyckich związkach L.J. Kerna i K.I. Gałczyńskiego / Małgorzata Wójcik-Dudek. W: *G u l i w e r*. – 2010, nr 3, s. 22-28

6. KERN żegna się z „Przekrojem” / Leszek Konarski. W: *Przegląd*. – 2002, nr 5, s. 45-46
7. LITERY cztery – KERN / Renata Radłowska. W: *Gaz. Wyborcza* (Kraków). – 2010, nr 259, s. 9-10
8. LUDWIK Jerzy Kern – czy jeszcze potrafi bawić? / Katarzyna Petelicka. W: *Guliwer*. – 2004, nr 3, s. 24-27
9. LUDWIK Jerzy Kern : mój „Przekrój” / Ludwik Jerzy Kern ; rozm. Katarzyna Janowska. W: *Przekrój*. – 2010, nr 17, s. 38-39
10. LUDWIK Jerzy Kern : pożegnanie (29 XII 1920[!] – 29 X 2010) / Mariusz Kubik. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2010, nr 284, dod. *Gazeta Stołeczna*, s. 16
11. LUDWIK Jerzy Kern nie żyje / Rafał Romanowski. W: *Gaz. Wyborcza* (Kraków). – 2010, nr 255, s. 1
12. LUDWIK syn Ludwika / Robert Kasprzycki. W: *Twoja Księgarnia*. – 2013, nr 3, s. 10-11
13. LUDWIK Wspaniały / Włodzimierz Jurasz, Michał Jurasz Jr. W: *Przekrój*. – 2001, nr 51/52, s. 56-57
Z okazji 80. urodzin pisarza
14. MENAŻERIA w twórczości Ludwika Jerzego Kerna / Ewa Ziemer. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 59-62
15. NAJLEPSZĄ cechą człowieka jest pies / Danuta Świerczyńska-Jelonek. W: *Guliwer*. – 2006, nr 3, s. 10-14
16. „NAJWIĘCEJ napisałem o psach i kotach”. Spotkanie z Ludwikiem Jerzym Kernem. W: *Świerzczyk*. – 2003, nr 20, s. 7
17. NOWY dydaktyzm (od Jachowicza do Kerna) / Alicja Ungeheuer-Gołąb. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 12-18
18. PIĘKNI 80-letni : co w życiu najważniejsze / Katarzyna Janowska. W: *Polityka*. – 2004, nr 52/53, s. 32-37
M.in. o Ludwiku Jerzym Kernie
19. POETYKA wierszy Ludwika Jerzego Kerna / Barbara Pytlos. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 55-59
20. PRZEKŁADOWE wybory Ludwika Jerzego Kerna / Krystyna Zabawa. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 18-22
21. „PRZYGODA w Plamie” : jedyna powieść dla młodzieży : czy udana? / Marlena Gęborska. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 49-53
22. ROZMOWA z Ludwikiem Jerzym Kernem / rozm. Wirginia Borodzicz. W: *Wychowanie w Przedszkolu*. – 2006, nr 11, s. 16-21
23. SŁOWNIK poetów dla dzieci / Jędrzej Konieczka. W: *Poezja i Dziecko*. – 2006, nr 4, s. 64-69

24. ŚWIAT na opak wierszem Ludwika J. Kerna pisany / Danuta Mucha. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 28-31
25. TĘ KSIĄŻKĘ wymyślił pies / Ludwik Jerzy Kern ; rozm. Katarzyna Janowska. W: *Polityka*. – 2008, nr 6, s. 67
26. UWAŻAM się za hyziowatego zboczeńca! / Ludwik Jerzy Kern ; rozm. Kazimierz Targosz. W: *Przekrój*. – 2000, nr 41, s. 14-16
27. W SERCU psa / Ella Mayer. W: *Przekrój*. – 2001, nr 30, s. 48-49
28. WIERSZE wizualne Ludwika Jerzego Kerna / Alina Zielińska. W: *Guliwer*. – 2010, nr 3, s. 54-55
29. ZABAWNY rym / Ludwik Jerzy Kern ; rozm. Robert Ostaszewski. W: *Nowe Książki*. – 2008, nr 6, s. 4-6
30. ZWIERZYNIĘC dla dzieci Ludwika Jerzego Kerna / Alicja Baluch. W: *Guliwer* : – 2010, nr 3, s. 31-35

c. Netografia

<https://culture.pl/pl/tworca/ludwik-jerzy-kern>

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/2610408,Ludwik-Jerzy-Kern-podgladam-wady-Polakow>

<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/244387,1,te-ksiazke-wymyslil-pies.read>

<http://www.encyklopediateatru.pl/artykuly/105266/krakow-ludwik-jerzy-kern-nie-zyje>

<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/462512,zmarl-ludwik-jerzy-kern.html>

<https://przekroj.pl/archiwum/autorzy/ludwik-jerzy-kern?rok=1959> (*teksty Ludwika Jerzego Kerna na łamach „Przekroju”*)

<https://www.youtube.com/watch?v=0SIESb9BMi0> (*wykład prof. Krystyny Pietrych z Uniwersytetu Łódzkiego*)

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska
(130. rocznica urodzin)

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – ur. 24 listopada 1891 r., zm. 9 lipca 1945 r. – polska poetka, dramatopisarka i malarka.

Urodziła się w Krakowie, w znanej i szanowanej rodzinie artystów. Jej dziadek – Juliusz Kossak, ojciec – Wojciech Kossak i brat – Jerzy Kossak zajmowali się malarstwem batalistycznym. Siostra Marii – Magdalena, pod pseudonimem „Samozwaniec”, publikowała popularne książki satyryczne. Będąc dzieckiem, z powodu wątłego zdrowia, poetka nie uczęszczała do szkoły. Uczyła się w warunkach domowych, korzystając z pomocy nauczycielek i guwernanek. Wychowanie w domu artystów, odwiedzanym przez wiele znamienitych postaci ze świata sztuki, miało ogromny wpływ na rozwój Marii. Już od najmłodszych lat przejawiała talenty artystyczne – pisała wiersze, tańczyła, malowała i grała na fortepianie. W młodości interesowały ją nauki przyrodnicze, filozofia i literatura. Czytała m.in. dzieła: Maurice’a Maeterlincka, Arthura Schopenhauera, Friedricha Nietzschego, Henriego Bergsona. Uczyła się języków obcych i odbywała zagraniczne podróże. Choć nie ukończyła studiów wyższych, była osobą o rzetelnym, humanistycznym wykształceniu.

W 1915 r. wyszła za mąż za porucznika armii austriackiej – Władysława Janotę Bzowskiego, z którym przebywała pod Wiedniem i w Weisenkirchen na Morawach. Małżeństwo okazało się trudne i w 1919 r. zostało unieważnione. Maria wróciła do Krakowa, gdzie przez krótki czas była wolną słuchaczką wykładów na Akademii Sztuk Pięknych. Jej przyjaciółmi byli przedstawiciele środowiska literacko-artystycznego, m.in. z kręgu grupy poetyckiej Skamander, awangardowego ruchu formistów polskich oraz Witkacy. Jeszcze w 1919 r. poślubiła Jana Gwalberta Henryka Pawlikowskiego – prozaika i znawcę folkloru podhalańskiego, z którym zamieszkała w Zakopanem. Okres drugiego małżeństwa przyczynił się do rozkwitu jej talentu poetyckiego. Powstało wówczas wiele lekkich, pogodnych tekstów o tematyce miłosnej i erotycznej. W 1922 r. ukazał się jej pierwszy tomik „Niebieskie migdały”, a w 1924 r. miał miejsce jej debiut sceniczny jako autorki dramatu „Szofer Archibald”. Oprócz literatury zajmowała się twórczością plastyczną – malowała akwarele. Jej prace w formie pocztówek publikowała krakowska firma wydawnicza Henryka Fresta. Pawlikowska zaprojektowała okładkę oraz wykonała ilustracje do tomu swoich wierszy „Różowa magia”. Sporadycznie eksponowała też swoje prace na wystawach. Związek z drugim mężem, mimo wielkiego uczucia, również okazał się nietrwały i zakończył się rozwodem w 1929 r. Maria, porzucona przez męża dla innej kobiety, ponownie wróciła do Krakowa. Przykrości i porażki w życiu osobistym miały odzwierciedlenie w jej dziełach literackich. Coraz więcej miejsca zajmowały

w nich: przyroda, procesy przemijania i śmierci. Dwa lata później wyszła za mąż po raz trzeci za Stefana Jerzego Jasnorzewskiego – oficera lotnictwa. Ostatnie małżeństwo było trwale i bardzo udane. W wierszach z lat trzydziestych można znaleźć wiele refleksji filozoficznych oraz ślady zainteresowania poetki okultyzmem, magią i religią hinduską. Jasnorzewscy mieszkali początkowo w Krakowie, potem w Dęblinie i w Warszawie. W 1939 r. opuścili Polskę, dostali się do Francji, a stamtąd do bazy RAF w Blackpool w Anglii, gdzie poetka spędziła resztę swojego życia. Na emigracji została członkiem Rady Teatralnej w Ministerstwie Informacji Rządu RP. Współpracowała z „Wiadomościami Polskimi, Politycznymi i Literackimi”, „Polską Walczącą” i „Nową Polską”. Jej poezja z tego okresu wyrażała uczucia antywojenne, przewidywania katastroficzne i tęsknotę za Polską. Zmarła w Manchesterze na skutek ciężkiej choroby w wieku 54 lat.

Jako pierwsza kobieta podjęła w swojej twórczości tematykę miłosną, przedstawiając ją w nowatorski i bezpośredni sposób, dotykając sfery cielesności i zmysłowości. Podobnie jak skamandryci, wprowadziła do swoich wierszy atmosferę i realia współczesnej codzienności. Charakterystyczne dla jej twórczości poetyckiej były miniatury zakończone niespodziewaną pointą. Sztuki dramatyczne Jasnorzewskiej wyrażały postulat o równouprawnienie w miłości oraz sprzeciw wobec praw natury. Literackie osiągnięcia Lilki, bo tak samą siebie nazywała poetka, zauważali i doceniali współcześni jej twórcy i krytycy, m.in.: Stefan Żeromski, Tadeusz Peiper, Julian Tuwim, Julian Przyboś i Karol Wiktor Zawodziński. Ze względu na dorobek dramatyczny, autorkę porównywano do: Moliere’a, Pierre’a Marivausa, Oskara Wilde’a, Bernarda Shawa i Witkacego. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska była członkiem polskiego PEN Clubu. Za zasługi dla literatury polskiej otrzymała Złoty Wawrzyn Polskiej Akademii Literatury (1935) oraz Nagrodę Literacką Miasta Krakowa (1937). Nazywano ją polską Safoną, porównując do najsławniejszej greckiej poetki lirycznej. Jej utwory wciąż interesują krytyków i badaczy literatury oraz cieszą się popularnością wśród czytelników. Wiele z nich zostało wykorzystanych jako teksty utworów muzycznych przez takich artystów, jak: Ewa Demarczyk, Czesław Niemen, Kayah, Krystyna Janda czy Grzegorz Turnau.

Publikacje poetki ukazywały się na łamach takich czasopism, jak: „Skamander”, „Bluszcz”, „Wiadomości Literackie”, „Tygodnik ilustrowany”, „Świat”, „Cyrulik Warszawski”, „Czas” oraz „Gazeta Polska”. Jasnorzewska współpracowała także z Polskim Radiem. Na jej twórczość składa się przede wszystkim liryka – tomy: „Niebieskie migdały” (1922), „Różowa magia” (1924), „Pocałunki” (1926), „Dancing” (1927), „Wachlarz” (1927), „Cisza leśna” (1928), „Paryż” (1929), „Profil białej damy” (1930), „Surowy jedwab” (1932), „Śpiąca załoga” (1933), „Balet powojów” (1935), „Krystalizacje” (1937), „Szkicownik poetycki”

(1939), „Róża i lasy płonące” (1940), „Gołąb ofiarny” (1941) oraz tomy powojenne, m.in.: „Ostatnie utwory” (1956), „Poezje” (1958), „Wiersze” (1967), „Wybór poezji” (1967), „Poezje wybrane” (1968), „Etiudy wiosenne” 1976), „Wybór wierszy” (1978), „Poezje zebrane” (1993), „Pocałunki” (2008), „Moja siostra poetka” (2010), „Wojnę szatan spłodził” (2012). Była też autorką kilkunastu dramatów, np.: „Szofer Archibald” (wyst. 1924), „Kochanek Sybilli Thompson” (wyst. 1926), „Egipska pszenica” (wyst. 1932), „Mrówki” (wyst. 1936), „Zalotnicy niebiescy” (wyst. 1933), „Dowód osobisty” (wyst. 1936), „Nagroda literacka” (wyst. 1937), „Baba-Dziwo” (wyst. 1938), „Dewaluacja Klary” (wyst. 1939), „Popielaty welon” (wyst. 1939) oraz słuchowisk radiowych: „Biedna młodość” (1936), „Pani zabija pana” (1936), „Złowrogi portret” (1937). Spuścizną literatki są także jej listy i wspomnienia.

a. Pozycje zwarte

1. BAGIENNA niezapominajka : nieznanne życie Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Arael Zurli. – Warszawa : Bellona, 2015. – 292 s.
2. „...I NA PIĘKNOŚĆ, i na wyczyn burzy” : proces kształtowania tożsamości w poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Beata Morzyńska-Wrzosek. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2013. – 401 s.
3. KOBIETY Kossaków / Joanna Jurgała-Jureczka. – Warszawa : Dom Wydawniczy PWN, 2015. – 318 s. : il.
4. KOSSAKÓWNY / Elżbieta Hurnik, Joanna Jurgała-Jureczka, Kapsyda Kobro-Okołowicz, Rafał Podraza. – Szczecin : Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica, 2019. – 53 s. : il.
M.in. o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej
5. LILKA : Maria Pawlikowska-Jasnorzewska we wspomnieniach i listach / zebr. i oprac. Mariola Pryzwan. – Warszawa : Wydawnictwo MG, 2015. – 266 s. : il.
6. LILKA : wspomnienia o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / zebr. i oprac. Mariola Pryzwan. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 2010. – 181 s. : il.
7. MARIA i Magdalena / Magdalena Samozwaniec. – Warszawa : Wydawnictwo Sternik, 1996. – 364 s.
8. MARIA Pawlikowska-Jasnorzewska : (zarys monograficzny) / Elżbieta Hurnikowa. – Katowice : Wydawnictwo Naukowe Śląsk, 1999. – 430 s. : il.
9. MARIA Pawlikowska-Jasnorzewska czyli Lilka Kossak : biografia poetki / Anna Nasitowska. – Toruń : Algo, 2010. – 304 s. : il

10. MIEJSCA nieoczywiste : literacka, artystyczna, społeczno-kulturowa perspektywa lokalności i prowincji / red. Joanna Pietrzak-Thébault ; wybór ilustracji Kama Pawlicka, Matylda Filas. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2018. – 277 s. : il.
Zawiera: Kossakówka i okolice w poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Sylwia Stolarczyk, s. 73-87
11. MIĘDZY prawdą a zwątpieniem : w poszukiwaniu obrazu przeszłości / pod red. Roberta Majznera, Łukasza Cholewińskiego. – Częstochowa : Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie. – 2014, t. 2, 541 s.
Zawiera: Zapis umierania : „Ostatnie notatniki” Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Diana Walawender, s. 503-514
12. NIEPOSPOLITY ród Kossaków / Kazimierz Olszański. – Kraków: Wydawnictwo „Kossakiana”. – 1994, 399 s. : il.
Zawiera: Trzecie Pokolenie w linii Wojciecha [Kossaka] : Maria [Pawlikowska-Jasnorzewska] i Magdalena Kossakówny, s. 342-369
13. PRAWA kobiet dawniej i dziś : w 100-lecie nadania praw wyborczych kobietom w Polsce / pod red. Agnieszki Teterycz-Puzio, Wandy Kamińskiej ; we współpracy z Patrycją Osińską. – Słupsk : Akademia Pomorska. – 2020, 254 s. : il.
Zawiera: Świat widziany oczami kobiety : liryczny dialog Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej z Janem Lechoniem, s. 145-167
14. REINTERPRETACJE / pod red. Macieja Tramera i Agnieszki Wójtowicz. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. – 2015, 399 s. : il. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ; nr 3301), (Skamander ; t. 11)
Zawiera: Pawlikowska czytana po latach / Elżbieta Hurnikowa, s. 277-287
15. TRZYMAJMY się! : życiowe rady dla starych i młodych / Magdalena Samozwaniec. – Warszawa : Wydawnictwo Iskry, 2017. – 210 s. : il.
M.in. o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej
16. ZALOTNICA niebieska / Magdalena Samozwaniec. – Warszawa : Świat Książki – Weltbild Polska, 2012. – 344 s. : il.
17. „ZNIKNEJ jak obłok” : o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej : wspomnienia i wiersze / zebrała i oprac. Mariola Pryzwan. – Warszawa : „Domena”, 2004. – 163 s. : il.
18. ŻYCIE listami pisane / Agnieszka Stabro. – Warszawa : Bellona, 2013. – 158 s.

b. Artykuły

1. KOBIECOŚĆ a płeć żeńska : komediopisarki dwudziestolecia międzywojennego wobec dyskursu emancypacyjnego / Joanna Warońska. W: *Wielogłos*. – 2020, nr 2, s. 91-115
2. KOSSAKOWIE – ród kresowy (c.d.) / Bolesław Broś. W: *Semper Fidelis*. – 2004, nr 2, s. 19-22
M.in. o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej
3. KOSSAKÓWKA : przeszłość w stanie ruiny / Marta Wyka. W: *Nowa Dekada Krakowska*. – 2014, nr 6, s. 74-75
M.in. o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej
4. NOKTURNOWY Paryż Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Beata Morzyńska-Wrzošek. W: *Temat*. – 2006, vol. 6/7, s. 110-117
5. O LIRYCE miłosnej Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Haliny Poświatowskiej raz jeszcze / Dominika Dworakowska. W: *Spotkania Humanistyczne*. – 2015, nr 5, s. 45-52
6. PIEKŁO matek : o dramatach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Monika Żółkoś. W: *Dialog*. – 2018, nr 3, s. 34-46
7. TEATRALNE prymicie czarownicy z Krakowa : rozkwitający feminizm w wybranych dramatach Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / Klaudia Węgrzyn. W: *Zagadnienia Rodzajów Literackich*. – 2017, t. 60, z. 2, s. 161-167

c. Netografia

- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1012/12292.pdf>
<http://www.bg.agh.edu.pl/KOSSAK/maria-main.html>
<http://www.dialog-pismo.pl/w-numerach/pieklo-matek-o-dramatach-marii-pawlikowskiej-jasnorzewskiej>
<https://culture.pl/pl/dzielo/maria-pawlikowska-jasnorzewska-wojne-szatan-splodzil>
<https://culture.pl/pl/tworca/maria-pawlikowska-jasnorzewska>
<https://dzieje.pl/aktualnosci/70-lat-temu-zmarla-w-anglii-poetka-maria-pawlikowska-jasnorzewska>
<https://janion.pl/items/show/37> (*wykład Marii Janion – audio*)
https://kobieta.gazeta.pl/kobieta_ekstra/7,155242,18943563,polip-na-cervixie-maria-pawlikowska-jasnorzewska-i-rak-szyjki.html
<https://kultura.onet.pl/ksiazki/maria-pawlikowska-jasnorzewska-kim-byla-poetka-najsłynniejsze-wiersze/t6r1qvc>
https://poezja.org/wz/Pawlikowska-Jasnorzewska_Maria/

https://rcin.org.pl/Content/63779/WA248_81734_P-I-30_nossowska-cztery_o.pdf

https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/9457/1/10_Agnieszka_Kluba_Poetyka_a_%C5%9Bwiatopogl%C4%85d_135_168.pdf

<https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/4040/Ani%20jednym%20korzeniem%20nie%20utkwie%20tu%20przestrzen%20emigracyjna%20i%20jej%20wartosciowanie%20na%20podstawie%20list%C3%B3w%20Marii%20Pawlikowskiej%20Jasnorzewskiej%20do%20meza.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<https://www.encyklopediateatru.pl/autorzy/572/maria-pawlikowska-jasnorzewska>

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/984549,Maria-PawlikowskaJasnorzewska-%e2%80%93-poetka-milosci>

<https://zwierciadlo.pl/kultura/311190,1,maria-pawlikowska-jasnorzewska-niewolnica-milosci.read>

<file:///C:/Users/8/AppData/Local/Temp/Klaudia%20W%20grzyn%20esej%20.pdf>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

POZNAŃ – MIASTO ŚMIECHU*. OPOWIEŚĆ O SATYRZE POZNAŃSKIEJ.

CZĘŚĆ I

Scenariusz zajęć w bibliotece

Trudno jest opowiadać o satyrze. Po pierwsze dlatego, że przez lata była pogardzana i dyskredytowana. Po drugie – satyra jest też jedną z najbardziej ulotnych dziedzin twórczości. Wreszcie – chyba najtrudniej pisać o satyrze poznańskiej, bowiem dla większości ona... nie istnieje.

W dawnych wiekach mało kto przypisywał wagę, by utrwać tak niepoważną dziedzinę twórczości jak satyra. Jeśli już była zapisywana, a jeszcze lepiej – publikowana, to pod wstydlwym pseudonimem. Gdy pod koniec XIX wieku satyra znalazła ujście na scenach kabaretów, była wręcz świadomie pomijana milczeniem przez niektóre periodyki, jako niezbyt ambitna rozrywka, nie zasługująca na miano kultury (nawet kabaret literacki). Podobnie było z komiksem – upowszechniającym wszak także rysunek satyryczny i karykaturę – dopiero później został zaliczony do kategorii kultury, ale tej niższej – popkultury czy też kultury masowej. Na szczęście dzisiaj, w trzeciej dekadzie XXI wieku, spojrzenie również na te dziedziny kultury nieco się zmienia.

Satyra jest też ulotną dziedziną twórczości, gdyż nie zawsze śmieszy po latach; bowiem tutaj, jak nigdzie indziej, liczy się kontekst czy aktualna aluzja. Ponadto – niejeden tekst zyskiwał dopiero w świetnej interpretacji w kabarecie, na estradzie; a jak opisać timbre lub zawieszenie głosu, wymowną pauzę, zabawny akcent? (szczególnie, gdy na początku kabaretu nie było jeszcze jakichkolwiek rejestratorów). Jeszcze bardziej „nieprzekazywalny” jest dowcip sytuacyjny – w danym momencie rozśmiesza do łez; rozpisany na „sceny” i opowiedziany później, może spowodować jedynie „uśmieszek” (nieraz – zażenowania).

Natomiast najtrudniej pisać o satyrze poznańskiej (w szerszym znaczeniu – wielkopolskiej), gdyż ten region Polski kojarzony jest z nudnym porządkiem i powagą, nawet sztywniactwem, ale na pewno nie z polotem czy poczuciem humoru. Nasz scenariusz polemizuje z tym stereotypem. I upowszechnia ([wbrew kolejnej, przypisywanej poznaniakom, cesze – że nie potrafimy chwalić się i pro-](#)

pagować swoich zalet oraz chwalebnych czynów, zwłaszcza indywidualnych) wiedzę o satyrze poznańskiej. Nie tylko bowiem takowa istniała, ale miała swoich „dziejopisów”, dzisiaj również zapomnianych. Ich również chcemy przypomnieć.

Zatem – naszym cicerone** po satyrze poznańskiej będzie **Tadeusz Henryk Nowak** (1908-1983), kiedyś dobrze znany poznaniakom – także pod pseudonimem t.h.n. – dziennikarz i literat, a przede wszystkim satyryk oraz kronikarz poznańskiej cyganerii; powierzyliśmy mu rolę Konferansjera. Pod postacią Redaktora kryje się red. **Julian Mikołajczak** (1921-2012). Ich bogatą wiedzę o satyrze poznańskiej uzupełniają fragmenty: gawęd bywalca salonów Sławomira Leitgebera oraz – w przypadku kabaretu międzywojnia – pierwszej Wielkopolskiej Mikrohistorii prof. Izoldy Kiec. Wreszcie dodajmy, że jednym z pretekstów do wspominków o poznańskiej satyrze jest setna rocznica urodzin **Henryka Derwicha** (1921-1983), popularnego w swoim czasie satyrykarysownika, humorysty i dziennikarza, który przez ponad trzy dekady rozśmieszał nie tylko poznaniaków swoimi sytuacyjnymi dowcipami rysowanymi à propos*** w prasie i telewizji oraz na estradzie.

By forma pasowała do tematyki – nasz scenariusz naśladuje kabaretowe skecze**** i monologi. Powstały one przede wszystkim z cytatów na podstawie (równie ulotnych) artykułów prasowych, dotyczących obu bohaterów (próżno szukać ich biogramów w drukowanych, wielkopolskich słownikach biograficznych czy leksykonach; wyjątek stanowią: *Słownik biograficzny Leszna*, gdzie znajdziemy poważne oblicze H. Derwicha) oraz z unikatowych książyk poświęconych poznańskiej satyrze oraz kabaretowi. (Z powodu ubóstwa takich opracowań, autorka odkurzyła nawet własną pracę magisterską z lat 80. XX wieku [w Bibliografii przy części II scenariusza], w której cytowała – jeszcze z maszynopisu – książkę Juliana Mikołajczaka; w druku, otrzymała ona tytuł *Kpinki i docinki. Z zapisków o satyrze poznańskiej*). Wierzymy, że odrobina uśmiechu przyda się w pandemicznej rzeczywistości.

* Autorka utworzyła tę nazwę w opozycji do tytułu książkowego „Poznań miasto grzechu” Marcina Kąckiego (dawnego kolegi z „Expressu Poznańskiego”, obecnie redaktora i reportera „Gazety Wyborczej”)

** cicerone – potocznie oznacza „oprowadzacza”, pilota (wycieczek turystycznych), przewodnika; jest określeniem książkowym, dawnym, wywodzącym się od rzymskiego pisarza, mówcy i filozofa – Cyncerona.

*** à propos – francuskie wyrażenie wprowadzające temat wypowiedzi; znaczy: w odniesieniu do..., przy okazji...

**** skecze, czyli scenki (krótkie utwory sceniczne) o żartobliwej treści i żywym, dowcipnym dialogu, grywane w kabaretach i teatrach estradowych, często – podobnie jak dowcipy – zakończone zaskakującą puentą.

Cele:

- Upowszechnianie wiedzy o satyrze poznańskiej i kabaretach oraz ich przedstawicielach, w tym...
- ...uczczenie 100. rocznicy urodzin Henryka Derwicha (1921-1983), rysownika-satyryka, artysty plastyka-architekta wnętrz i dziennikarza
- Propagowanie czytelnictwa oraz wiedzy o kulturze (zwłaszcza literaturze) i sztuce...
- ...oraz przysłów i bon motów («zwięzłe, trafne, często dowcipne powiedzenie»)
- Promowanie humorystycznego podejścia do rzeczywistości

Adresaci: uczniowie wyższych klas szkoły powszechnej oraz szkół ponadpodstawowych

Czas: 7 skeczy od 2'30 do 10 minut (razem – w zależności od interpretacji – od 30 do 45 minut)

Metodyka:

- Należy przygotować małą „scenę” (podwyższenie, z zasłoną z tyłu, ewentualnie kurtynami z boku) dla Konferansjera i Redaktora oraz ustawić w rzędach krzesła dla publiczności;
- Konferansjer powinien być elegancko ubrany (ciemna marynarka imitująca frak; biała koszula; może mieć muszkę oraz chusteczkę lub kwiatek w butonierce); Redaktor – w dawnym stylu (nosi marynarkę, może mieć np. okrągłe okulary)
- Zajęcia mogą być prowadzone też zdalnie (z podziałem na role)

Objaśnienia:

- *czarna kursywa – tytuły i cytaty*
- *czcionka w niebieskim kolorze – didaskalia oraz treści mniej ważne (można je pominąć)*

Osoby: Konferansjer, Redaktor, Głos z sali

Konferansjer: *Bonsoir! Guten Abend! Dobry wieczór państwu!*

Humor, satyra – w poznańskim! Nie wierzycie? Koń by się uśmieł? To popatrzcie i posłuchajcie!

Mesdames et Messieurs! Przed Wami – Kabaret Poznań – miasto śmiechu!

Skecz I – Rocznice, jubileusze, czyli „Diablik” tkwi w... efemerydach*

Konferansjer: Jednym z pretekstów do stworzenia naszego programu jest setna rocznica urodzin Henryka Derwicha. Ten znakomity rysownik i humorysta przyszedł na świat dokładnie 23 października 1921 roku. Ale proszę Państwa – co tam 100 lat; 200 lat – to jest dopiero rocznica! „*Mrówka Poznańska*” (1821-1822) miałyby 200. lat!!! Po 150. lat „*Osa*” (1871) i „*Komar*” (1871); tylko trochę młodsze są (wylicza): „*Diablik*” (1874), „*Echo Poznańskie*” (1875), „*Pokraka Poznański*” (1882), „*Latarnia Europejska*” (1891), „*Kropidło*” (1893), „*Diabeł*” (1895), „*Bocian*” (1900). Państwo zapytają, co to za menażeria?

Z sali odzywa się głos:

Redaktor: Poznańskie pisma i pisemka satyryczne, które ukazywały się tylko w XIX wieku...

Konferansjer: Dokładnie to chciałem powiedzieć! Ale wyręczył mnie ekspert, czyli autor „*Zapisków o satyrze poznańskiej*”! Zapraszam do mnie, na estradę!

Redaktor (kontynuuje ze sceny): Aczkowiek te pisma miały charakter efemerydalny*, to jednak sam fakt ich publikacji świadczył o prężności środowisk literackich i prasowych...

Konferansjer: ... mówi to państwu dziennikarz i satyryk oraz redaktor naczelny poznańskiego tygodnika satyrycznego „*Kaktus*”! Brawa dla pana redaktora!

Redaktor (kłania się): Merci! Dankeschön!

Konferansjer: (Jak słyhać, pan redaktor obyty jest także z zagranicą – był również korespondentem Polskiej Agencji Prasowej w Berlinie). Wróćmy do poznańskiej satyry...

Redaktor: „*Kaktus*” – redagowany między innymi przez moją skromną osobę – ukazywał się dopiero w drugiej połowie XX wieku, w czasie tak zwanej „odwilży”, konkretnie w latach 1957-1960. Ale przed nim były jeszcze inne XX-wieczne pisemka: drugi „*Komar*” (1903), „*Tygodnik Literacki i Humorystyczny Orzeł*” (1907), „*Pręgiierz*” Romana Wilkanowicza, wydawany w latach 1913-1914 oraz 1928-30 a także...

Konferansjer: Wyręczę pana redaktora („na stronie” do publiczności) – aby nie nadwyrężyć powagi eksperta (głośno): ...„*Hau, hau*” wraz z „*Ciekawą Kotką*” (1926), jak również... „*Twardy Łeb*” (1935)!

Redaktor: Właśnie...

*efemeryda – oznacza istotę (owada), rzecz lub zjawisko przemijające szybko i bez śladu

Skecz II – Z kart historii, czyli co ma „woł” do satyry

Konferansjer: Myślą Państwo, że XIX wiek to początek satyry w poznańskim? Otóż, nie!

Redaktor: Wątki satyryczne znajdziemy już w najstarszym wierszu świeckim w języku polskim, wygłoszonym w poznańskim zamku, a napisanym około 1400 roku przez Przeclawa Sotę. Utwór dotyczył zachowania przy stole. Autor przeciwstawiał dworskie zachowanie prostackiemu sposobowi bycia...

Konferansjer: ...i chwalił – także po raz pierwszy w poezji polskiej – „cnoty niewieście” oraz urok pań... (sięga po kwiatek w butonierce, wacha go i wzdycha) *Ah, les femmes!*

Redaktor: ...ale przede wszystkim potępiał wszelkie przejawy braku kultury, obrazując typowe błędy ucztujących, niekiedy uciekając się do ujęć satyrycznych, a nawet karykaturalnych.

Konferansjer Cytuję: *A mnogi idzie za stoł,
Siędzie za nim jako woł,
Jakoby w ziemię wetknął koł.*

Redaktor: Dokładnie tak. Karykaturalne porównania do zwierząt zastosował także **Sebastian Fabian Klonowic**, urodzony w 1545 roku w wielkopolskich Sulmierzycach, w poemacie satyrycznym *Worek Judaszów*. Poemat zawiera opisy licznych zbrodni, występków i nieprawości (z którymi Klonowic zetknął się pracując m.in. w kancelarii sądowej). Symbolem zła w utworze jest Judasz, zaś jego worek kryje cztery rodzaje występków, porównanych do zwierząt: pierwszy jest wilk, który symbolizuje potajemne działania; drugi – lis, czyli pochlebstwo i udawane nabożeństwo; trzeci – fałsz i zdrada to ryś, a symbolem tyranii i przemocy jest lew.

Kolejny przykład prastarych więzi Wielkopolski z satyrą, to postać **Krzysztofa Opalińskiego**, łączącego urząd wojewody poznańskiego z rzemiosłem pisar-

skim i jego – wydane incognito* w Lesznie, w 1650 roku – *Satyry – albo przestrogi dla naprawy rządu i obyczajów w Polsce należące*.

Konferansjer: – *Kończ waść, wstydu oszczędz!*

Redaktor: Proszę?...

Konferansjer: Tymi słowy Kmicic błagał małego rycerza Wołodyjowskiego o litość...

Redaktor: Ach, o to chodzi. Zgadza się – w *Potopie* Henryka Sienkiewicza...

Konferansjer (z udaną powagą do redaktora): A ja błagam o litość w sprawie Opalińskiego, którego w tym samym „*Potopie*” noblista przedstawił jako zdrajcę!

Redaktor: Cóż, z tą opinią można polemizować. A ponadto... mówimy przecież o satyrze, a tutaj zasługi Opalińskiego były wielkie (podobnie, jak dla kultury i szkolnictwa Wielkopolski). W swoich satyrycznych *Przestrogach* – używając jaskrawie dosadnego słownictwa – gromił wady współczesnych. Ten interesujący zbiór gawęd obyczajowych i traktatów politycznych, doczekał się pięciu edycji za życia autora...

Konferansjer (na stronie, sciszonym głosem): Autora, który nie przyznawał się do autorstwa *Satyr*... (głośno) Proponuję jednak zostawić Opalińskiego i politykę (nawet w wydaniu satyrycznym), by przejść do nieco lżejszego kalibru – humoru obyczajowego...

*incognito – [wymowa: inkognito] – znaczy: zachowując anonimowość, nie ujawniając swojej tożsamości

Skecz III – *Ramotki, Biesiady* i... poruta

Redaktor: Na przykład do *Ramot i ramotek*? To dzieło **Augusta Wilkońskiego** ukazało się co prawda w Warszawie (gdzie Wilkoński założył stowarzyszenie młodych literatów zwanych przewrotnie *Cechem Głupców*), jednak autora *Ramot* z całą pewnością możemy uznać za Wielkopolanina. Urodził się bowiem w 1805 roku w Kąkolewie koło Leszna, a ostatnie lata życia spędził w Siekierkach pod Kostrzynem (nieдалeko Swarzędza), w majątku swojej żony (*Pauliny Wilkońskiej, znanej w XIX wieku pisarki*), gdzie też został pochowany (w 1852 roku). Dlatego właśnie Wilkońskiego wybrali na patrona organizatorzy Biesiad Humorystów, organizowanych od końca lat 70. XX wieku w Kostrzynie Wielkopolskim...

Konferansjer: A symbol tych biesiad – rycerza Kostro oraz kadyceusz* – stworzył wspomniany przeze mnie na początku Henryk Derwich, również doskonały przykład humoru obyczajowego...

Redaktor (staje się mniej oficjalny, bardziej familiarny): Ach, Henio Derwich! Idealna wprost symbioza cech rasowego dziennikarza z talentem plastycznym. Ta symbioza dawała w efekcie niezwykłą popularność Derwicha. Więcej – rysownik stał się wręcz instytucją publiczną, do której zwracali się czytelnicy, gdy nic innego nie pomagało. Derwich pomagał swoim humorem, bowiem – jak pisał rosyjski dramaturg Mikołaj Gogol...

Konferansjer: „*Ośmieszenia boi się nawet ten, kto nie boi się niczego na świecie...*”

Redaktor: Właśnie! Jak pan wspomniał, rysunki Henia najczęściej dotyczyły sfery obyczajowej, ludzi, „Samego życia” jak nazwał jedną ze swoich wystaw, bardzo rzadko – wydarzeń politycznych.

Konferansjer: Pan redaktor napisał niejedną tekst *À propos H.D.*

Redaktor: Jakże mógłbym nie napisać, skoro również Heniu Derwich należał do współzałożycieli i stałych współpracowników tygodnika „*Kaktus*”.

Konferansjer: W „*Zapiskach o satyrze poznańskiej*” ujawnił pan nawet początki twórcze Henia...

Redaktor: Usłyszałem o nich od późniejszej małżonki rysownika, również artystki plastyczki i rysowniczkii „*Kaktusa*”, Danusi de domo Cholewcyńskiej, która prowadziła wspaniałe archiwum, a także współtworzyła legendę męża. Otóż, swój pierwszy rysunek miał wykonać kilkuletni Henio w dawnym przedszkolu, czyli tak zwanej „ochronce” u siostr elżbietanek, od razu przyczyniając się do niemałego skandalu obyczajowego. Narysował bowiem krowę na rowerze...

Konferansjer: ...*La chèvre!* Słyszałem wersję z kozą...

Redaktor: Krowa czy koza – w każdym razie – mały artysta nie wiedział, co zrobić z wymieniem. W końcu umieścił je na... kierownicy dwuśladu, wprowadzając w zakłopotanie nie tylko swoje światobliwe opiekunki, ale również – wizytującego placówkę – duchownego zwierzchnika...

Konferansjer: Podobno siostry naskarżyły mamie domorosłego rysownika, a ta obsztorcowała syna, że zrobił rodzinie „porutę”. To po poznańsku.

Redaktor: ...zna się te języki! Mnie nie musi pan tłumaczyć, bo – podobnie jak pan – urodziłem się w Poznaniu...

*kadyceusz – laska heroldów, w starożytnej Grecji – oznaka nietykalności urzędnika, służyła do umarzenia sporów; w mitologii – atrybut boskich posłańców, m.in. Hermesa

Skecz IV – Czarny kot, czyli o kabaretach i cyganerii

Konferansjer: Jednak, jak większość satyryków, w ogóle ludzi kultury – wyjechał pan do Warszawy... Z perspektywy stolicy w swojej książce nazywa mnie pan *Wielkopolskim Franzem Fiszerem*...

Redaktor: Przysznażę, biję się w piersi, ale usprawiedliwia mnie fakt, że ja jedynie powtórzyłem to określenie za innymi, chcąc przybliżyć reszcie Polski poznańską satyrę! Bowiem – jak zaprzyjaźniony z warszawskimi skamandrytami Franciszek Fiszer – sypał pan anegdotami i dykteryjkami bez końca! I ten pana styl: daleki od dziennikarskiej sztampy, odznaczający się swoistą przewrotnością, bazujący na grze słów, kalamburze, humorze absurdalnym...

Konferansjer: *Merci beaucoup!*

Redaktor: Wyjaśnię także, dlaczego swoją konferansjerkę przeplata pan francuskimi słowami...

Konferansjer: *S'il vous plaît* – bardzo proszę...

Redaktor: Nie tylko z racji starannego, przedwojennego wykształcenia, ale ponieważ nawiązuje pan do źródeł kabaretu. Bowiem pierwszy *cabaret artistique* powstał w 1881 roku w Paryżu, a nazwany został później...

Konferansjer: *Chat Noir*...

Redaktor: Tak jest – co znaczy: *Czarny Kot* ...

Konferansjer: To mi znowu przypomina o Heniu Derwichu...

Redaktor: Kabaret?...

Konferansjer: Też, ale przede wszystkim – czarny kot! Henio był bardzo przesądny: gdy widział czarnego kota, przechodził na drugą stronę ulicy. I to nie tylko trzynastego w piątek... Do trzynastki Derwicha jeszcze wrócimy, ale teraz proszę opowiedzieć o początkach kabaretu w Poznaniu...

Redaktor: Przecież nie będę wyręczał pana – znawcy przedwojennego kabaretu i poznańskiej cyganerii artystycznej ...

Konferansjer: Ah, „*la Bohème, laa Bohème*”! (nuci jak Aznavour; poczem kłania się redaktorowi i mówi) *Enchantée!* Miło mi, *mon rédacteur!* A zatem...

– Nieprawdą jest, że w Poznaniu nie było „cyganerii”. Była, była, nawet bardzo urocza. Wystarczy wspomnieć Hernesa, Grusa, Swinarskiego, Jerzego Gerżabka czy Tolę Korjan, córkę Janowskiej-Kopczyńskiej. Sam zaraziłem się od nich satyrą, a było to jeszcze w kawiarni „Warszawianka” przy alei Marcinkowskiego...

Redaktor: W nieistniejącym dzisiaj budynku, w miejscu nowej części Muzeum Narodowego...

Konferansjer: ... Tam bowiem **Ludwik Puget** [czyt. Puszet], rzeźbiarz i satyryk w jednej osobie, człowiek z nieodłączną fajką w zębach (nawet w czasie recytacji!) założył kabaret literacki „Różowa Kukułka”. W parę lat później spotkał się w Klubie Szyderców „Pod Kaktusem”.

Redaktor: Właśnie do nazwy przedwojennego kabaretu nawiązywał tytuł tygodnika satyrycznego „Kaktus”, który później redagowałem...

* Słowo „bohema” pochodzi z francuskiego la bohème, a oznacza cyganerię artystyczną, czyli środowisko artystyczne, które spędza czas na wspólnych zabawach i tworzeniu, demonstrowując pogardę dla konwenansów, norm społecznych i materializmu. „La Bohème” – słynna piosenka Charlesa Aznavoura.

Skecz V – Żdziebko o Żdziebku

Redaktor: Jednak zanim opowie pan o Klubie Szyderców – żeby nam się chronologia zgadzała – dodam jeszcze Żdziebko...

Konferansjer: ...co w gwarze poznańskiej znaczy trochę...

Redaktor: ... uzupełnię jeszcze żdziebko o Żdziebku – pierwszym poznańskim kabarecie w międzywojennym Poznaniu. Gwarową nazwę zawdzięcza podobno **Romanowi Wilkanowiczowi**, twórcy *Pręgierza* i innych poznańskich pism satyrycznych. Popularny „Wilk” marzył też o stworzeniu w Poznaniu kabaretu, jednak źle wyszedł na spółce z **Arturem Marią Swinarskim** przy tworzeniu pierwszej szopki *Żdziebka*...

Konferansjer: *Nosił wilk razy kilka, ponieśli i... Wilka – jak mówi przysłowie*. Oj, Arturek niejedno miał za uszami! Potrafił „obsmarować” i wystawić do wiatru nawet najbliższych przyjaciół*...

Redaktor: ...W każdym razie kabaret *Żdziebko* zainaugurował działalność 1 grudnia 1928 roku w restauracji Teatru Wielkiego przy ulicy Fredry bez Wilka-Wilkanowicza. Autorem rysunku na pierwszym zaproszeniu, identyfikowanego później z kabaretem (oraz ujawniającego malarski rodowód przedsięwzięcia – *dziewczyna dosiadająca konia przywołuje słynny obraz Szał uniesień Władysława Podkowińskiego*) był artysta grupy „Świt”, **Władysław Roguski**, który stał się nadwornym rysownikiem *Żdziebka*.

Konferansjer: To pierwszy, ale nie ostatni przykład tego, że artyści plastycy współtworzyli kabaret. Sam Swinarski był z wykształcenia m.in. grafikiem ...

Redaktor: ...i scenografem. Swinarski nawiązał do artystycznego rodowodu *Żdziebka*, tworząc w marcu 1929 roku pierwsze z serii literackich *Karykatur poznańskich* (a do drugich *Karykatur własnoręcznie wykonał kukielki*).

Konferansjer: *Żdziebko* nie miał długiego żywota...

Redaktor: Rzeczywiście – powstały tylko trzy programy (w latach 1928-30). Ale pozostały po nim poznańskie szopki, wydane w postaci ekskluzywnych (w *nie-wielkim nakładzie, numerowanych*) książeczek, podpisanych pseudonimem Artura Marii Swinarskiego – Knock-out...

Konferansjer: ...w których to satyryk nie tylko „znokautował” poznańskich oficjeli, przyjaciół i znajomych artystów, ale...

Redaktor: ...podobnie jak w przypadku Wilkanowicza, pozbył się współautora**

Konferansjer: Prawdziwie *demoniczny Arturek* – jak o nim mówiła Magdalena Samozwaniec, Kossakówna z domu (i ona występowała w *Klubie Szyderców*)...

Redaktor: Cóż, jak uzasadniał sam zainteresowany (AMS): „*Bóg stworzył poetów, by człowiekowi żyło się łatwiej. Ale żeby mu nie było za dobrze, stworzył też satyryków*”.

Konferansjer: Ale dzięki temu satyrykowi rodem z Brodnicy, powstał w Poznaniu prawdziwie artystyczny kabaret...

Redaktor: Niejeden powstał, ale też padł... *Żdziebko* padło, wyklęła się – jak pan wspominał – *Różowa Kukulka* Ludwika Pugeta***. Artur Maria najpierw dla *Kukulki* pisał, a później miał się przyczynić do jej „ukatrupienia”, by stworzyć kolejny kabaret – *Klub Szyderców „Pod Kaktusem*”.

Konferansjer: Nie mogę złego słowa powiedzieć – w *Klubie Szyderców* udało mi się zaistnieć; miałem tam... no nie sukcesy, ale osiągnięcia w pracy kabareciarza: zapisałem na swoim koncie kilka kalamburów, powiedzonek, czy wreszcie point, które nierzadko weszły do powiedzeń obiegowych. Artur Marya – chytry na ostrą satyrę i celny żart – nagradzał mnie nawet swoim uznaniem i niekiedy... kielichem (na kredyt, oczywiście, bo groszem nie zalatywaliśmy).

Redaktor: Jednak, po kilku blefach****, Swinarski zrealizował groźbę o rozstaniu z Poznaniem – pożegnał się lirycznie *Balladami poznańskimi* (z tomiku *Dęby w Rogalinie*, 1933), przyznając: „*Nie miałem dla Was nic prócz śmiechu, / nie miałem dla Was nic prócz drwin –/ nadeszła i na mnie pora*”. Poznań opuścił również Ludwik Puget, który *Różową Kukulkę* reanimował, ale już w Krakowie (razem z synem Jackiem).

* Chodzi m.in. o Emila Żegadłowicza, inicjatora powstania kabaretu, z którym Swinarski najpierw bardzo się przyjaźnił, a później zwyzywał w pamflocie, tworząc jego popularne przezwisko – „Emilencja”; ten znów zrewanżował się satyrą „*Do Marii*”, „panną Marią”

nazwał w pierw Artura Marię (znanego też z upodobań homoseksualnych) Stanisław Ignacy Witkiewicz, którego Swinarski był sekretarzem.

** Tym współautorem był Sobótka (pseudonim dziennikarza i satyryka, Leona Sobocińskiego)

*** L. Puget – artysta-rzeźbiarz i historyk sztuki z Krakowa (dlatego jego kabaret miał bardzo zielonobalonikowy charakter), związał się z Poznaniem i Wielkopolską za sprawą żony, Julii z Kwileckich, też artystki malarki, ukrywającej się pod inicjałami J.K., oraz majątku w Oporowie.

**** Blef – celowe wprowadzenie innych osób w błąd.

Skecz VI – W *Stratosferze* z Hernesem, czyli potyczki z policją

Konferansjer: *Adieu!* Albo raczej – *au revoir*. Znaczy – nie mówię *żegnajcie*, ale *do widzenia!* Niech Hermes nad wami czuwa!...

Redaktor: Powiedział pan Hernes?

Konferansjer: Jeszcze nie. Powiedziałem Hermes**, mając na myśli greckiego boga podróży i podróżnych (oraz kupców i... złodziei), życząc moim „kolegom po fachu” *bon voyage* w podróży do innych ośrodków kultury.

Natomiast, jeśli chodzi o mnie i sztukę kabaretową – i to w Poznaniu! – udało mi się osiągnąć... nie, nawet nie Parnasu, ale samej *Stratosfery!* Tam właśnie – w *Stratosferze* działałem na niwie satyry razem z **Tadeuszem Hernesem** – założycielem i *spiritus movens* tego kabaretu. Tadzio był mi też „bratem łątą” jako wieczny student (on studiował między innymi prawo i filologię na Uniwersytecie Poznańskim, ja – dziennikarstwo, u Wańkowicza!, w Warszawie) oraz kompan (na moim ślubie i weselu**). Wiedliśmy życie *par excellence* cygańskie...

Redaktor: Hernes znany był też ponoć z tego, że co jakiś czas wywoływał skandal. Jednak, w przeciwieństwie do Swinarskiego, był przykładem skandalisty „surrealistycznego”, to znaczy takiego, który wywoływał skandal „*jak najczęściej, jak najśmieszniej i bez używania przemocy*”****.

Konferansjer: To prawda. Na przykład podczas PeWuKi (czyli słynnej *Powszechnej Wystawy Krajowej w 1929 roku w Poznaniu*) „podsiadł” samego prezydenta Ignacego Mościckiego! Gdy policjant chciał usunąć intruza, argumentując, że to „miejsce honorowe”, Tadzio z kamienną twarzą odparował mniej więcej tak: „*A czy ja jestem bez honoru?!*”

Redaktor: Czy to ten incydent zapewnił mu przydomek „Prezydent”? I chyba to nie jedyny przykład, gdy Hernes miał na pieńku z policją?

Konferansjer: Zgadza się! Miał też inne przezwisko – „Tadzio z Borzychowa”...

Redaktor: Chyba z Borzykowa? Tadeusz Hernes urodził się w 1906 roku w Borzykowie, gmina Kołaczkowo, powiat wrzesiński...

Konferansjer: O literkę nie chodzi... Natomiast przypomniał mi się kolejny skandal, gdzie główną rolę odegrał Tadzio i... świnia z Borzykowa. Przytaszczył to zwierzę do Poznania właśnie z rodzinnej wsi, by na placu Wolności zaprotestować – wraz z innymi studentami – przeciwko ograniczaniu autonomii uczelni. Satyryk w towarzystwie świni ubranej w koszulkę z nazwiskiem sprawcy ograniczeń – ministra oświecenia publicznego – zdominowali cały wiec. Oczywiście, tak oryginalną parę zauważyli także stróże porządku i prawa – Hernes został aresztowany, a następnie ukarany grzywną. Fakt ten posłużył mu do kolejnego żartu – ze sceny kabaretu *Stratosfera* wygłosił tekst: *Zostałem aresztowany przez świnie. Policja postąpiła ze mną po świńsku!*

Redaktor: Wydarzenie skomentował (w swoim stylu) Artur Maria Swinarski w felietonie „Człowiek i świnia”, opublikowanym w „*Kurierze Poznańskim*” i „*Orędowniku Wrzesińskim*”.

Konferansjer: Ten rozgłos sprawił, że panowie z „granatowej” policji – najczęściej incognito – odwiedzali nasz kabaret. Na jedną z premier zawitał nawet sam komisarz. Tadzio zareagował w mig, mówiąc: *Zaczynamy nasz program pod... auspicjami!*

Redaktor: Przypomnijmy, że kabaret *Stratosfera* miał swoją siedzibę w Domu Akademickim przy alei Niepodległości...

Konferansjer: ...czyli przy dawnych Wałach Leszczyńskiego. Tadzio był kapitalnym konferansjerem, który najczęściej improwizował...

Redaktor: ...a pan – autorem kąśliwych tekstów, felietonów, w które ingerowała sanacyjna cenzura.

Konferansjer: Nie oszczędzałem przy tym i siebie. Zapytano mnie kiedyś z widowni w *Stratosferze*, skąd mi się to bierze. – *Rozum mówię wyjątkowy – odrzekłem – kiedy strzelili mi do głowy.*

Redaktor: W Klubie Szyderców i kabarecie *Stratosfera* udzielało się wielu utalentowanych, przede wszystkim młodych ludzi, którzy z dobrym skutkiem zabawiali widzów: Gwidon Miklaszewski – rysunkami humorystycznymi...

Konferansjer: ...jak wiele lat później Henryk Derwich...

Redaktor: ...Ludomir Budziński – grą na fortepianie...

Konferansjer: ...potem zasiadał przy organach w kinie Słońce...

Redaktor: Józef Przęda – piosenkami...

Konferansjer: ...po latach był czołowym śpiewakiem poznańskiej Opery...

Redaktor: ...a reszta członków *Stratosfery* – czym kto umiał. Ale chyba nikt nie mógł się równać z Tadeuszem Hernesem...

Konferansjer: ...Był specem od rozmaitych kawałów sytuacyjnych, (jak Henio Derwich w rysunkach).

Redaktor: A zatem to kolejne przykłady, że przed wojną w nadwarciańskim grodzie toczyło się bujne życie kulturalne, zakwitły literackie kabarety, gdzie wspomniani wybitni pisarze, poeci, satyrycy...

Konferansjer: ...(jednym z nich był też Jan Sztaudynger)...

Redaktor: ...śpiewacy i pieśniarze, aktorzy i podróżnicy...

Konferansjer: (Arkady Fiedler!)

Redaktor: ...stwarzali wieczory, o których głośno było nie tylko w Poznaniu. Fama niosła o tych artystycznych wydarzeniach aż do Zielonego Balonika Boya, do głośnego warszawskiego Momusa, który w latach międzywojennych gromadził śmietankę warszawskich autorów.

Konferansjer: Fama tak głośna, że uprowadzili nam z Poznania na przykład rewelacyjną Tolę Korjan...

* ...Swinarski wróci do powojennego Poznania z *Achillesem i pannami*; właśnie w poznańskim Teatrze Satyry sztuka Artura Maryi będzie miała prapremierę 31 grudnia 1955 roku.

** Hermes w tamtym czasie (lata 30. XX wieku) czuwał także nad T.H.N.-em – w podróży poślubnej z Izabelą (z domu Słam, zwaną przez męża i znajomych Ilką) statkiem *Kościuszko* (Portugalia, Maroko francuskie, Wyspy Kanaryjskie, Madera...), którą – dosłownie! – wygrał na loterii. A Hernes Tadeusz (wraz Grusem i innymi przedstawicielami cyganerii) był gościem na ślubie i weselu Nowaków, w domu panny młodej przy ul. Kantaka 1.

*** określenie z „*Poradnika surrealistycznego*”

Skecz VII – Poznań kochać..., czyli Ucieszne przygody obieżyświatów

Redaktor: Oprócz programów satyrycznych, międzywojenne kabarety inicjowały też słynne na całe miasto (i nie tylko) zabawy...

Konferansjer: *Bien sûr!* Oczywiście! Na przykład „*Kaktus*” z okazji Sylwestra urządzał zwykle bale pod ekscentrycznymi nazwami, jak „*Bal macabre*”, „*Bal banale*” itp. Oczywiście ludzie pchali się drzwiami i oknami, nie brakło i snobów. Aby tych ostatnich odstraszyć, Swinarski dawał w prasie ogłoszenia takiej np.

treści: „Wszystkie służące mają dziś wychodne i przychodzą do „Kaktusa” lub: „Inteligentom wstęp wzbroniony”, czy po prostu „Do cholery, czego się do nas pchacie”. Wywierało to jednak wręcz przeciwny skutek i ciasno było jak w pełnej butelce wódki.

Redaktor: To ja mam teraz skojarzenie...

Konferansjer: Z cyganerią czy z... wódką?

Redaktor: Właściwie z jednym i z drugim, ale przede wszystkim – z rysunkiem i karykaturą.

Konferansjer: *Je sais, je suppose* (wiem, domyślam się) ... Chodzi o Kazia Grusa!

Redaktor: Kolejny satyryk, **Kazimierz Grus** – zaryzykowałbym nawet – świątowej sławy karykaturzysta...

Konferansjer: ...związany też z Poznaniem, z Wielkopolską, o czym mało się mówi!

Redaktor: Właśnie, a Grus urodził się we wsi Murzynno w powiecie inowrocławskim, który w międzywojennej Polsce należał do Wielkopolski...

Konferansjer: *Z Kujaw się wywodzę, z rodu bogatego...* – żartował przy kawiernianym stoliku „*Kujawy*” w Poznaniu.

Redaktor: Naprawdę był synem niezbyt zamożnego organisty, ale w drukarni w Grudziądzu znalazł zamożnego protektora, który wysłał go na studia zagraniczne do Lipska i Liège, gdzie studiował ekonomię polityczną, a następnie na studia artystyczne w Berlinie, Monachium, Petersburgu i Paryżu...

Konferansjer: Ale Poznań Grus ukochał nade wszystko... Pamiętam (a fakt ten utrwaliła we wspomnieniach także żona Grusa, dzięki mężowi związana z Poznaniem, nie mniej znana od niego artystka **Maja Berezowska**), jak Kazio powtarzał: „*Poznań można mocno kochać, bo wart jest tego*”. Razem współpracowaliśmy z „*Kurierem Poznańskim*”, bywaliśmy w poznańskich kabaretach. No i Kazio był bohaterem niezliczonych anegdot. Oj, mógłbym długo opowiadać...

Redaktor: Nie wątpię...

Konferansjer: A jednak – i mimo wszystko – tak zwana „reszta Polski” ciągle ma czelność upowszechniać kolejny stereotyp, że tylko „element napływowo” tworzył poznańską satyrę i kabarety...

Redaktor: ...Roguski – z Warszawy, Puget z Krakowa, Zegadłowicz ze Śląska...

Konferansjer: ...Derwich ze... Szwajcarii!

Redaktor: No, właśnie... Proszę wyjaśnić tę okoliczność szanownej publiczności.

Konferansjer: Otóż... jest w tym cząstka prawdy: Henio Derwich pochodził ze Szwajcarii, tyle że... Kaszubskiej! Urodził się bowiem – jak to już zostało powiedziane – sto lat temu, w malowniczej okolicy nazwanej tak szumnym mianem...

Redaktor: A konkretnie urodził się w Sulminie, gmina Żukowo, powiat kartuski...

Konferansjer: W takim razie poproszę pana redaktora o uzupełnienie, skąd ten Sulmin?...

Redaktor: Po prostu ojciec Henryka, Stanisław Derwich, rodowity Wielkopoleanin i kapral pułku strzelców granicznych, wtedy – w 1921 roku – strzegł w Sulminie nowo powstałej granicy polskiej i Wolnego Miasta Gdańska. Zresztą młodzi małżonkowie – Stanisław i Franciszka (z domu Łukowska) Derwichowie wkrótce wrócili do wielkopolskiego Leszna – i z tym miastem wiąże się dzieciństwo i młodość Derwicha...

Konferansjer: Powiem więcej – Heniu Derwich tylko urodził się na Pomorzu, ale przez całe swoje życie związany był z Wielkopolską: Leszmem, również Gniezmem i Koninem, a najdłużej z Poznaniem. Podobnie Kazio Grus – choć jeździł po kraju, a nawet po Europie z Paryżem włącznie, często zaglądał do Poznania, także po wojnie; a wtedy niejedną setkę wychyliłiśmy, wspominając cygańskie życie w Poznaniu...

Redaktor: To dodam jeszcze – o czym również mało kto wie – że w Poznaniu Kazimierz Grus z Tadeuszem Hernesem stworzyli w 1936 roku serial komiksowy pt. *Ucieszne przygody obieżyświatów*. W jednym z odcinków bohater nazywa się po prostu... Hernes. I rusza tropem swego psa, który coś wywęszył w murze kamienicy (*jest i akcent poznański: **Naród sobie* i pies sobie***), więc: „*Hernes w zdobywaniu biegly, / wyjmuje ze ściany cegły / I choć rzadko to się zdarzy, / z pracą bardzo mu do twarzy*”.

Konferansjer: I to napisał sam Hernes o sobie (*a Grus zilustrował!*) Heniu Derwich też miał poczucie humoru na swój temat. Bohater jego rysunków: łysy facet z dużym nosem, często w kapeluszu, to jego autokarykatura. Natomiast spektakularna łysina łączyła Derwicha z wizerunkiem Grusa. Ponadto obaj karykaturzyści wspólnie rysowali zwierzęta.

**Naród sobie – taki napis widnieje na budynku Teatru Polskiego w Poznaniu.*

Część II – w następnym numerze „Poradnika Bibliograficzno-Metodycznego”.

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

75 LAT historii Szkoły Podstawowej nr 3 we Wrześni 1945-2020 oraz 20 lat historii Gimnazjum nr 1 we Wrześni 1999-2019 / Marian Torzewski. – Września : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wrześni, 2021. – 322 s. : fot., portr.

100 wpływowych kobiet [z Wielkopolski] / red. Katarzyna Skleplik. – Poznań : Polska Press Sp. z o.o., 2021. – 112 s. : portr.

100RZEŻBA : przeszłość, terażniejszość, przyszłość : wystawa jubileuszowa Wydziału Rzeźby Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu = jubilee exhibition of the Faculty of Sculpture University of the Arts in Poznań / red. i tł. Jacek Lang; red. nauk. Wiesław Koronowski; Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu. – Poznań : Uniwersytet Artystyczny, 2020. – 192 s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

Publikacja towarzysząca wystawie z okazji 100. rocznicy powstania Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu pt. „100RZEŻBA. Przeszłość. Teraźniejszość. Przyszłość.” w Bramie Poznania ICHOT w Poznaniu w 2019 r.

ADAMOWO / Tomasz Weiss. – Wolsztyn : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Wolsztyn im. Stanisława Platerra, 2020. – 187 s. : fot., portr., tab. – (Ocalić od Zapomnienia)

Bibliografia s. 173-176. Indeks

Historia miejscowości od XVIII w. Dot. także Powstania Wielkopolskiego

ANALIZA możliwości zasilania jezior Powidzkiego Parku Krajobrazowego zasobami wodnymi rzeki Warty oraz szczytowego stanowiska Kanału Ślesińskiego : ekspertyza / zespół aut. Jan Przybyłek [i in.]. – Poznań : Województwo Wielkopolskie – Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, 2020. – 150 s. : fot., mapy, tab., wykr.

AUTOBUSY z Bolechowa 1996-2018 : Neoplan, Solaris / Marek Kuc. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2020. – 117 s. : fot., wykr.

BŁĘKITNA Armia w drodze do Polski : przystanek Ostrów / Donata Dominik-Stawicka, Marian Franciszek Nowak. – Ostrów Wielkopolski : Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne, 2020. – 255 s. : fot., portr., tab. – (Biblioteka OTG)

M.in. biogramy hallerczyków Ziemi Ostrowskiej, wydarzenia historyczne związane z pobytem Armii Polskiej we Francji w Ostrowie Wlkp. i okolicach oraz upamiętnienie żołnierzy

BYŁA sobie ulica... / Ireneusz Rutkowski. – Wolsztyn : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Wolsztyn im. Stanisława Platara, 2020. – 255 s. : il. – (Ocalić od Zapomnienia)

Wspomnienia byłego mieszkańca Wolsztyna z czasów dzieciństwa i młodości

BYŁEM cichszy od świata... : wspomnienia o Andrzeju Sulima-Surynie / Katarzyna Hołyst. – Piła : Wydawnictwo Media Zet Zuzanna Przeworska, 2021. – 246 s. : fot., il., portr.

Poeta pochodzący z Krzyża Wielkopolskiego (1952-1998)

CÓRKA nieboszczyka / Joanna Jodełka. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2020. – 422 s.

Stanowi początek cyklu, cz. 2 pt.: Pamiętnik Karła

Akcja powieści toczy się w Poznaniu

CUDNE ziele : konkursy na tradycyjny bukiet zielny w latach 2012-2020 w Budziszławiu Kościelnym [w Filii Bibliotecznej i Izbie Pamięci Wsi, Młynarstwa i Rolnictwa] / koordynacja prac redakcyjnych Magdalena Siupa. – Kleczewo : Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, [2020]. – 92 s. : fot., portr.

CZARNKÓW : miasto z historią : szlaki turystyczno-historyczne / tekst Romualda Bartkowiak, Karolina Rążewska-Golik; koncepcja przewodnika i katalog obiektów Romualda Bartkowiak, Karolina Rążewska-Golik. – Czarnków : Urząd Miasta, 2020. – 56 s. : fot., pl.

CZYN zbrojny Chłapowskich / Emilian Prałat. – Poznań : Archiwum Państwowe w Poznaniu : Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 2020. – 251, [4] s. : fot., portr., tab.

Bibliografia s. 241-[245]. Indeks

Tekst także w jęz. niemieckim

Działalność wojskowa członków rodziny związanej z Wielkopolską

DOM pod Czerwonym Dębem / Grzegorz Skorupski. – Gdańsk : Wydawnictwo Oficynka, 2020. – 368 s.

Kontynuacja kryminału: Cz. 1 pt. Smak błękitu, cz. 2 pt. Dłonie śmierci

Akcja książki toczy się w Gostyniu i okolicach w 1930 r.

DŹWIĘKI mojego życia : wspomnienia muzyka / Franz Xavier Scharwenka. – Szamotuły : Muzeum Zamek Górków w Szamotułach ; [Warszawa] : Instytut Muzyki i Tańca, 2020. – 183 s. : fot., portr.

Indeks

Polsko-niemiecki pianista i kompozytor pochodzący z Szamotuł, związany z Poznaniem (1850-1924)

ESEJE z dziejów Lipki i okolic / Jacek W. Włodarczyk. – Lipka : Złotów : Muzeum Ziemi Złotowskiej, 2020. – 77 s. : fot., mapa, portr.

Bibliografia s. 73-77

GŁAZ : wiersze wolsztyńskie = Findling : Wollsteiner Gedichte / Adam Żuczkowski; tł. Eugeniusz Wachowiak; wstęp Sergiusz Sterna-Wachowiak; rys. Georgij Safronow. – Wyd. 2 poszerz., dwujęzyczne. – Zielona Góra : Towarzystwo Miłośników Zielonej Góry Winnica, 2020. – 117 s. : il.

Tekst także w jęz. niemieckim

Dot. m.in. osób związanych z Wolsztynem i ziemią wolsztyńską

GINNA Kazimierz Biskupi zaprasza : [informator] / teksty i oprac. redakcyjne Ryszard Jałoszyński. – Kazimierz Biskupi : Gminny Ośrodek Kultury w Kazimierzu Biskupim, [2020]. – 31 s. : fot., mapy, portr.

GRANATOWI bohaterowie Ziemi Kępińskiej / Mateusz Lewek. – Kępno : Stowarzyszenie Nasz Bezpieczny Powiat Kępiński, 2020. – 103 s. : fot., portr.

Dot. policjantów z przedwojennego powiatu kępińskiego zamordowanych w sowieckich i hitlerowskich obozach zagłady podczas II wojny światowej

HISTORIA Śremu na wesoło : od 4500 r. p.n.e. do 1794 r. / scen., rys. Artur Ruducha. – Śrem : Urząd Miejski, 2020. – 44 s. : il.

Komiks dla młodzieży

KADECKIE barwy / Henryk Pawłowski. – Rawicz : Muzeum Ziemi Rawickiej ; [Sieradz] : [ProfArt], 2020. – 77 s. : fot., portr.

Korpus Kadetów w Rawiczu w latach 1925-1939

KALISKI aktor Ignac : opowieść o Ignacym Lewandowskim (1940-2009) / Zbigniew Kościelak. – Kalisz : [nakładem autora], 2021. – 29, [15] s. : fot., portr.

Aktor Teatru im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu

KALISZANIE na ringu 1932-2019 : Tom 1 / Janusz S. Stabno. – Wrocław : My Wojownicy, 2021. – 344 s. : fot., portr.

KALISZANIE na ringu 1932-2019 : Tom 2 / Janusz S. Stabno. – Wrocław : My Wojownicy, 2021. – 420 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 412-414

KANON krajoznawczy województwa wielkopolskiego / pod red. Włodzimierza Łęckiego; teksty Paweł Anders [i in.]. – Wyd. 2 zaktual. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2020. – 320 s. : fot., mapy, tab.

Walory krajoznawcze poszczególnych powiatów

KAZIMIERZ Kaczmarczyk 1878-1966 : archiwista i historyk / Jarosław Matysiak. – Poznań : Archiwum Państwowe, 2020. – 278 s. : fot., portr.

Bibliografia prac K. Kaczmarczyka s. 242-259. Bibliografia s. 260-276

Dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu w latach 1925-1939 i 1945-1953

KOŁA Gospodyń Wiejskich w Wielkopolsce / red. Daria Przybysz, Leszek Graczy; Głos Wielkopolski. – Poznań : Polska Press Sp. z o.o., 2021. – 200 s. : fot., portr.

KOŚCIOŁY drewniane powiatu średzkiego / Stanisław Bernard Frankowski. – Środa Wielkopolska : Średzkie Towarzystwo Kulturalne, 2020. – 15 s. : fot., portr.

KSZTAŁTOWANIE się podstaw naukowych archeologii w Wielkopolsce do 1918 roku / Jakub Linetty. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Historii UAM, 2020. – 460 s. : fot., il., mapa, portr., tab.

Bibliografia s. 419-458

LEGENDA o Noteckim Skrzacie : wędrówka pierwsza / Krystyna Heppner; il. Magda Chodorowska. – Wielenń ; [Poznań] : Garmond Oficyna Wydawnicza, 2020. – 38 s. : il.

Publikacja dla dzieci dot. Wielenia

LEGENDA o założeniu Złotowa : podania, legendy i opowiadki złotowskie / Jowita Kęcińska-Kaczmarek; il. Katarzyna Filipek. – Złotów : Muzeum Ziemi Złotowskiej, 2020. – 142 s. : il.

Publikacja dla dzieci

LUZIE polskiego samorządu – województwo wielkopolskie : trzydziestolecie restytucji polskiego samorządu terytorialnego 1990-2020 / Marek Aleksander Miros. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2020. – 550 s. : portr., tab.

Wywiady z samorządowcami

MAKSYMILIAN Jackowski [1815-1905] : organicznik, działacz ruchu ludowego, edukator i wydawca pism dla rolników / red. Lech Wojciech Szajdak; Fundacja Zakłady Kórnickie, Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego Polskiej Akademii Nauk, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy. – Poznań : Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN, 2020. – 192 s. : fot., portr.

MASZYNY przedwojennych konińskich fabrykantów / tekst Elżbieta Sztambewska. – Konin : Muzeum Okręgowe, [2021]. – 18 s. : fot.

METROPOLIA Poznań 2010-2019 = Poznań Metropolitan Area 2010-2019 / zespół aut. Agnieszka Bieniek [i in.]; pod kier. Ewy Kowalki. – Poznań : Urząd Statystyczny, 2020. – 112 s. : mapy, tab., wykr. – (Analizy Statystyczne)

MIĘDZYCHÓD : legendy, podania, gawędy / Łukasz Bernady; il. Wiera Kalinowska. – Poznań : Garmond Oficyna Wydawnicza, 2020. – 51 s. : il.

Publikacja dla dzieci

MŁODZIEŻ szkół średnich wobec sakramentu pokuty i pojednania na przykładzie archidiecezji gnieźnieńskiej / Andrzej Bohdanowicz. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny, 2020. – 197 s. : wykr. – (Studia i Materiały / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny; 208)

Bibliografia s. 163-167

MOJE dzieciństwo i młodość : zapisane w pamięci i na fotografiach : Międzychód stolica krainy 100 jezior : rys historyczny : zarys drzew genealogicznych rodzin: Sobkowskich – Białkowskich – Kineckich – Pospiesznych – Mameków – Piosków / Marek Paweł Pospieszny. – Międzychód : Drukarnia Międzychód, 2020. – 141 s., [1] k. tabl. złoż. : fot., portr., tabl. geneal.

MROCZNE Gniezno : kryminalna kronika miasta i okolic z okresu międzywojennego : intrygi, skandale i zbrodnie / Rafał Wichniewicz. – Gniezno : Wydawnictwo Vipart, 2020. – 309 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 300-301. Indeks

NA CAŁEGO / Piotr Bojarski. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2020. – 414 s.

Akcja powieści toczy się m.in. w Poznaniu

NASZE życie i aktywność : działalność i praca społeczna / Henryk Franciszek Marciniak. – Poznań : Media-Expo Wawrzyniec Wierzejewski, 2020. – 168 s. : fot., portr.

Henryk Marciniak, nauczyciel wychowania fizycznego i działacz społeczny z Poznania

NIE bójcie się nas : osoby inne kulturowo, zagrożenie czy szansa? / Anna Szymkowiak. – [Kraków] : Ridero, 2020. – 31 s. : portr.

Raport z przeprowadzonych warsztatów w jednej z poznańskich szkół

„NIE całkiem umarliście...” : miejsca spoczynku Rektorów Uniwersytetu Poznańskiego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / red. Zbigniew Pilarczyk; współpr. Maria Buzińska [i in.]; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : UAM Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 169 s. : fot., portr.

NIEBIAŃSCY : olimpijczycy z Południowej Wielkopolski / Piotr Młoczyński. – [Ostrów Wielkopolski] : Wydawnictwo Vera bis, 2021. – 222 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 215-216

OKRUCHY życia / Adam Szymański. – Wolsztyn : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Wolsztyn im. Stanisława Platerra, 2021. – 235 s. : fot. – (Ocalić od Zapomnienia)

Nowele oparte na wydarzeniach autentycznych ukazujące życie na wielkopolskiej wsi

PAMIĘTNIK karła / Joanna Jodełka. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2021. – 356 s.

Stanowi część 2 cyklu, cz. 1 pt.: Córka nieboszczyka

Akcja powieści toczy się w Poznaniu

PLECEMIN : historia z uśmiechem / Dariusz Kowalski; rys. Andrzej Gruszka; [Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju Wsi Plecemin]. – Piła : Studio K2 Krzysztof Rauhut, [2020]. – 31 s. : il.

POZNAŃSCY saperzy 1919-1939 / Władzimir Becker, Franciszek Idkowiak. – Wyd. 2 poszerz. i uzup. – Poznań : Media-Expo Wawrzyniec Wierzejski, 2020. – 381 s. : fot., mapy, portr. + 1 płyta CD
Bibliografia s. 163-169. Indeks

PRZYRODA Piły : geografia, bioróżnorodność, historia / red. Rafał Ruta. – Piła ; Świebodzin : Klub Przyrodników, 2020. – 508 s. : fot., mapy, tab.
Bibliografia s. 476-492

SZAMOTUŁY : dzieje miasta / Piotr Nowak. – Szamotuły : Miasto i Gmina, 2020. – 623 s. : fot., mapy, portr.
Bibliografia s. 571-584. Indeks

SZLAK Piastowski : architektura i rzeźba romańska : przewodnik turystyczny / Damian Rybak. – Bydgoszcz ; Strzelno : PTTK im. Antoniego Słowińskiego w Strzelnie : Muzeum – Romański Ośrodek Kultury im. Ottona i Bolesława ; Kruszyń Krajeński : Wydawnictwo Koronis, 2020. – 71 s. : fot., pl.

SZYBKI szmal / Ryszard Ćwirlej. – Warszawa : Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza, 2020. – 510 s.

Akcja powieści toczy się we Wronkach, Szamotułach i Poznaniu w latach 80. XX w. oraz współcześnie

TAJEMNICE licheńskiego jeziora i inne historie / Tomasz Jankowski; z komentarzem Zbigniewa Palczyńskiego. – Jelenia Góra : Wydawnictwo Ad Rem, 2020. – 138 s. : il. – (1918, 2018 / Tomasz Jankowski)
Stanowi początek trylogii

TE SIEDEMDZIESIĄT lat, które są poza mną : przemówienie wygłoszone z okazji jubileuszu urodzin, 21 listopada 2019 roku / Tomasz Schramm. – Poznań : Wydział Historii UAM, 2020. – 15 s.
Profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

TOPONIMIA powiatu tureckiego : analiza materiału / Ewelina Zajęc. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2020. – 103 s. : il., mapy, tab.
Bibliografia s. 93-102

TYGRYSIE serce : moje życie ze zwierzętami / Ewa Zgrabczyńska. – Kraków : Wydawnictwo Znak, 2020. – 348 s. : fot., portr.

Zoolog, dyrektorka Ogrodu Zoologicznego w Poznaniu

UWŁASZCZENIE włościan w dobrach przygodzickich ksiąząt Radziwiłłów w pierwszej połowie XIX w. / Waclaw Kieremkamp. – Przygodzice : Biblioteka Publiczna Gminy Przygodzice im. Gustawa Bojanowskiego, 2020. – 486 s. : fot., mapy, portr.

W KRAINIE pamięci : kaliskie cmentarze i miejsca pochówku dawniej i dziś / Stanisław Małyżko. – Kalisz : Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, 2021. – 303 s. : fot.

Bibliografia s. 285-303

WARSZTATY Muzyczne w Chodzieży 1971 – 2020 : monografia : [album] / oprac. Janusz Szrom. – Chodzież : Chodzieski Dom Kultury ; Gmina Miejska w Chodzieży, 2020. – 672 : fot., portr. + 1 płyta CD/DVD

M.in. artykuły prasowe opisujące kolejne warsztaty oraz wspomnienia uczestników i nauczycieli

WYBORY czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim : wybór dokumentów / wstęp i red. Łukasz Komorowski; wyb. i oprac. dokumentów Hanna Budzyńska [i in.]; Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Poznaniu. – Poznań : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Poznaniu ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2021. – 448 s. : fot., portr., tab. – (Studia i Materiały Poznańskiego IPN. Dokumenty; t. 50)

Indeks

WYSŁODKI 2 czyli Mleczko w tubce / Łukasz Konieczny. – [Kraków] : Ridero, 2020. – 66 s. : fot., portr.

Wspomnienia autora z dzieciństwa w Gostyniu, dot. lat 80. XX w.

Z HISTORII Przygodzic : Gołuchowscy założyciele dóbr przygodzickich / Edmund Radziszewski. – Przygodzice : Urząd Gminy Przygodzice, 2020. – 24 s. : fot., mapy, portr.

Z KART wągrowieckiego harcerstwa : biografie tych, którzy odeszli na wieczną wartę / Jadwiga Mianowska; współaut. Jerzy Mianowski. – Wągrowiec :

Wągrowieckie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne im. Stanisława Przybyszewskiego, 2020. – 131 s. : fot., portr.

ZAKŁĘTA w kamień : podania, legendy i baśnie z powiatu pilskiego / zebrał i oprac. Zbigniew Noska; rys. Krystyna Noska. – Piła : Art-Wena, 2021. – 117 s. : il.

ZAPLECIONE historie = Braided stories : [album] / oprac. Andrzej Pawlak i Karolina Felchner. – Nowy Tomyśl : Ogólnopolskie Stowarzyszenie Plecionkarzy i Wikliniarzy, 2020. – 385 s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

IV Światowy Festiwal Wikliny i Plecionkarstwa Nowy Tomyśl 2019

ŻGANIE w boku i krople dziewięćorakie : pamiętnik / Sabina Skopińska. – Zawodzie : Nawias, 2020. – 231 s. – (Klische Lekarskie)

Wspomnienia lekarki pracującej m.in. na terenach wsi w okolicach Poznania w okresie międzywojennym

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(czerwiec–sierpień 2021)

Ograniczenia związane z epidemią koronawirusa nadal wpływały na działalność bibliotek. Wiele inicjatyw – adresowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych – bibliotekarze realizowali wirtualnie. Na stronach internetowych bibliotek oraz portalach społecznościowych odbywały się: konkursy dla czytelników, pogadanki, warsztaty, gry, projekcje filmowe i koncerty. Prezentowano również wystawy w obiektach bibliotecznych, w plenerze i online. Dużą popularnością wśród czytelników cieszyły się rajdy rowerowe proponowane przez bibliotekarzy.

Jak zawsze w miesiącach letnich inspiracją do działalności bibliotek był Dzień Dziecka. Organizowano też bloki imprez nawiązujące do hasła „Cała Polska czyta dzieciom” jak „Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom” czy „Mała książka – wielki człowiek”. W ramach Narodowego Czytania rozpoczęto publiczną lekturę „Moralności pani Dulskiej” autorstwa Gabrieli Zapolskiej.

Trwają obchody roku Stanisława Lema, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Cypriana Kamila Norwida oraz rocznic i śmierci pisarzy. W sierpniu tematem wielu imprez były Bitwa Warszawska i Powstanie Warszawskie.

C z e r w i e c

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Kicia Kocia” – warsztaty literackie z Anitą Głowińską

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Rozstrzygnięcie konkursu wiedzy o bł. Edmundzie Bojanowskim

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- „The Best of Marvel” – konkurs dla młodzieży o zasięgu powiatowym
- Zajęcia wakacyjne dla dzieci: „Smerfne wakacje”
- „Dzień Wiatru” – zajęcia wakacyjne dla dzieci (Filia w Żydowie)

Gniezno

- Dzień Dziecka:
 - ~ „Uliczna czytelnicza” Bookshelf insert – prezentacja miniaturowej
 - ~ Wspomnij swoje dzieciństwo – ulubione książki z dawnych lat – wystawa
 - ~ Wszystkie emocje są dobre! – zabawa sensoryczno-plastyczna

- XX Ogólnopolski Tydzień Czytania pod hasłem „Lubimy czytać polskich autorów!” w ramach Cała Polska czyta dzieciom:
 - ~ „Bądź jak detektyw Pozytywka” – zabawa czytelnicza
 - ~ „Bajkopomagajki” Klub Książki dla Dzieci i Rodziców: „Będzie FLOR-KAstycznie – z pamiętnika ryjówki” – spotkanie online
 - ~ Scenariusze zajęć przygotowane na podstawie książek „Pan Kuleczka” Wojciecha Widłaka i „Pamiętnik Blumki” Iwony Chmielewskiej – dla gnieźnieńskich przedszkoli
- „Bibliotecznym okiem Igora”: Marynistyczna diorama – cykl warsztatów plastycznych online
- Zosia recenzuje: „Ani słowa o Zosi” Zuzanny Orlińskiej – cykl czytelniczych recenzji
- Warsztaty Mądrej Sowy podczas Prezydenckiego Dnia Dziecka
- „Czas wrzenia” – wystawa fotografii Jakuba Szafrąńskiego
- Królewskie Gniezno Czyta 2021 – III Piknik Czytelniczy – projekt Biblioteki Publicznej Miasta Gniezna
 - ~ Spotkanie autorskie z Zofią Stanecką i Marianną Oklejak, autorkami serii książek o Basi pasiastej
 - ~ Spektakle: „Mimośród Ziemi Oblatanej” Terminus A Quo; Lucky Luke – magik-iluzjonista, „Świat według Basi” – teatrzyk kamishibai; Piotr Wittoń: „Pan Kleks we własnej osobie” i „Brykanie z Tygrysiem”
 - ~ Warsztaty i animacje: „Pasy, paski, paseczki”; Gimnastyka języka; Bibliotecznym okiem Igora, Animacje z Bazą Centrum Edukacji Kreatywnej, Książkobudka, Zabawy harcerskie z 17 Drużyną Wędrowniczą „Bi-Pi”
 - ~ Wydarzenia: Ambasadorowie Czytania, Dyplomy dla Czytających Rodzin, Wręczenie statuetki „Myszki Marcysi” dla Przyjaciela Biblioteki
 - ~ Konkurs „Moja Okładka”. Stwórz własną wersję okładki ulubionej książki!
- „Laboratorium słowa 2021” – projekt Biblioteki Publicznej Miasta Gniezna
 - ~ „Czytaდელა dla maluszka” – warsztaty dla dzieci w wieku do 3 lat i rodziców („Sto lat Mysiul”, „Co robi Pucio?”, „Franklin mówi „kocham cię”, „Dzień, w którym Heniś poznał kolory i kształty”, „Kicia Kocia mówi „Dzień dobry!”, „Kubusiowe zawody sportowe”, „W co się bawi świnka Peppa?”, „Och! Książka pełna dźwięków”)
 - ~ Spotkanie autorskie z Urszulą Zajączkowską, laureatką Literackiej Nagrody NIKE 2020
 - ~ Spotkanie autorskie z Radkiem Rakiem, laureatem Nagrody Literackiej Gdynia 2020
- Na 100-lecie urodzin: Lem w Bibliotece „Śledztwo” – cykl poleceń online książek Stanisława Lema w wykonaniu Wiktora Kolińskiego

- Wernisaż wystawy „Światłoczuła Dekada – 10 lat projektu Gnieźnianie Anno Domini” – wystawa plenerowa

Gostyń

- „Dawno, dawno, prawie 100 lat temu... Historia kobiet nietuzinkowych” – wystawa zorganizowana w ramach projektu „Czytaj z Franciszką 2.0”
- „Smoki, elfy, jednorożce” – wystawa pokonkursowa
- „Każdy potrzebuje Przyjaciela” – film dla przedszkolaków nakręcony w Oddziale dla Dzieci i Młodzieży
- II edycja Festiwalu Kryminału Retro „Kryminalny Magiel” zorganizowanego przez Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy w Gostyniu, Muzeum w Gostyniu oraz Gostyński Ośrodek Kultury „Hutnik”
- „LEMobus w drodze” – zajęcia z robotyki we wszystkich miejscowościach gminy Gostyń w ramach tytułowego projektu (także w lipcu)
- Wirtualna Pracownia Origami prowadzona przez Beatę Praczyk (także w lipcu i sierpniu)
- „Kamishibai na rowerze” – cykl bajek kamishibai (tv biblioteczna; także w lipcu i sierpniu)
- Poznaj nas lepiej – film

Jutrosin (pow. Rawicz)

- III edycja „Magii Czytania” – konkurs czytelniczy (przeprowadzony online) dotyczący książki M. Paszyńskiej „Instytut Piękności” (współpraca z Zespołem Szkół im. Jana Pawła II)

Kalisz

- Spotkanie z Wojciechem Kassem poświęcone najnowszej książce „Metaf. 20 wierszy o położeniu”; prowadzenie: Izabela Fitkiewicz-Paszek (Filia nr 6)
- Działania online (także w lipcu i sierpniu):
- „E-booki na kliknięcie” – udostępnianie czytelnikom dostępu do elektronicznej platformy IBUK libra oraz konsorcjum LEGIMI; omawianie wybranych pozycji na Facebooku Biblioteki
- „Czytanie z 7Siódemką” – transmitowane na Facebooku i YouTube głośne czytanie wybranych utworów w wykonaniu osób zaproszonych przez Filię 7, m.in.: uczniów Zespołu Szkół Techniczno-Ekonomicznych w Kaliszu, Maję Barełkowską (w Ogólnopolskim Dniu Głośnego Czytania), aktora Piotra Cyrwusa, poetkę Magdalenę Krytkowską
- „Podpisz się jak...” – prezentacja sztuki kaligrafii w formie filmików, a zwłaszcza podpisów znanych postaci historycznych z przypomnieniem ich najważniejszych dokonań
- „Lektury Michała” – vlog z recenzjami książek

- „Autor Movie” – wywiady online z autorami książek: Januszem Solarzem, Krzysztofem Kurkiem, Magdaleną Zdrowicką Wawrzyniak, Kazimierzem Wolnym-Zamorzyńskim, Przemysławem Pawlakiem
- „W białych rękawiczkach” – vlog prezentujący starodruki i zbiory specjalne Biblioteki
- „Poranki hrabianki” – podcast inspirowany kaliską prasą przełomu XIX/XX wieku
- „Kaliskie ścieżki w wojnie polsko-bolszewickiej” – mobilny quest historyczny; gra na smartfon powstała w ramach warsztatów dla młodzieży, zorganizowanych przez Bibliotekę dzięki programowi „Koalicje dla Niepodległej #wiktorja 1920”
- „Z Kalisza do Kamerunu” – gra online, powstała w ramach programu „Kultura w sieci”
- „Obrzędy staropolskie” – videoblog o dawnych obyczajach
- „Atramentowy” – vlog nauki kaligrafii
- „Świętuj z nami setkę Lema” – prezentacja w internecie
- „Krótka piłka” – vlog poświęcony współczesnej poezji
- „Historia z plakatu” – filmy z Działu Zbiorów Specjalnych (prezentacja online)
- „Porozmawiajmy o uczuciach” – cykl spotkań online połączonych z lekcjami bibliotecznymi
- „Zgaduj z 7” – literackie zagadki dla czytelników na Facebooku
- „Mieszczkańskie historie” – cykl filmów poświęconych dziejom rodu Mieszczkańskich oraz kaliskiemu mieszczaństwu
- „Rzuć żer żarłaczowi!” – akcja gromadzenia używanych książek i dobrowolnych wpłat na zakup nowości dla niepełnoletnich czytelników
- XX Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom pod hasłem „Lubimy czytać polskich autorów!” – w ramach Festynu na Majkowie (Filia nr 7 oraz na Facebooku)
- „Wakacje pt. ...” – akcja na Facebooku (Filia nr 7)
- Koduj_PRO – oferta kursów programowania
- Konkursy:
 - ~ „Literka do literki – grosik do grosika” – konkurs dla dzieci zorganizowany we współpracy z PKO Bankiem Polskim
- Wystawy:
 - ~ „Ona” – wystawa obrazów Agnieszki Zaśko, w ramach obchodów Święta Miasta Kalisza
 - ~ „Przeżyjmy to jeszcze raz... czyli sportowe pamiątki kaliszian”
 - ~ „Norwid – warsztat rysownika” (Filia nr 4)
 - ~ „Kaliskie synonimy bogactwa” (Filia nr 5)

- ~ „Ze Szczypiorna do świata sztuki. Roman Adam Statkowski (1859-1925)” (Filia nr 6)
- ~ „Nasze Rewiry: Widok na Serbinowską” – wystawa plenerowa (Fila nr 9)
- ~ „Droga do demokracji. Dzieje konstytucji polskich” – wystawa tradycyjna i online (Filia nr 6)
- ~ „Olimpiada okiem artysty” – z okazji Igrzysk Olimpijskich (Filia nr 4)
- ~ „Kalisz od podwórka” – wystawa fotografii uczniów Technikum im. św. Józefa; w ramach obchodów Święta Miasta Kalisza (Filia nr 5)
- ~ „Majków wczoraj i dziś” – kontynuacja wystawy „Dawny Majków” (Filia nr 7)
- ~ „Cztery pory Proсны” – plenerowa wystawa z okazji Święta Rzeki Proсны
- ~ „Galeria Wrocławskiego” – wystawa fotograficzna (Filia nr 3)
- ~ „Bo kochać znaczy tworzyć...” – z okazji 100. rocznicy urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego (Filia nr 1)
- ~ „Nasze Rewiry: Śródmieście” – wystawa plenerowa (róg ul. Grodzkiej i Zamkowej)
- ~ „Złote годы – 50 lat minęło w Filii nr 2” – wystawa plenerowa (Filia nr 2)
- ~ „Rytmy Dobrzeca. Fotografie uczniów TEB” (Filia nr 16)
- ~ „Jedyna taka biblioteka” – wystawa wideo (Filia nr 1)
- ~ Izba Pamięci Szczypiorna – ekspozycja stała (Fila nr 6)
- ~ Wystawa obrazów rodziny Mieszczzańskich – ekspozycja stała

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Bibliotekarki i przyjaciele dla Olgi Miśkiewicz” – współorganizacja kiermaszu książek i rękodzieła na leczenie małej Olgi (z bibliotekami z gmin Pobiedziska i Łubowo)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Ekologiczna loteriada” dla dzieci i młodzieży z zagadnieniami dotyczącymi ochrony środowiska z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „O wszystkim i o niczym” – spotkanie młodzieżowego klubu
- W cyklu „Literackie ciekawostki”: publikacja filmu poświęconego Henrykowi Sienkiewiczowi
- „Ratujemy pszczoły” – warsztaty dla dzieci przygotowane i zrealizowane przez Teatr Pana O.
- „Czy lubisz piłkę nożną?” – spotkania w bibliotece (także w lipcu)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Ogólnopolskie Święto Wolnych Książek – udział w akcji w mediach społecznościowych
- Udział w projekcie „Poszukiwacze książek” – promowanie literatury izraelskiej (organizator: Ambasada Izraela w Warszawie)

Krotoszyn

- „Święto ziół” – spotkanie z poetką Katarzyną Georgiū
- Promocja VI tomiku wierszy „Czas wypełniony” Józefa Zdunka
- Klub Konesera Książki – spotkanie czytelnicze
- Piknik Edukacyjny „Z ekologią zawsze po drodze” – w ramach projektu Miesz(k)amy na skwerze, dofinansowanego z programu Lokalne Partnerstwa PAFW Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce (współorganizator: „Nadleśnictwo Krotoszyn” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Loteria „Wypożycz książkę – masz szansę na nagrodę!” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Czytanie na skwerze D-O-M (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ prezentacja nowości wydawniczych i omówienie księgozbioru Oddziału – dla uczniów kl. V szkoły podstawowa (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
 - ~ prezentacja ścieżki edukacyjnej „Jak powstaje książka” – dla dzieci szkół podstawowych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
 - ~ czytanie w ramach akcji Cała Polska czyta dzieciom – dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Lato czas zacząć!” – zajęcia wakacyjne (współpraca z Krotoszyńskim Ośrodkiem Kultury i Urzędem Miejskim) (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Biblioteczny sposób na dobre wakacje” – happening uliczny (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Ogólnopolskie Święto Wolnych Książek – akcja promująca czytelnictwo w przestrzeni publicznej (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Biblioteczny sposób na dobre wakacje” – wełniana mandala, kreatywne warsztaty plastyczne prowadzone przez Kamilę Żaruk (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Dzień Ojca” – impreza czytelnicza dla klas I w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”, czytanie książeczki Barbary Supeł „Ojciec” (Filia)
- „Moja biblioteka” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego w oddziale przedszkolnym (Filia)
- „Moje książeczki” – impreza czytelnicza w klasie I: dzieci opowiadały o swoich ulubionych książkach (Filia)
- „Wakacje z książką” – impreza w klasach I i III: prezentacja książek na wakacyjny wypoczynek (Filia)

- „Cała Polska czyta dzieciom” – spotkanie czytelnicze na boisku szkolnym: wspólne czytanie „Jasia i Małgosi” oraz „Kopciuszka”, rysowanie kolorową kredą ulubionych postaci z bajek (Filia)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Nauka gry na pianinie i gitarze – zajęcia dla dzieci (także w lipcu i sierpniu)
- Zespół wokalny – artystyczne warsztaty ze śpiewu dla osób dorosłych (także w lipcu i sierpniu)
- „Każdy był kiedyś dzieckiem – rozpoznaj w dziecku pracownika biblioteki” – konkurs z nagrodami na Facebooku, nawiązujący do Dnia Dziecka
- „Rozpisani Czytelnicy.pl” – rozstrzygnięcie konkursu literackiego dla dzieci i dorosłych
- „Spotkanie literackie w Bibliotece” – opowiadanie Waldemara Cichonia „Jak się masz, Cukierku” oraz dyskusja o kotkach, roli biblioteki w życiu każdego i poszanowaniu książek (dla dzieci z klasy I szkoły podstawowej)

Leszno

- „30-lecie Klubu Inteligencji Katolickiej” – wystawa (hol MBP; także w lipcu)
- Promocja książki „Pułapki Czasu. Laska istnienia” Ewy Rosolskiej; w programie m.in.: spotkanie z autorką, warsztaty plastyczne, prezentacja prac Mirosława Małeckiego, autora ilustracji do książki
- Marcin Meller w Lesznie – spotkanie w ramach realizacji zadania „Sprawa dla Czytelnika”
- „Śpiewajmy razem” – cykl spotkań dla seniorów; bibliotecznemu karaoke towarzyszyła muzyka na żywo – Aleksandra Zabłocka wraz z zespołem
- „Rozśpiewany Kochanowski” – w ramach projektu pn. „Poezja Jazzu”:
 - ~ Koncert „Kuba Stankiewicz quintet – Jan Kochanowski Pieśni. Śpiewa Jacek Kotlarski”
 - ~ Projekcja filmu „Kolekcjonerzy – Jerzy Reich” o leszczyńskim pasjonacie jazzu, który przekazał swoje zbiory Bibliotece
 - ~ Warsztaty muzyczne z Jackiem Kotlarskim
- „Samo życie” – ogólnopolski konkurs na prasowy rysunek satyryczny z okazji 100. rocznicy urodzin Henryka Derwicha – rysownika i karykaturzysty
- Wieczór artystyczny „...aż po bramy świtu” – promocja najnowszego tomu poezji Gabriela Roszaka, mieszkańca regionu leszczyńskiego; prezentacja twórczości w nietypowej formie performansu, zawierającego recytację poezji, rozmowy i muzykę; oprócz autora wystąpił także Karol Dziuba, konferansjer, muzyk, wokalista
- „Czas wolności. Leszno po Traktacie Wersalskim” – konferencja (w formie hybrydowej) z okazji 100. Rocznicy Powrotu Leszna do Macierzy oraz 100.

Rocznicy Garnizonu w Lesznie (współorganizatorzy: Miasto Leszno, The Polish Institute and Sikorski Museum w Londynie, Miejski Ośrodek Kultury):

- ~ Otwarcia konferencji dokonał – Prezydent Łukasz Borowiak
- ~ I panel prowadził Zenon Józwiak, Kierownik Delegatury Urzędu Wojewódzkiego w Lesznie; prelegenci: dr Andrzej Suchcitz, The Polish Institute and Sikorski Museum, „Pułkownik Włodzimierz Podhorski jako dowódca 17. Pułku Ułanów w Lesznie”; prof. Bogusław Polak „Wojskowe aspekty rewindykacji Leszna”; prof. Juliusz S. Tym „Garnizon Leszno w latach 1920-1939”
- ~ II panel prowadził Andrzej Kuźmiński, Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lesznie; prelegenci: dr Janina Małgorzata Halec „Kultura w Lesznie w okresie międzywojennym”; dr Elżbieta Olender „Polacy czy Niemcy? Mieszkańcy narodowości polskiej i niemieckiej w Lesznie u progu II Rzeczypospolitej”; dr Kamila Szymańska „Wielka zmiana. Ruch wydawniczy w Lesznie w okresie międzywojennym”; prof. Miron Urbaniak „Międzywojenne budownictwo użyteczności publicznej na pograniczu polsko-niemieckim – inwestycje w miastach na styku województwa poznańskiego i prowincji dolnośląskiej”
- ~ III panel prowadził prof. Miron Urbaniak; prelegenci: prof. Michał Polak „Polska delegacja na konferencji pokojowej w Wersalu”; prof. Marian Małecki „Wykonanie konwencji górnośląskiej przez Polskę po jej wejściu w życie”; prof. Andrzej Gulczyński „Metody kształtowania granic w Traktacie Wersalskim. Aspekty regionalne”
- ~ pokaz sprzętu wojskowego na leszczyńskim Rynku

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Dzieciaki w Bibliotece” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (także w lipcu)
- Zajęcia muzyczne dla dzieci i młodzieży – próby do występu kończącego sezon artystyczny: śpiew, gra na gitarze, ukulele, pianinie, skrzypcach
- Kreatywna Biblioteka dla dzieci – zajęcia słowno-ruchowe, próby do występu kończącego sezon artystyczny
- Folklorystyczny Zespół Taneczny „Lednica” – próby do występu
- Kapela „Lednica” – próby do występu kończącego sezon artystyczny
- Koncert Finałowy – podsumowanie zajęć odbywających się w BPiCK Gminy Łubowo w roku szkolnym 2020/2021; wystąpili uczestnicy zajęć „Kreatywna Biblioteka”, „Dzieciaki w Bibliotece”, członkowie sekcji muzyczno-wokalnej – Kapela „Lednica” i Folklorystyczny Zespół Taneczny „Lednica”
- Fotobudka – niespodzianka dla dzieci z okazji Dnia Dziecka

- Spotkanie przedstawicieli Kół Gospodyń Wiejskich, działających na terenie Gminy Łubowo, wręczenie publikacji „Koła Gospodyń Wiejskich w Wielkopolsce”
- „Pomoc dla Mateusza”, „Zbiórka dla Olgi” – włączenie się w zbiórkę pieniędzy na leczenie i rehabilitację mieszkańca Gminy Łubowo oraz mieszkanki Gminy Kiszkowo (organizator: Fundacja Szlachetny Bohater)
- Kiermasz książek i rękodzieła – współorganizacja z bibliotekami w Pobiedziskach, Kiszkowie i Łubowie, a także szkołami i stowarzyszeniami; pieniądze z kiermaszu przekazano na leczenie Olgi Miśkiewicz, chorej na SMA
- Półkolonie letnie – turnus pięciodniowy dla dzieci z terenu Gminy Łubowo (6-13 lat); w programie: zajęcia muzyczno-ruchowe, warsztaty plastyczne, spotkanie z muzyką ludową, nauka programowania z grą ScottieGo, wykład na temat zdrowego odżywiania, warsztaty kulinarne, zumba, wycieczka do Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- „Mój ulubiony bohater książkowy” – konkurs plastyczny dla dzieci

Orchowo (pow. Słupca)

- Wycieczka do ogrodów Hortulus – dla seniorów
- Pograjmy rodzinnie w bibliotece – wieczór z grami planszowymi
- Zajęcia z teatrem japońskim kamishibai

Pakosław (pow. Rawicz)

- Spotkanie interaktywne z Bajanką Kicią Kocią z okazji Dnia Dziecka
- „Wszystkie dzieci nasze są” – balonowa akcja z okazji Dnia Dziecka
- „Rozczytany piknik z Muminkami” – plenerowe głośne czytanie fragmentów „Opowiadań z Doliny Muminków”
- „Z Janem Brzechwą miło jest” – plenerowe głośne czytanie wierszy Jana Brzechwy
- „Na Wyspach Bergamutach – Jan Brzechwa przyjacielem dzieci” – plenerowe głośne czytanie wierszy Jana Brzechwy
- „String art na obrazach” – wystawa obrazów Anny Krakowiak
- „Książka w podróży” – letnia misja fotograficzna
- „Wakacje z książką” – wystawa książek dla dzieci i młodzieży (Filia w Chojnie)

Piaski (pow. Gostyń)

- Plenerowe warsztaty czytelnicze z grupą przedszkolną
- Promocja biblioteki w ramach akcji „Książka na weekend” (także w lipcu i sierpniu)

- Udział w akcji „Mała książka – wielki człowiek”(także w lipcu i sierpniu)
- Obchody Dnia Wolnych Książek – zachęcanie do korzystania z biblioteki plenerowej

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkania z przedszkolakami w ramach akcji „Mała książka – wielki człowiek”

Poniec (pow. Gostyń)

- „Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom” – czytanie książek przedszkolakom połączone z zabawami na świeżym powietrzu

Rawicz

- „Kicia Kocia” – warsztaty z Moniką Skikiewicz
- Rawicki Plener Kryminalny:
 - ~ Piotr Borlik i Robert Małecki – spotkanie autorskie
 - ~ Przemek Maćkowiak i Aleksandra Zabłocka – koncert akustyczny
- „Książkodyl Gustaw” – konkurs na imię dla krokodyla

Słupca

- Wawrzyńkowa Gra Miejska – współorganizacja (także w lipcu i sierpniu)
- „Siedzę w domu i piszę...” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literackiego
- Wakacyjna akcja „Paszport czytelnicy” (także w lipcu i sierpniu)
- Realizacja projektu Z Biblioteką działamy EKO w ramach programu Równać Szanse (także w lipcu i sierpniu):
 - ~ Światowy Dzień Pszczół – film edukacyjny
 - ~ Światowy Dzień Ochrony Środowiska – akcja „Sprzątanie Słupcy”
 - ~ Warsztaty Zero Waste – produkcja mydeł, szamponów, soli do kąpieeli z naturalnych składników
 - ~ Wysiewanie kwietnej łąki na terenie Skweru Szeluty
 - ~ Edu Skrzynki „Recykling” – warsztaty
 - ~ Budowanie uli
 - ~ Wyjazd edukacyjny do Nowego Tomysła: warsztaty wyplatania koszy w Muzeum Wikliniarstwa i Chmielarstwa, wymiana doświadczeń z grupą projektową Misja Apollo

Śmigiel (pow. Kościan)

- Warsztaty online dla przedszkolaków: „Odpowiedzialność za to co mówię, co robię”, „Biedroneczki są w kropeczki”
- Działania online: Światowy Dzień Żyrafy – ciekawostki o żyrafie, promowanie książek o żyrafie (Filia w Czaczu)

Turek

- „Cyprian Kamil Norwid – patron roku 2021” – wystawa

Zagórów (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką
- Kodowanie z wykorzystaniem Photonów, wizyta w oddziale przedszkolnym (Filia w Trąbczynie)
- Zajęcia wakacyjne: Teatrzyk kamishibai (Filia w Trąbczynie)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Zajęcia sensoryczne „BiblioMALUCH” – logorytmika (także Baszków i Konarzew)
- „Z książką w plecaku” – spotkanie online dla przedszkolaków
- „Bibliotekarz w przedszkolu, przedszkolak w bibliotece” – tematyczne spotkania z przedszkolakami
- „Ja, KOBIETA” – spotkanie Dyskusyjnego Klubu Książki

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- Biblioteka na kótkach – kurs Bibliwozu po wsiach gminy

Lipiec

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Wakacje z biblioteką (także w sierpniu):
 - ~ Warsztaty animacyjne i twórcze oraz programowanie
 - ~ Zabawy w plenerze
 - ~ Spektakle dla dzieci, mi.in. w wykonaniu Teatru TAK
 - ~ Konkurs na zaprojektowanie „Pocztówki z wakacji”

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Wakacje z Biblioteką '2021:
 - ~ „Z tygrysiem brykanie na polanie” – warsztaty literackie z aktorem Piotrem Witoniem
 - ~ „Co i jak jeść , aby żyć w zdrowiu” – spotkanie autorskie z psychodietetykiem Marzeną Żurek
- „Wypożycz książeczkę – wygraj walizeczkę” – V edycja konkursu czytelniczego dla dzieci (także w sierpniu)

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Zajęcia wakacyjne dla dzieci: „Czekoladowy zawrót głowy”, „A cóż to za gad?”, „Mamy przyjaciela policjanta”
- „Book Club” – spotkanie klubu dyskusyjnego dla młodzieży

- „Pogadajmy o książce” – spotkanie klubu dyskusyjnego dla dorosłych
- Zajęcia wakacyjne dla dzieci: „Co się dzieje w ulu”, „Wycieczka nad morze”, „Wyprawa w góry”, „Postaw się na moim miejscu”, „Lecimy w kosmos”, „Dzień Włóczykija”, „(Nie)znane życie uczuć”, „Dzień Przyjaźni” (Filia w Żydowie)

Gniezno

- Gwarze mówimy TAK!
 - ~ Spotkanie autorskie z Juliuszem Kublem – wokół przekładu Kubusia Puchatka na gwarę wielkopolską
 - ~ Pan Walizka na Fyrtlu – spektakl
 - ~ „Fyrtel od kuchni” – spacer gwarowy
- „Baza czytelnicza” – warsztaty czytelnicze dla dzieci.
- „Kwiaty wśród książek” – obrazy inspirowane literaturą – wystawa akryli na płótnie Agnieszki Stomian
- Laboratorium słowa 2021:
 - ~ Spotkanie autorskie z Olą Szmidą, rysowniczką i animatorką
 - ~ Spotkanie autorskie z pisarką Ałbeną Grabowską
 - ~ Spotkanie z fotografem i fotoreporterem Bartłojem Jureckim
 - ~ Spotkanie autorskie z Jakubem Żulczykiem pisarzem, scenarzystą, dziennikarzem
 - ~ Warsztaty: „Czytadefka dla maluszka” – czytelnicze dla dzieci do 3 lat i rodziców, pod patronatem „Cała Polska czyta dzieciom”; dziennikarsko-fotograficzne; kreatywnego opowiadania RPG; teatralne
 - ~ „Klasyka – rozmowy niekontrolowane” – wykłady

Gostyń

- „Wakacyjne marzenia do spełnienia” – konkurs plastyczny dla dzieci
- „Kryzys wiary” – spektakl teatralny w ramach projektu „Czytaj z Franciszką 2.0”

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Przybij 5 z Olgą” – współorganizacja pikniku charytatywnego w Rybieńcu (ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym „Słoneczny Promyk” Kiszkowo)
- Spotkanie integracyjne członków Stowarzyszenia w Dworze w Rybieńcu (współorganizacja ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym „Słoneczny Promyk” Kiszkowo)

KłECKO (pow. Gniezno)

- „Lieracka Loteriada” – zagadki literackie dla dzieci i młodzieży

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- „Zielono mi” – warsztaty dla dzieci w wieku 7-12 lat, tworzenie dzienniczka przyrodniczego (także w sierpniu)
- „Literackie ciekawostki” – publikacja na kanale YouTube filmu o życiu i twórczości Michaiła Bułhakowa
- „Literackie przysmaki” – publikacja na YouTube odcinka zainspirowanego twórczością Stefana Grabińskiego
- „Kot w bibliotece. Filmy Krzysztofa Kieślowskiego – mapa drogowa według Wiesława Kota, wybitnego krytyka filmowego”
- „Pozdrowienia z wakacji” – ogłoszenie konkursu na najlepszą wakacyjną kartkę pocztową przesłaną do biblioteki
- Wakacyjne warsztaty z klockami piankowymi dla dzieci w wieku 5-10 lat (także w sierpniu)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Wystawa pokonkursowa prac uczniów ze szkoły podstawowej – z okazji 101. rocznicy urodzin Jana Pawła II
- Realizacja projektu „Jestem wolny – nałogom dziękuję” – książka uczy i pomaga – zajęcia z profilaktyki uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych; zajęcia profilaktyczne z elementami muzykoterapii prowadzone przez Jana Pudłowskiego, edukatora, muzyka i terapeutę
- Konkursy wakacyjne:
 - ~ „Wakacje z książką i przygodą” – dla najmłodszych
 - ~ „Zabierz książkę na wakacje” – dla wszystkich czytelników

Krotoszyn

- Piknik z patronem, symboliczne odsłonięcie muralu z wizerunkiem Arkadego Fiedlera
- Klub Podróżnika
 - ~ „Wśród dzikich plemion Etiopii” – spotkanie z podróżnikiem Michałem Szulimem
 - ~ „Pod prąd. Elektrycznym autem przez Afrykę” – spotkanie z Arkadym Pawłem Fiedlerem
- Biblioteczny sposób na dobre wakacje (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Zabawy, gry muzyczne w przestrzeni i podskokach, warsztaty muzyczno-instrumentalne; prowadzenie: Michał Chwaliński
 - ~ Ram, tam, tam, warsztaty bębniarskie; prowadzenie: Michał Chwaliński
 - ~ „Cała Polska czyta dzieciom” – Vipy czytają; „Twoja ulubiona książka” – konkurs plastyczny

- ~ Śpiewamy, tańczymy, razem się bawimy cz.1 – warsztaty taneczno-rytmiczne; prowadzenie: Małgorzata Godorowska
- Kreatywne wakacje z biblioteką:
 - ~ Poszukiwacze skarbów, wizyta w Muzeum Regionalnym w Krotoszynie, „Bajkowi bohaterowie” – konkurs plastyczny
 - ~ Odkrywczy Młodych Geniuszy – spotkanie edukacyjne z robotami Photon
 - ~ Podróże małe i duże – zajęcia na skwerze D-O-M na temat książek podróżniczych
 - ~ „Zostań małym strażakiem” – wizyta w Komendzie Państwowej Straży Pożarnej w Krotoszynie.
- Teatrzyk kamishibai – spotkanie z dziećmi z przedszkola (Filia)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Dzień Psa” – wystawa książek i plakat okolicznościowy
- „Dzień Czerwonego Kapturka” – wystawa stacjonarna oraz prezentacja online
- „Biesiada z Biblioteką Łuszkowo 2021” – koncert zespołu Wędrowne Gitary (we współpracy z Radą Sołecką i radnymi z Łuszkowa)

Leszno

- „Trudno nie wierzyć w nic” – wydarzenie artystyczne łączące słowo, muzykę, plastykę i fotografię (współorganizacja ze Stowarzyszeniem Sztuka dla Wszystkich):
 - ~ promocja najnowszego tomiku wierszy leszczynianki, Marii Urban „Oswajam codzienność” (wydanego przez MBP)
 - ~ prezentacja twórczości członków Stowarzyszenia Sztuka dla Wszystkich: Violetta Borowiak, Sabina Klak, Jerzy Kin, Gabriel Roszak, Aldona Szymanowska – literatura; Teresa Adamczak, Lidia Przewoźna, Monika Ratajczak, Danuta Rolla – plastyka
 - ~ „Wizja świata w obiektywie” – spotkanie z Andrzejem Przewoźnym; spotkaniu towarzyszyła muzyka w wykonaniu Przemka Maćkowiaka i Magdaleny Zamoroki
- Koncert rockowy zespołu „the G[H]OST” (Biblioteka Ratuszowa)
- „Ciekawostki o Jarosławie Iwaszkiewiczu” – spotkanie z Zofią Dzieduszycką-Zdziech i Robertem Papięskim; w ramach projektu „Między Wierszami”
- „Historia jest zawsze ciekawa” – spotkanie z prof. Wojciechem Polakiem – historykiem, połączone m.in. z dyskusją nt. jego książek: „Żółkiewski pogromca Moskwy” oraz „Zbrodnia i grabież. Jak Niemcy tuszują prawdę o sobie 1939-2019”, której współautorką jest dr Sylwia Galij-Skarbińska

- „Piłkarskie emocje w Bibliotece Ratuszowej” – spotkanie z Michałem Listkiewiczem, sędzią piłkarskim, dziennikarzem, hungarystą i działaczem sportowym, z udziałem senatora Wojciecha Ziemniaka; w ramach I Polonijnych Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej – Leszno 2021, których głównym organizatorem był klub piłkarski „Polonia 1912 Leszno”
- „Piknik Polonijny” – w ramach rozgrywanych w Lesznie Mistrzostw Europy Drużyn Polonijnych (współorganizacja)
- „Sztuka kaligrafii w Ratuszowej” – nauka kaligrafii w ramach wakacyjnych warsztatów zorganizowanych dla dzieci w wieku 10-12 lat, prowadzenie: Krystyna Tomaszewska (Biblioteka Ratuszowa)
- „Afryka w Ratuszowej” – spotkanie z Robertem Ziółkowskim, byłym policjantem poznańskiej grupy „Łowców głów”, pisarzem i podróżnikiem (Biblioteka Ratuszowa)
- „Janusz Majewski w Bibliotece Ratuszowej” – spotkanie z polskim reżyserem filmowym, scenarzystą, dramatopisarzem, laureatem wielu nagród, wyróżnień i odznaczeń krajowych i międzynarodowych z okazji jego 90. urodzin – w ramach projektu „Poezja Jazzu” (Biblioteka Ratuszowa)
- „Gałczyński – poeta, ojciec, przyjaciel. Wokół twórczości wieszczka” – spotkanie z Anną Arno i Mariuszem Urbankiem, pisarzami i publicystami literackimi, którzy przybliżyli postać poety oraz odpowiadali na zadane przez publiczność pytania; spotkanie w ramach cyklu „Między Wierszami”
- „Opowieści Ewy Rosolskiej” – spotkanie z Ewą Rosolską vel. Martą Osą w cyklu „Wakacje z książką”
- „Rozśpiewane głosy w Bibliotece Ratuszowej” – spotkanie w cyklu „Śpiewajmy Razem”; karaoke towarzyszyła muzyka na żywo w wykonaniu Aleksandry Zabłockiej z zespołem (Biblioteka Ratuszowa)

Łubowo (pow. Gniezno)

- Kreatywne wakacje – zajęcia słowno- ruchowe dla dzieci (także w sierpniu)
- Półkolonie letnie – turnus pięciodniowy dla dzieci z terenu Gminy Łubowo (6-13 lat); w programie: wycieczka do gospodarstwa ekologicznego „Kózka” w Łubowie, zajęcia z robotyki z klockami Lego, warsztaty plastyczne, wycieczka do Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, wykład na temat zdrowego odżywiania, warsztaty kulinarne, zumba

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Konkurs z krzyżówką z okazji światowego Dnia Czerwonego Kapturka

Orchowo (pow. Sępólno)

- Zegnij kartkę na pół i jeszcze raz na pół... – origami

- Kolorowe szaleństwo – bawimy się kolorami i... wodą
- Nocka w bibliotece – wakacje czas zacząć!
- Dzień Dzikich Stworów, czyli podchody na wesoło
- Ty też możesz zostać kucharzem – Palce lizać
- I Ty pogryzmol! – na ile sposobów można malować?
- Czy istnieje jednocześnie dobro i zło – Nasza rzeczywistość pokazana przy pomocy trzech mas plastycznych
- Czy graffiti to wandalizm? Tworzymy swój mini mural
- Pograjmy rodzinnie w bibliotece – wieczór z grami planszowymi
- Poszukiwacze skarbów! – tworzymy swoją grę terenową
- Nic nie ograniczy naszej wyobraźni! „Zabawa” z kserokopiarką – warsztaty artystyczne

Ostrowite (pow. Słupca)

- „Bransoletki z imieniem” – warsztaty

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Zaczarowany ołówek” – plener artystyczny w ramach zajęć wakacyjnych dla dzieci
- „Śmieciaki ratują świat” – przedstawienie teatralne dla dzieci w ramach zajęć wakacyjnych
- „Twórczość wiecznie aktualna” – wystawa w 55. rocznicę śmierci Jana Brzechwy (Filia w Chojnie)
- „Na sportowo i wesoło” – aktywne zajęcia na boisku sportowym w Chojnie w ramach zajęć wakacyjnych dla dzieci (Filia w Chojnie)

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Biblioteczna gra rowerowa „Odjazdowy Czytelnik” (także w sierpniu)

Powidz (pow. Słupca)

- XXVI Dni Powidza: „Pozytywnie zakręcenie, kredą malujemy” – konkurs rysunkowy online

Rawicz

- Letnia strefa książki: Planetarium, wypożyczenia książek na świeżym powietrzu, przegląd prasy, planszówki, gry i zabawy dla najmłodszych, teatrzyk kamishibai (także w sierpniu)
- Spektakle Teatru TAK: „Śmieciaki ratują świat” i „Nadchodzi Pipi”
- Pan Poeta w ramach Projektu „Halo Wy Tam, Ja Tu Czytam” – spotkania autorskie (Przedszkole „Pod Grzybkiem”, Letnia Strefa Książki Park DK)
- Rawicki Plener Kryminalny:

- ~ Spotkania autorskie z Martą Matyszczak i Robertem Małeckim (także w Zakładzie Karnym dla osadzonych)
- ~ Spotkanie autorskie z Anną Pansewicz
- Barwy natury. Malowanie czym popadnie. Zbieranie roślin do zielnika (Filia Słupia Kapitulna)
- Podróż dookoła świata. Puzzlowsy zawrót głowy (Filia Słupia Kapitulna)
- Książkowy zawrót głowy. Zagadki literackie. Mój wymarzony zawód (Filia Słupia Kapitulna)
- Zajęcia plastyczne – barwne papugi czyli kolaże z ryżu, kaszy, herbaty (Filia Słupia Kapitulna)
- Zajęcia manualne – kwiaty z bibuły i krepiny (Filia Słupia Kapitulna)
- Dlaczego należy dbać i pomagać pszczołom – zajęcia z dziećmi: zapoznanie z literaturą dostępną w bibliotece na temat pszczoł, prace plastyczno-techniczne – wykonanie domku dla pszczoł (Filia Zielona Wieś)
- Przygotowanie gruntu i wysiew kwietnej łąki, posadzenie kwiatów przed budynkiem biblioteki oraz gry i zabawy na świeżym powietrzu (Filia Zielona Wieś)
- Zajęcia plastyczno-techniczne: wykonanie gry „Plaster miodu” oraz zabawy w kałambury (Filia Zielona Wieś)
- Spotkanie autorskie z Panem Poetą (Filia Zielona Wieś)
- EtnoKreatywni. Dzień latawca – zajęcia plastyczne, budowa i tworzenie latawca, zajęcia na świeżym powietrzu i puszczanie latawców (Filia Zielona Wieś)

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Nowy smerfik” – przedstawienie Teatru Błaszany Bębenek (Filia Nowa Wieś)

Śmigiel (pow. Kościan)

- Wakacyjny Klub Malucha – dla dzieci w wieku 1-2 oraz 2-3 lata
- „Wakacje z biblioteką” – działania online dla dzieci w wieku 9-13 lat: „Święto Pszczółki Mai” – propozycja pracy plastycznej, wykonanie pszczółki z kolorowych kótek (Filia w Starym Bojanowie)

Turek

- Międzypokoleniowe warsztaty artystyczne
- Zajęcia wakacyjne dla dzieci: „Poniedziałek wśród zwierząt”, „Roślinny wtorek”, „Podwodna środa”, „Intelektualny czwartek”, „Piątek w podróż”

Zagórów (pow. Słupca)

- Zajęcia z kodowania w ramach Lokalnego Klubu Kodowania

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „W wakacyjnej bibliotece świat poznaję” – zajęcia dla dzieci (także Baszków i Konarzew)
 - ~ „Odkrywamy Australię – świat fauny i flory”
 - ~ „Odkrywamy Afrykę – co jej w duszy gra”
 - ~ „Odkrywamy Grecję – starożytna kultura i sztuka”
 - ~ „Odkrywamy Wielką Brytanię – dobre maniere na co dzień”
 - ~ „Odkrywamy Polskę – przyroda i zabytki”
- „Śladami Czartoryskich” – wyprawa rowerowa Klubu Miłośników Biblioteki do Sielca Starego, rezydencji Czartoryskich (Baszków)
- „Bibliotekarz w przedszkolu, przedszkolak w bibliotece” – spotkania z przedszkolakami
- Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką (Konarzew)

Sierpień

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Zajęcia wakacyjne dla dzieci: „Jak one robią ten miód?”, „Do latarni morskiej”, „Brokatowy pies”, „Kosmiczny koniec wakacji”

Gniezno

- Gwarze mówimy TAK!
 - ~ Restaurant Day – Gniezno na talerzu
 - ~ „Gwarowa mapa Gniezna – nazwy terenowe” – cykl miniwykładów gwarowych prof. Elizy Grzelak online
- XI Festiwal Literacki Preteksty
 - ~ VIII Slam poetycki im. Franciszka Rabelais,
 - ~ Koncert zespołu „Dzieci Sarah Lynn”.
- „Baza czytelnicza” – warsztaty czytelnicze dla dzieci.
- Laboratorium słowa 2021:
 - ~ Spotkanie autorskie z Konstantym Usenką, muzykiem, dziennikarzem
 - ~ Spotkanie z Adamem Frankiewiczem, producentem muzycznym, kompozytorem, autorem scenariuszy słuchowisk
 - ~ Spotkanie autorskie z Robertem M. Wegnerem – autorem cyklu „Opowieści z mekkańskiego pogranicza”
 - ~ Spotkanie autorskie z Emilią Dziubak ilustratorką, autorką książek dla dzieci
 - ~ Spotkanie autorskie z Mariuszem Szczygłem
 - ~ Warsztaty: kreatywnego opowiadania RPG, kreatywnego pisanie, teatralne

- ~ „Klasyka – rozmowy niekontrolowane” – wykłady
- ~ „Porozmawiajmy” – cykl spotkań dyskusyjnych:
 - Świątuję jak wszyscy, świętuję po swojemu, nie świętuję wcale
 - „Przemijanie. Czy człowiek w podeszłym wieku musi być samotny? Jak przygotować się do starości?”
 - „Jak dobrze mieć sąsiada! Czy i jak dbać o dobre sąsiedztwo?”

Gostyń

- 8. edycja Gostyńskiego Festiwalu Fantastyki Gostkon (współpraca z GOK „Hutnik” oraz Klubem Fantastyki „Kopuła zapomnienia”):
 - ~ Promocja komiksu „Kot i kotek”
 - ~ Bibliobus z komiksami
 - ~ Sekcja plastyczna
 - ~ Kamishibai na rowerze
 - ~ Panel LEMologiczny
- „Śladami Edmunda Bojanowskiego” – wystawa (150. rocznica śmierci)
- „Wakacyjne marzenia do spełnienia” – wystawa pokonkursowa
- Programy: „Poznaj nas lepiej – LEMobus” i „Czytaj z Franciszką 2.0”
- Wykonanie nowego muralu Franciszki Wilczkowiakowej przez Marka Woźniaka na budynku Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Gostyniu oraz warsztaty z tworzenia muralu
- Etiudy teatralne na gostyńskim deptaku w wykonaniu Janusza Dodota w ramach projektu „Czytaj z Franciszką 2.0”: „Zagrożenia wpływające z technologii dominującej naszą codzienność”, „Kobiety nietuzinkowe”, „Nadzieja umiera ostatnia”, „Niepełnosprawność a życie w społeczeństwie”
- Warsztaty teatralne z Januszem Dodotem
- Promocja tomiku poezji „Laureatus” Ireneusza Woźnicy i spotkanie autorskie (w czytelniku i online)
- Zajęcia plastyczno-techniczne z tworzenia robotów we wszystkich miejscowościach Gminy Gostyń obsługiwanych przez bibliobus
- „Gostyński ex libris” – Grzegorz Skorupski (tv biblioteczna)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Malowane szkłem i farbami” – wystawa obrazów i witraży Wojciecha Łukomskiego, malarza, witrażysty i poety (współorganizacja)
- „W 7 dni dookoła bajek” – przedstawienie z wierszami Jana Brzechwy w wykonaniu Teatru SPEKTAKL
- „Zabawy ze zwierzętami Brzechwy” – zajęcia dla dzieci

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Gramy dla Olgi” – festyn charytatywny (współorganizacja z sołectwem Sławno)
- Spotkanie integracyjne członków Stowarzyszenia w Gościńcu Winnica w Sławicy (współorganizacja ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym „Słoneczny Promyk” Kiszkowo)

Kłeco (pow. Gniezno)

- „Selfie z książką w wakacyjnym wydaniu” – konkurs fotograficzny skierowany do dzieci i młodzieży

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Strefa chillout na Łazienkach” – udział MBP: przygotowanie stoiska bookcrossingowego
- „Literackie ciekawostki” – publikacja na YouTube filmu poświęconego życiu i twórczości Gabrieli Zapolskiej (w ramach Narodowego Czytania)
- „Literackie przysmaki” – publikacja na kanale YouTube filmu, którego inspiracją była „Moralność pani Dulskiej” Gabrieli Zapolskiej (w ramach Narodowego Czytania)
- „W starym kinie” – publikacja na YouTube filmu z fragmentem „Moralności pani Dulskiej” (film przygotowany w ramach Narodowego Czytania)
- „Joga na trawie” – wakacyjne zajęcia jogi na trawie (na placu przy Kościńskim Ośrodku Kultury)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Wystawa prac uczestników zajęć „Jestem wolny – nałogom dziękuję”

Krobia (pow. Gostyń)

- „Drzwi otwarte” – impreza czytelnicza w nowej siedzibie biblioteki „Krob_Kult”
- „Noc w bibliotece” (Filia Chwałkowo)

Krotoszyn

- Spotkanie Vis et Dignitas: z seniorem – sportowcem Czesławem Roszczakiem oraz muzykiem Kubą Leciejem – w ramach projektu „Geriatryka w powiecie krotoszyńskim”
- „Okna krotoszyńskiej przeszłości” – wernisaż wystawy zdjęć koloryzowanych, autor Łukasz Cichy
- Biblioteczny sposób na dobre wakacje (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Mały fotograf, warsztaty fotograficzne, prowadzenie: Kinga Nowak-Szymanowska; „Świat w obiektywie” – wystawa fotografii

- ~ Kolorowy Świat Baniek Mydlanych – kreatywne warsztaty tworzenia baniek mydlanych, prowadzenie: Martyna Marszałek
- ~ „Ekologia z Alicją, Królikiem i Kapelusznikiem” – przedstawienie Teatru Maska
- ~ Nauka tańca nowoczesnego (Centrum Tańca Show Danc)
- ~ Śpiewamy, tańczymy, razem się bawimy, cz.2 – warsztaty taneczno-rytmiczne, prowadzenie: Małgorzata Godorowska
- ~ Mozaiki z kafelek – warsztaty manualne; CalisiaART – Piotr Jankowski i Ewa Jankowska
- Kreatywne wakacje z biblioteką:
 - ~ Warsztaty małego cukiernika, wizyta w Wytwórni Cukierków i Lizaków Józefa i Zbigniewa Blechów
 - ~ Bezpieczne wakacje – wizyta Pauliny Potarzyckiej z Komendy Powiatowej Policji w Krotoszynie, „Bezpieczeństwo w czasie wakacji” – konkurs plastyczny
 - ~ Pożegnanie wakacji z książką, udział w festynie na zakończenie lata: zabawy integracyjne, sportowe i edukacyjne (Filia w Biadkach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „77 rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego” – wystawa stacjonarna oraz informacja online na Facebooku
- Z cyklu: Biblioteka poleca... „Historia Edith – Edith Velmaus” – wystawa oraz prezentacja na Facebooku
- „Warsztaty Makramy” – warsztaty dla początkujących
- „Ażurowe Mikołajki” – zajęcia czytelnicze i warsztaty plastyczne dla dzieci (projekt w ramach programu Partnerstwo dla Książki)
- „Wieczór autorski Katarzyny Janus” – spotkanie z pisarką

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Powstanie Warszawskie 1944” (oprac. Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie; hol MBP)
 - ~ „Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę” (oprac. IPN Oddział w Poznaniu; Galeria Dworcowa)
- Obchody 77. Rocznicy Wybuchu Powstania Warszawskiego (współorganizatorzy: Miasto Leszno, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lesznie, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oddział w Lesznie; partner w organizacji: Muzeum Okręgowe w Lesznie); w programie:
 - ~ wystawy: „Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę” (oprac. IPN Oddział w Poznaniu), „Powstanie Warszawskie 1944” (oprac. Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie)

- ~ stoisko Miejskiej Biblioteki Publicznej (tematyczny bookcrossing, kolorowanki, gry planszowe, tworzenie przypinek)
- ~ wycieczka do podziemia zabytkowego zbiornika wody czystej dawnego Budynku Odżelazacza i Stacji Filtrów (ekspozycja wystawy „Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę”, połączona z efektami dźwiękowymi)
- ~ stoisko promocyjne Wojska Polskiego oraz pokaz pierwszej pomocy
- ~ prezentacja materiałów ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Lesznie
- ~ koncert piosenek patriotycznych w wykonaniu Magdaleny Zamoroki i Przemysława Maćkowiaka
- ~ „Młodzież w Powstaniu Warszawskim” – prelekcja Witolda Sobóckiego z IPN Oddział w Poznaniu
- ~ – projekcja filmu „Miasto 44”.
- „Wielkopole w Bitwie Warszawskiej” – prelekcja dr. Adama Pleskaczyńskiego, pracownika naukowego Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Poznaniu
- „Przepis na zbrodnię i miłość, czyli Katarzyna Janus i Jolanta Bartoś o swoich powieściach” – spotkanie z pisarkami, wymiana doświadczeń pisarskich obu autorek
- „Skamander między poezją a polityką” – spotkanie z Mariuszem Urbanikiem i Januszem Drzewuckim na temat Juliana Tuwima oraz Jana Lechońia i ich przyjaźni rozdartej między poezją a polityką; spotkanie w ramach projektu „Między Wierszami” (Biblioteka Ratuszowa)

Łubowo (pow. Gniezno)

- Literacki Rajd Rowerowy (współorganizacja z Urzędem Gminy Łubowo wraz z Komisją Kultury); w programie:
 - ~ literacki konkurs kopertowy
 - ~ kiermasz książek (podczas którego zbierano pieniądze na leczenie Olgi Miśkiewicz)
 - ~ pogadanka z policjantem na temat bezpieczeństwa
 - ~ znakowanie rowerów
 - ~ losowanie nagród
 - ~ animacje dla dzieci – Kącik Elmera, chusta klanza
 - ~ kurtyna wodna (przygotowana przez OSP Łubowo)
 - ~ zabawa 20 słów – wszyscy uczestnicy otrzymali w nagrodę książki
 - ~ konkurs „Książka mojego życia”
 - ~ poczęstunek
- Półkolonie letnie – turnus pięciodniowy dla dzieci z terenu Gminy Łubowo (6-13 lat); w programie: zajęcia z robotyki z klockami Lego, warsztaty pla-

styczne, zabawy z chustą klanzy, zumba, poznawanie kultury Afryki, Azji i Australii w ramach projektu „Kultura w Drodze – Klub Sześciu Kontynentów”, wycieczka do Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, warsztaty kulinarne, wykład na temat zdrowego odżywiania, zabawy ekologiczne, podchody, spotkanie z muzyką ludową

Orchowo (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie dla dzieci z Marzeną Żurek, autorką książki „Żywniowe przygody Tobiego, kota psotliwego” połączone z warsztatami kulinarnymi
- Nasz pociąg do książek! Robimy nasz mural oraz Budujemy domek – warsztaty z tworzenia muralu oraz warsztaty z majsterkowania
- Nocka w bibliotece – bajki na suficie
- Mniej bolesne pożegnanie wakacji z biblioteką

Ostrowite (pow. Słupca)

- „Las w słoiku” – warsztaty

Pakoślav (pow. Rawicz)

- „Roboty z recyklingu” – wystawa prac z okazji Roku Stanisława Lema
- „Wielki Dzień Pszczół” – plenerowe głośne czytanie bajek o tematyce pszczelarskiej
- „Kicia Kocia zaprasza do bajkowego świata” – głośne czytanie bajek o Kici Koci
- „Ludzie ludziom zgotowali ten los” – wystawa online z okazji 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej
- „Biblioteka zawsze po drodze. Nie omijam wchodzę” – wystawa książek dla młodzieży (Filia w Chojnie)
- „Przygody Łatka Wąchatka” – przedstawienie teatralne dla dzieci (Filia w Chojnie)

Pępowo (pow. Gostyń)

- Spektakl Teatru pana O i promocja książki „Wyspa moich przyjaciół”
- „Wakacje z Książką” – podsumowanie konkursu czytelniczego

Piaski (pow. Gostyń)

- „Piaskowska Kultura na Dzikim Zachodzie” – zajęcia wakacyjne
- „Zakładkowe pomaganie” – konkurs plastyczny
- Odwiedziny Koziółka Klemensa z Biblioteki w Wieruszowie – podróżująca maskotka

Pogorzela (pow. Gostyń)

- „Pogorzela 1945” – poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych

Poniec (pow. Gostyń)

- „Warsztaty wytwarzania papieru czerpanego” – warsztaty dla dzieci i dorosłych
- „Czytanie pod chmurką” – czytanie nowości książkowych dla dzieci połączone z zabawami na świeżym powietrzu
- „Eko-warsztaty” – warsztaty dla dzieci i dorosłych, malowanie materiałowego worka farbami

Powidz (pow. Sępca)

- X jubileuszowy Rajd Rowerowy „Sobota na rowerze” (współorganizacja z Domem Kultury w Powidzu i Stowarzyszeniem „Rowerowy Wilczyn”)

Rawicz

- Rawicki Plener Kryminalny:
 - ~ Spotkanie autorskie z Igorem Brejdygantem i Robertem Małeckim
 - ~ Spotkanie autorskie z Ryszardem Ćwirlejem i Robertem Małeckim
- „Przygody Łatki Wąchatki” – spektakl Teatru TAK
- Konkurs na BiblioMaskotkę
- Warsztaty plastyczne – zakładki do książek oraz wspólna zabawa w gry planszowe (Filia Sierakowo)
- „Rawicz – moje miasto” – legenda powstania herbu oraz krzyżówka tematyczna „Czy znam rodzinne miasto” (Filia Sierakowo)
- Warsztaty plastyczne – kolorowa maskotka (Filia Sierakowo)
- „Zamki i pałace Europy” – zajęcia wakacyjne dla dzieci, m.in. słuchanie legend oraz wykonanie ilustracji i wycinanek (Filia Sarnowa)

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Początki państwa polskiego” – przedstawienie Teatru Błaszany Bębenek
- „Walki powstańcze w Zdunach” – wyjazd z grupą czytelników biblioteki oraz potomkami Powstańców Wielkopolskich do Zdun i Konarzewa, wizyta w bibliotekach w Konarzewie i Zdunach, w pałacu w Konarzewie; wysłuchanie prelekcji na temat walk na terenie Zdun podczas Powstania Wielkopolskiego 1918/19 (Izba Muzealna Zdunowskiego Ośrodka Kultury); złożenie kwiatów pod Pomnikiem Powstańców

Strzałkowo (pow. Sępca)

- „Lubię być z książką” – konkurs fotograficzny

- Spotkanie organizacyjne dla uczestników „Narodowego czytania”: rozdanie ról, wysłuchanie prelekcji Marianny Czajkowskiej na temat czytanej tragifarsy „Moralność pani Dulskiej” oraz autorki Gabrieli Zapolskiej

Śmigiel (pow. Kościan)

- Lato z biblioteką: „Ciekawostki o gminie Śmigiel” – gra terenowa zorganizowana w Czaczu wspólnie z filią w Czaczu (Filia w Starym Bojanowie)
- „Wakacje na sportowo i nie tylko...” – zajęcia dla dzieci (Filia w Czaczu)

Turek

- Zajęcia wakacyjne dla dzieci: „Ahoj piraci”, EMO – Emocje Można okiełzać”, „Domowy teatr”, „Wakacyjny decupage”, „Zabawy podwórkowe”
- Program 50+: warsztaty rękodzieła

Zagórów (pow. Słupca)

- Spotkanie z dziećmi ze Środowiskowego Ogniska Wychowawczego, wspólne czytanie książek, zabawy i gry edukacyjne
- Rajd rowerowy w ramach akcji Odjazdowy Bibliotekarz
- Zajęcia wakacyjne w filii bibliotecznej dla dzieci w wieku przedszkolnym. Gry edukacyjne MEMORY, kolorowanki, puzzle, zabawy ruchowe, gry planszowe, zgadywanki (Filia w Trąbczynie)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Zajęcia sensoryczne BiblioMALUCH – logorytmika
- „Spotkania (nie tylko) z pasjami”:
 - ~ Ruch to zdrowie! – spotkanie w fizjoterapeutką
 - ~ Gimnastyka i zielona apteka – spotkanie w fizjoterapeutką
 - ~ Jak mnie widzisz? – spotkanie z psychologiem

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- Wakacje z książką – zajęcia dla dzieci ze szkół podstawowych

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

BYLIŚMY tak blisko! / Julia Niedziejko. W: I K S . – 2021, nr 6, s. 24-25

Recenzja tomiku Macieja Roberta pt. „Co mogło pójść nie tak”, z rysunkami Janka Kozy, Wydawnictwa WBPICAK.

CZY jeszcze żywe światy...? / Michał Pabian. W: I K S . – 2021, nr 8, s. 30

Recenzja tomiku Urszuli Honek „Zimowanie”, Wydawnictwa WBPICAK.

DLA fotografów. W: M o n i t o r W I k p . – 2021, nr 8, s. 7

Ogłoszenie konkursu „Wielkopolska Press Photo 2021” organizowanego przez WBPICAK.

FINAŁ zdominowany przez kobiety : Nagroda Literacka „Gdynia” / Przemysław Gulda. W: G a z . W y b o r c z a (Poznań). – 2021, nr 201, s. 13

Laureaci nagrody; m.in. Natalia Malek, autorka najlepszej książki poetyckiej – „Karapaks” wydanej przez WBPICAK.

GRAŻYNA Wrońska poleca: Przy okazji... / Grażyna Wrońska. W: I K S . – 2021, nr 8, s. 88

Rekomendacja wystawy fotograficznej Władysława Nielipińskiego, Bogusława Biegowskiego i in.

LITERATURA. W: I K S . – 2021, nr 8, s. 98

M.in. sierpniowe spotkanie z cyklu Seryjni poeci w CK Zamek współorganizowane przez WBPICAK.

MILCZENIE krytyka / Marek Olszewski. W: T w ó r c z o ś ć . – 2021, nr 6, s. 122-125

Omówienie książki „Julian Kornhauser. Krytyka zebrana” pod red. Adriana Glenia i Jakuba Kornhausera wydanej przez WBPICAK.

NAGRODA Literacka Gdynia / oprac. Michał Sowiński. W: T y g . P o w s z e c h - n y . – 2021, nr 28, s. 56-57

Nominacje do nagrody Gdynia 2021; m.in. tomik „Tab_s” Justyny Kulikowskiej, Wydawnictwa WBPICAK.

NIE bo / Piotr Kępiński. W: T w ó r c z o ś ć . – 2021, nr 6, s. 109-112

Omówienie tomiku poezji Arkadiusza Kremzy „Mokre szwy (Wybór wierszy 1997-2020)” wydanego przez WBPiCAK.

NIE tylko książki / ABO. W: M o n i t o r W I k p . – 2021, nr 9, s. 2

Oficjalna inauguracja działalności WBPiCAK po remoncie siedziby biblioteki.

NIKE 2021 : Finałiści najważniejszej polskiej nagrody literackiej / Michał Nogaś, Wojciech Szot. W: G a z . W y b o r c z a (Poznań). – 2021, nr 205, s. 6-7

Finałiści NIKE, m.in. Jacek Podsiadło, autor tomiku poetyckiego „Podwójne wahadło”, Wydawnictwa WBPiCAK.

NOMINACJE do Nagrody Literackiej NIKE 2021. W: I K S . – 2021, nr 8, s. 2 okł.

Reklama Wydawnictwa WBPiCAK.

QUESTY – wielkopolski sposób na historię / Megid Prętka. W: G ł o s W i e l k o p . – 2021, nr 193, Magazyn, s. 23

Obszerny artykuł o questach, czyli grach terenowych zainicjowanych w Wielkopolsce przez Pracownię Krajoznawczą WBPiCAK.

WYDAWNICTWO Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2021, nr 8, s. 78

Nowości wydane przez WBPiCAK: tomiki „Iskanie felgi” Kamila Galusa i „Bogini Jezus” Rafała Grupińskiego.

ZAKOŃCZYŁO się wielkie liczenie zasobów biblioteki / Weronika Błaszczuk. W: G ł o s W i e l k o p . – 2021, nr 202, s. 4

M.in. o zakończeniu remontu siedziby WBPiCAK.

ZAŚPIEWAJ z „Mazowszem” i zgarnij nagrody i staż / Sylwia Rycharska. W: G ł o s W i e l k o p . – 2021, nr 143, s. 4

Ogólnopolski Konkurs Wokalny im. Stanisława Jopka, którego współorganizatorem jest Zespół Folklorystyczny „Wielkopole”, działający przy WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta** w 2021 roku otrzymał *Yusef Komunyakaa*, poeta afroamerykański.
- **Nagrodę im. Kazimierza Wyki** w 2021 roku otrzymała *Maria Porzęcka* – za całokształt osiągnięć, ze szczególnym uwzględnieniem tomu esejów „Impas. Opór, utrata, niemoc w sztuce”.
- **Nagrodę im. Wisławy Szymborskiej** w 2020 roku otrzymała *Anna Adamowicz* za tom „Animalia”
- **Nagrodę im. Wisławy Szymborskiej** w 2021 roku otrzymała *Genowefa Jakubowska-Fijałkowska* za tom „Rośliny mięsożerne”
- **Nagrodę Literacką im. Marka Nowakowskiego** w 2021 roku przyznano *Wojciechowi Kudybie* za zbiór opowiadań „I co dalej?”.
- **Nagrodę Poetycką im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego Orfeusz** za najlepszy tom poetycki roku 2020 otrzymał *Andrzej Kopacki* za „Sonety, ody, wiersze dla Marianny”, natomiast **Orfeusza Mazurskiego** za najlepszy tom wydany w Polsce północno-wschodniej (Warmia, Mazury, Podlasie) otrzymała *Teresa Radziejwicz* za tomik „Ś”.
- **Nagrodę Poetycką Silesius** w 2021 roku otrzymał *Ryszard Krynicki* za całokształt twórczości.
- **Nagrodę Wielkiego Kalibru** w 2021 roku otrzymała *Anna Kańtoch* za powieść „Wiosna zaginionych”. **Nagrodę Specjalną im. Janiny Paradowskiej** przyznano *Olgierdowi Hurce* za powieść „Znamię”.
- **Nagrody Literatury na Świecie** za 2020 rok otrzymali: *Bohdan Zadura* za przekład tomu „Antena” Serhija Żadana (poezja); *Henryk Lipszyc* za tłumaczenie „Zapisków dla zabicia czasu” Kenkō; *Zofia Bałdyga* za książkę „Sąsiadki. 10 poetek czeskich” i przekład tomu Miloša Doležala „Jazda na szkle po oszczanym zboczcu” (Nowa Twarz); *Wydawnictwo Austeria* za „Dzieła zebrane” Josepha Rotha (Inicjatywa Wydawnicza); *Piotr Pazinski* za „Atrapy stworzenia” (Literaturoznawstwo, Translatologia, Komparatystyka). **Nagrodę specjalną „Mamut”** za całokształt pracy przekładowej otrzymał *Carlos Marrodán Casas*. **Nagrodę im. Andrzeja Siemka** otrzymał pośmiertnie *Grzegorz Sztabiński* za „Inne pojęcia estetyki”.

- **Nagrodę Transatlantyk** w 2021 roku otrzymał *Tokimasa Sekiguchi*, promotor kultury i literatury polskiej w Japonii, tłumacz.
- **Nagrodę im. Jana Parandowskiego** za 2020 rok otrzymał *Wiesław Myśliwski*.
- **Nagrodę Literacką Gdynia** w 2021 roku otrzymali: *Waldemar Bawolek* za książkę „Pomarli” (kategoria prozy); *Natalia Malek* za tom „Karapaks” (kategoria poezji); *Joanna Krakowska* za książkę „Odmieńcza rewolucja. Performans na cudzej ziemi” (kategoria eseistyki); *Magda Heydel* za przekład „Opowiadań” Katherine Mansfield.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Man Booker International Prize** 2021 otrzymał francuski pisarz *David Diop* za książkę „At night all blood is black”.

C. Zmarli

- ROBERTO Calasso (28.07.2021), włoski pisarz, eseista, wydawca